

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**«Ανάπτυξη προσωπικού στην προσχολική εκπαίδευση και η
αναγκαιότητα επαναλειτουργίας του Διδασκαλείου : Ιστορική
συγκριτική μελέτη»**

Επιβλέπων καθηγητής: Αναστάσιος Κοντάκος, Καθηγητής Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. του
Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια:

Γιαρενάκη Ασπασία (Α.Μ.)4262019002, psemms19002@aegean.gr

Ρόδος, Μάιος 2021

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
Π.Μ.Σ. ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Για την απόκτηση Διπλώματος Μεταπτυχιακού Ειδίκευσης

από τον/την Γιαρενάκη Ασπασία

A.M. 4262019002

ΘΕΜΑ (στα ελληνικά): «Ανάπτυξη προσωπικού στην προσχολική εκπαίδευση και η αναγκαιότητα επαναλειτουργίας του Διδασκαλείου : Ιστορική συγκριτική μελέτη»

ΘΕΜΑ (στα αγγλικά): «Staff development in pre-school education and the need to reopen the teaching: historical comparative study»

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή

Αναστάσιος Κοντάκος	Καθηγητής	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Επιβλέπων/ επιβλέπουσα
Σταμάτης Παναγιώτης	Αναπληρωτής Καθηγητής	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής
Φραγκίσκος Καλαβάσης	Καθηγητής	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής

Ρόδος, 2021

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	7
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	13
1.1 Η ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	13
1.2 Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	18
1.3 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	24
2.1 Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ.....	26
3.1 Η ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	26
3.2 Ο ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ.....	28
3.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΜΟΝΤΕΛΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ	35
4.1 ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ.....	35
4.2 ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ	45
5.1 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ	45
5.2 Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο : ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΩΝ.....	51
6.1 ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	56
7.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	56
7.1.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	57
7.2 ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	57
7.3 ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	57
7.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	58
7.5 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ^ο : ΑΝΑΛΥΣΗ	59

8.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 ^ο : ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	68
10.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	68
10.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 ^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	83

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού, προκειμένου να ανταπεξέλθει στο εκπαιδευτικό του έργο και να είναι αποτελεσματικός, απαιτεί διευρυμένες ικανότητες και νέες μορφές γνώσεων. Η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών και πιο συγκεκριμένα των νηπιαγωγών , ενέχει σπουδαίο ρόλο ως προς την επίτευξη αυτών των στόχων. Στην παρούσα διπλωματική εργασία, γίνεται μία προσπάθεια να αναδειχθεί η σπουδαιότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της προσχολικής εκπαίδευσης , ανακαλείται η συμβολή των Διδασκαλείων και διερευνάται το κατά πόσο αυτά ήταν αποτελεσματικά ως προς τα σημερινά επιμορφωτικά προγράμματα. Πιο συγκεκριμένα, η εργασία διακρίνεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελείται από το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας ενώ το δεύτερο αποτελείται από τη μεθοδολογία της έρευνας μας.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται μία προσπάθεια να προσεγγιστεί το ζήτημα της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών , ποια είναι η έννοια της , ποια η σημασία της αλλά και το κατά πόσο αυτή είναι αναγκαία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε, γίνεται αναφορά στον θεσμό της επιμόρφωσης και το κατά πόσο αυτή συνδέεται με την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών .

Στο τρίτο κεφάλαιο, πραγματοποιείται η εννοιολογική προσέγγιση της επιμόρφωσης ενώ αναφέρονται διεξοδικά τα χαρακτηριστικά της, οι στόχοι της αλλά και ο σκοπός της .

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα μοντέλα και οι μορφές της επιμόρφωσης , οι αρχές εκπαίδευσης των ενηλίκων και οι τεχνικές της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, γίνεται μία προσπάθεια να προσεγγιστεί εννοιολογικά ο θεσμός του Διδασκαλείου και να αναδειχθεί ο σκοπός του.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού πλαισίου της εργασίας διατυπώνεται το νομοθετικό πλαίσιο των Διδασκαλείων πραγματοποιώντας μία ιστορική αναδρομή με σκοπό να προβληθεί η πορεία και η εξέλιξη τους.

Στο δεύτερο μέρος της διπλωματικής , όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως , πραγματοποιείται η έρευνα μας με βασικό σκοπό να αναδειχθεί το κατά πόσο συμβάλουν τα επιμορφωτικά προγράμματα στην επαγγελματική εξέλιξη των νηπιαγωγών, πως το

Διδασκαλείο συνέβαλε στην επαγγελματική πορεία των εκπαιδευτικών και σε τι βαθμό συνέβαλε στην επίτευξη των στόχων της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης.

Έχοντας ως βασική προϋπόθεση τα αποτελέσματα που θα διεξαχθούν να είναι έγκυρα και αξιόπιστα προκειμένου να ολοκληρωθεί με επιτυχία η παρούσα εργασία, ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε η συνέντευξη, η οποία πλαισιώθηκε με δεκαπέντε (19) ως επί το πλείστον κλειστού τύπου ερωτήσεις και το δείγμα που συμμετείχε ήταν στο σύνολο του δέκα (10) εκπαιδευτικοί. Τέλος, οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικά αν και η αρχική επιθυμία ήταν να υπάρχει δια ζώσης διάλογος όμως οι συνθήκες των έκτακτων μέτρων που ισχύουν αυτή την στιγμή στην Ελλάδα σχετικά με την πανδημία του κωρονοϊού, δεν το επέτρεψαν.

ABSTRACT

The role of the teacher, in order to cope with his educational work and to be effective, requires expanded skills and new forms of knowledge. The retraining of teachers, and more specifically of kindergarten teachers, plays an important role in achieving these goals. In the present dissertation, an attempt is made to highlight the importance of the training of preschool teachers, the contribution of the Teaching Schools is recalled and it is investigated whether they were effective in relation to the current training programs. More specifically, the work is divided into two parts. The first part consists of the theoretical framework of the work while the second consists of the methodology of our research.

More specifically, in the first chapter, an attempt is made to approach the issue of professional development of teachers, what is its meaning, what is its importance and whether it is necessary.

In the second chapter, through the literature review, reference is made to the institution of training and whether it is related to the professional development of teachers.

In the third chapter, the conceptual approach of the training is carried out while its characteristics, its goals and its purpose are mentioned in detail.

The fourth chapter presents the models and forms of training, the principles of adult education and the techniques of teacher training.

In the fifth chapter, an attempt is made to conceptually approach the institution of the School and to highlight its purpose.

In the sixth and last chapter of the theoretical framework of the work, the legislative framework of the Teaching is formulated, carrying out a historical review in order to project their course and evolution.

In the second part of the diploma, as mentioned before, our research is carried out with the main purpose to highlight whether the training programs contribute to the professional development of kindergarten teachers, how the School contributed to the professional course of teachers and to what extent it contributed to the achievement of objectives in quality pre-school education.

Having as a basic condition the results that will be carried out to be valid and reliable in order to successfully complete the present work, the research tool was used as a research tool, which was framed with fifteen (15) mostly closed questions and the sample that

participated there were a total of ten (10) teachers. Finally, the interviews were conducted by telephone, although the initial wish was to have a live dialogue, but the conditions of the emergency measures currently in force in Greece regarding the coronavirus pandemic, did not allow it.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών του Τμήματος Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου, θεωρώ καθήκον μου να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους και καθηγητές του τμήματος, μηδενός εξαιρουμένου.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Αναστάσιο Κοντάκο για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση του, τόσο στην παρούσα εργασία όσο και καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Τέλος δε θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω τον σύζυγό μου Νικόλα που παράλληλα με την φροντίδα του παιδιού μας πίστεψε στην προσπάθειά μου και με βοήθησε να ολοκληρώσω αυτό το ταξίδι και το γιο μου Σάββα που συχνά κοιμόταν ακούγοντάς με να διαβάζω όχι παραμύθια μα έννοιες και θεωρίες.

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Στο γιο μου Σάββα ,
που περιμένει να πάρω το «βραβείο».

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι οικονομικές, τεχνολογικές και κοινωνικές προκλήσεις που συμβαίνουν καθημερινά έχουν δημιουργήσει μεγάλες αλλαγές, αβεβαιότητα και πολυπλοκότητα σε όλο τον κόσμο, πολύ περισσότερο μάλιστα στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι νιώθουν ότι πρέπει να προετοιμάζονται συνεχώς ώστε να μπορούν να αντιμετωπίζουν τις καθημερινές προκλήσεις στο χώρο της εκπαίδευσης. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα και οι δραστηριότητες της επαγγελματικής ανάπτυξης που κινούνται σε αυτή τη κατεύθυνση είναι βασικής σημασίας, τόσο για τον ίδιο τον εκπαιδευτικό όσο και για το σχολείο αλλά και γενικότερα για τη μάθηση και τη διδασκαλία. Η εκπαιδευτική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από τη σταδιακή απόκτηση εξειδικευμένων δεξιοτήτων και επιστημονικών γνώσεων, οι οποίες βοηθούν στην όλη διαχείριση της εκπαιδευτικής διαδικασίας ούτως ώστε ο εκπαιδευτικός, και πιο συγκεκριμένα ο νηπιαγωγός, σαν επαγγελματίας να είναι επαρκής και να παρεμβαίνει αποτελεσματικά με σκοπό την επίτευξη των στόχων των μαθητών του (Αντωνίου, 2002, σελ: 22-30).

Έτσι λοιπόν, ως επιμόρφωση εννοείται μία συνεχής και αδιάκοπη εκπαιδευτική διαδικασία η οποία συμβάλλει στο να διευρύνει ο εκπαιδευτικός τις παιδαγωγικές και επιστημονικές του γνώσεις, να βελτιώσει τις διδακτικές του ικανότητες και δεξιότητες με απώτερο σκοπό να γίνεται πιο αποτελεσματικός και αποδοτικότερος μέσα στην αίθουσα. Μάλιστα, μέσα από την επιμόρφωση πέραν του ότι οι εκπαιδευτικοί ενδυναμώνουν επαγγελματικά και αναβαθμίζουν το ρόλο τους, αναβαθμίζεται και η σχολική μονάδα, καθώς γίνεται αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη επιτυγχάνοντας τους εκπαιδευτικούς του στόχους (Μαυρογιώργος, 2011, σελ: 608- 620).

Ένας πολύ σημαντικός τομέας είναι και αυτός της επαγγελματικής ανάπτυξης των νηπιαγωγών όπου αν και βελτιώνεται καθημερινά μέσα από τη διαδικασία της διδασκαλίας, η οποία ενισχύεται κυρίως με τη καθημερινή τριβή και την αποκτώμενη εμπειρία από την πρακτική εφαρμογή της θεωρίας, παρόλα αυτά δεν κρίνεται επαρκής και για αυτό το λόγο ο εκπαιδευτικός οφείλει να συμμετάσχει σε επιμορφωτικά προγράμματα και δράσεις (Παπαναούμ, 2003, σελ: 22-26).

Η σπουδαιότητα της επιμόρφωσης και της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της προσχολικής αγωγής είναι πλέον αδιαμφισβήτητη και αποτελεί έναν από τους μακροβιότατους θεσμούς της τυπικής εκπαίδευσης των ενηλίκων. Από το έτος 1995 έως το 2012 η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών εντάχθηκε στα Διδασκαλεία που δημιουργήθηκαν μέσα στα Πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα θέτοντας ως σκοπό την εξειδίκευση και την

μετεκπαίδευση όλου του εκπαιδευτικού προσωπικού που απασχολούταν στην Προσχολική και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Με τα Διδασκαλεία όλα τα Παιδαγωγικά Τμήματα απέκτησαν ένα πολύ ισχυρό εργαλείο το οποίο αργότερα θα ήταν ικανό να τα βοηθήσει να συμβάλλουν τα μέγιστα στην συνεχή διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πράξης αλλά και να έχουν δυνατότητα στη δια βίου εκπαίδευση. Τέλος, σύμφωνα με την βιβλιογραφία, τα Διδασκαλεία χαρακτηρίζονται ως πολυδύναμες εκπαιδευτικές μονάδες επιμόρφωσης και εξειδίκευσης των εκπαιδευτικών, που θα μπορούσαν να επαναλειτουργήσουν με ευέλικτα και εναλλακτικά προγράμματα σπουδών γεγονός που επιβεβαιώνει στην σπουδαία συμβολή τους στον τομέα της μετεκπαίδευσης (Κοντάκος, 2002, σελ: 165-171).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

1.1 Η ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η εννοιολογική προσέγγιση της ανάπτυξης του εκπαιδευτικού επαγγελματικά αποτελεί ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα. Σύμφωνα με τον Avalos (2011, σελ. 10-20) , αυτό αποδεικνύεται και από τις πολλές απόπειρες που έχουν πραγματοποιηθεί από ειδικούς με απώτερο σκοπό να περιγράψουν την επαγγελματική ανάπτυξη του νηπιαγωγού-εκπαιδευτικού όπου τις περισσότερες φορές όμως καταλήγουν στην πολυπλοκότητα και στη δυσκολία του προσδιορισμού αυτής της έννοιας. Κατά τον Bredeson (2002, σελ. 661-675), υπάρχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την επαγγελματική ανάπτυξη το οποίο όμως συχνά αναφέρει όρους όπως διαρκής εκπαίδευση, ανάπτυξη προσωπικού, αυτό-βελτίωση και κατάρτιση , όροι που ενώ είναι συνώνυμοι της επαγγελματικής ανάπτυξης παρόλα αυτά, παραβλέπονται πρακτικές και εννοιολογικές διαφοροποιήσεις.

Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί πως ο λόγος που η προσέγγιση του εννοιολογικού προσδιορισμού της ανάπτυξης του εκπαιδευτικού επαγγελματικά θεωρείται σημαντική, έγκειται στην πολυπλοκότητα που συνοδεύει την συγκεκριμένη έννοια και η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως εφελθτήριο προσέγγισης της. Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, η Evans (2008, σελ: 20-38), προτείνει έναν πιο εκτεταμένο ορισμό της επαγγελματικής ανάπτυξης καθώς αναφέρει ότι η έννοια αυτή μπορεί να γίνει αντιληπτή και κατανοητή μέσα από τη συνεισφορά που παρέχει στη γνωστική βελτίωση και στην ενίσχυση του κύρους καθώς και στη βελτίωση των πρακτικών και δεξιοτήτων του κάθε επαγγέλματος ξεχωριστά. Κατά αυτόν τον τρόπο η επαγγελματική ανάπτυξη μπορεί να ορισθεί σαν «τη διαδικασία» μέσα από την οποία ο επαγγελματισμός και η επαγγελματικότητα πρέπει να ενισχυθούν. Η συγκεκριμένη ερμηνεία όμως, προσφέρει παράλληλα και τη δυνατότητα διευρυμένης εφαρμογής η οποία μπορεί να επεκταθεί και από το προσωπικό στο επαγγελματικό επίπεδο.

Σύμφωνα με την Παπαναούμ (2005, σελ : 82-91), η επαγγελματική ανάπτυξη μπορεί να χαρακτηριστεί και ως «κανονιστική» γιατί δίνει απάντηση στο ερώτημα “ποιος θεωρείται άριστος εκπαιδευτικός” γεγονός που σημαίνει ότι κάποιος μπορεί να γίνει εκπαιδευτικός μέσα από μία συνεχή και εξελικτική διαδικασία, τη διαδικασία του «γίνεσθαι». Έτσι, η επαγγελματική ανάπτυξη περιλαμβάνει το σύνολο τόσο των τυπικών όσο και των άτυπων μαθησιακών εμπειριών που μπορεί να αποκτήσει ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της

επαγγελματικής σταδιοδρομίας του μέχρι την αποχώρησή του (λόγω συνταξιοδότησης, ή κάποιου άλλου λόγου) τόσο από δραστηριότητες της μη κατευθυντικής εμπειρικής μάθησης όσο και από τις συστηματικές δραστηριότητες της εκπαίδευσης στο χώρο της εργασίας (Δούκας, Βαβουράκη, et.al, 2007, σελ : 113-123).

Ο εκπαιδευτικός μέσα από την επαγγελματική του ανάπτυξη έχει τη δυνατότητα να εμβαθύνει και να ενισχύσει παλαιές γνώσεις του αλλά και να αποκτήσει νέες, ενώ παράλληλα να εξειδικευτεί περισσότερο σε θέματα διδασκαλίας και χρήσης νέων τεχνολογιών (Bredeson, 2002, σελ: 385-401). Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, μέσα από αυτή τη προσέγγιση μπορεί εύκολα να αντιληφθεί κανείς την πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει αυτή τη διαδικασία, τόσο σε ατομικό και προσωπικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο συλλογικό. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στη προσπάθεια του κάθε εκπαιδευτικού-νηπιαγωγού να προσφέρει τα μέγιστα στη πρόοδο των μαθητών του. Σύμφωνα και με τον Day (2003, σελ: 58-63), η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού είναι σύνθετη και αποτελείται από τις φυσικές μαθησιακές εμπειρίες καθώς και από τις σχεδιασμένες συνειδητές δραστηριότητες που σκοπό έχουν το έμμεσο ή το άμεσο όφελος του εκπαιδευτικού, των μαθητών, της σχολικής μονάδας και την επίτευξη της ανώτερης ποιότητας της διδασκαλίας μέσα στη τάξη. Σε αυτή την περίπτωση γίνεται λόγος για την διδασκαλία μέσα από την οποία ο εκπαιδευτικός μόνος του ή σε συνεργασία με άλλους συναδέλφους ανανεώνει, επανεξετάζει και επεκτείνει τη δέσμευσή του ως φορέας αλλαγής στους στόχους που έχει θέσει στο διδακτικό του έργο. Επίσης, είναι η διαδικασία μέσα από την οποία ο εκπαιδευτικός αποκτά αλλά και αναπτύσσει δεξιότητες, γνώση, συναισθηματική νοημοσύνη και πολλά άλλα προσόντα τα οποία είναι απαραίτητα για το σωστό τρόπο σκέψης, τη πρακτική άσκηση και το σχεδιασμό της σωστής διδασκαλίας, τη σωστή συμπεριφορά του με άλλους συναδέλφους και με τα παιδιά σε όλα τα στάδια της επαγγελματικής τους ζωής.

Σύμφωνα τώρα με τον Χατζηπαναγιώτου (2001, σελ: 49-52), η επαγγελματική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από τη διττή της διάσταση και συγκεκριμένα αφ ενός μεν παραπέμπει στην απόκτηση των δεξιοτήτων και των γνώσεων που μπορούν να βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό να αντιμετωπίσει άμεσα, ουσιαστικά και αποτελεσματικά τα καθημερινά προβλήματα μέσα και έξω από τη τάξη, και αφετέρου δε, θεωρείται ισοδύναμη με τη διαδικασία της αδιάλειπτης και συνεχούς επαγγελματικής σταδιοδρομίας και εξέλιξης του εκπαιδευτικού κατά την οποία συνεχώς αναπτύσσει τις δεξιότητες και τις γνώσεις του, αφού ως γνωστόν οι συνθήκες μεταβάλλονται διαρκώς και προκύπτουν νέα δεδομένα. Επιπλέον η Αναλός (2011, σελ. 10-20) και η Παπαναούμ (2014, σελ: 13-20) αναφέρουν ότι η

επαγγελματική ανάπτυξη αφορά περισσότερο τους εκπαιδευτικούς που μαθαίνουν συνεχώς και που μετατρέπουν τη γνώση τους σε πρακτική για τη πρόοδο και το όφελος των μαθητών τους, δηλαδή η επαγγελματική εκπαίδευση είναι μία συνεχής διαδικασία μάθησης μέσα από την οποία οι εκπαιδευτικοί αποκτούν γνώσεις, αναπτύσσουν τις επαγγελματικές τους δεξιότητες και όλα τα προσόντα τα οποία θα τους βοηθήσουν με ικανότητα να εκπληρώσουν τον επαγγελματικό τους ρόλο.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (E.C., 2010, σελ : 01-202), συμφωνεί και ενισχύει τη παραπάνω άποψη καθώς ορίζει ότι η επαγγελματική ανάπτυξη είναι όλες οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και όλα τα άλλα θετικά προσόντα που χαρακτηρίζουν έναν επιτυχημένο εκπαιδευτικό. Επίσης, και ο OECD (2014), διατυπώνει έναν παρόμοιο ορισμό καθώς υποστηρίζει ότι η επαγγελματική ανάπτυξη αφορά όλες τις δραστηριότητες που βοηθούν στη βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων του εκπαιδευτικού με τελικό σκοπό τη βελτίωση της διδακτικής πρακτικής. Κατά συνέπεια η επαγγελματική ανάπτυξη είναι διαρκής και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να προβαίνουν σε συνεχή εκπαίδευση προκειμένου να καλύψουν τις συνεχείς ανάγκες επιμόρφωσής τους και να βελτιώσουν στο μέγιστο τις ικανότητές τους, καθώς η αρχική βασική εκπαίδευση και οι γνώσεις που έλαβαν με τις σπουδές τους φαίνεται να είναι ανεπαρκής (E. C., 2010, σελ : 01-202) .

Θα ήταν καλό να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως η Βερυκίου, Καλογεράτος και Δελέγκος (2015, σελ: 258 - 267), αναγνωρίζουν την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών σαν «δια βίου μάθηση», διαδικασία που ξεκινά κατά την αρχική προετοιμασία , όπου οι εκπαιδευτικοί εκπαιδεύονται (από ινστιτούτο εκπαίδευσης, πανεπιστήμιο, σεμινάρια κ.α.) και συνεχίζεται μέχρι και τη συνταξιοδότηση τους. Η εν λόγω διαδικασία είναι μακροπρόθεσμη και περιλαμβάνει εμπειρίες και συστηματικές ευκαιρίες σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να προωθούν ανάπτυξη και δύναμη στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Με αυτό τον τρόπο παρέχεται η δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να συνδέουν τις γνώσεις που ήδη κατέχουν με τις νέες γνώσεις που αποκτούν κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου.

Η εκπαιδευτική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από τη σταδιακή απόκτηση εξειδικευμένων δεξιοτήτων και επιστημονικών γνώσεων, οι οποίες βοηθούν στην όλη διαχείριση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ούτως ώστε ο δάσκαλος σαν επαγγελματίας εκπαιδευτικός να είναι επαρκής και να παρεμβαίνει αποτελεσματικά με σκοπό την επίτευξη των στόχων των μαθητών του (αναπτυξιακών, μαθησιακών, ηθικών, πολιτικών κ.α.)

(Ματσαγγούρας, 2005, σελ: 63-81). Ακόμα, ένα άλλο χαρακτηριστικό της επαγγελματικής ανάπτυξης είναι η άμεση διασύνδεση μεταξύ θεωρίας και πράξης (Jovanova - Mitkovska, 2010, σελ: 2921-2926). Η συμμετοχή του εκπαιδευτικού σε επιμορφωτικά σεμινάρια και δραστηριότητες του δίνουν τη δυνατότητα να προβαίνει σε σύνδεση των γνώσεων που αποκομίζει με τη πρακτική εξάσκηση (Φωτοπούλου, 2013, σελ: 11-36) ενώ του δίνεται η δυνατότητα να εμφανίζει ενεργό δράση διαφορετικού βαθμού σε όλη τη διάρκεια της καριέρας του.

Σύμφωνα και με τον Villegas –Reimers (2003, σελ : 98-102), κάθε εκπαιδευτικός αξιολογεί τις ανάγκες του προκειμένου να εφαρμόσει το αποτελεσματικότερο μοντέλο που θα υιοθετήσει στη δική του περίπτωση. Έτσι, για να γίνει κάποιος εκπαιδευτικός ακολουθείται μία διαδικασία που εξαπλώνεται στο χρόνο και το χώρο του , χωρίς να χρησιμοποιεί κάποια αυτοματοποιημένη πορεία μιας και δεν είναι κοινή για όλους αλλά έχει χαρακτήρα ατομικό – προσωπικό καθώς μέσα από αυτή τη πορεία διαμορφώνει και την επαγγελματική εκπαιδευτική του ταυτότητα. Δηλαδή, περιλαμβάνει γνωρίσματα «δια βίου μάθησης» του εκπαιδευτικού επειδή η επαγγελματική του ανάπτυξη περιέχει ένα εύρος της συνέχειας στο χρόνο και της επαγγελματικής του μάθησης και αυτό γιατί πρόκειται για μία δια βίου διαδικασία η οποία αποτελείται από ένα σύνολο εκπαιδευτικών μαθησιακών δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα τις άτυπες ευκαιρίες μάθησης στον εργασιακό χώρο, τις εμπειρίες, τις τυπικές ευκαιρίες μάθησης, της κατάρτισης κ.α.

Παράλληλα, εκτός από αυτό τον χαρακτήρα η εκπαιδευτική ανάπτυξη εμφανίζει και άλλα χαρακτηριστικά. Η Βερούκιου, Καλογεράτος και Δελέγκος (2015, σελ: 258 - 267), συνοψίζοντας τα ευρήματα ερευνητών για την επαγγελματική ανάπτυξη ,έχουν καταλήξει στους παράγοντες στους οποίους βασίζεται και είναι οι εξής :

- **Ο εποικοδομισμός (constructivism).** Εδώ αναφέρεται στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι λειτουργούν σαν ενεργοί μαθητές , κινούνται σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο όπου συμμετέχουν και άλλοι μαθητευόμενοι, επιστημονικές κοινότητες, κοινότητες έρευνας και φροντίδας, ομάδες μελέτης, κ.α. Ο εποικοδομισμός συνδέεται με κάθε σχολική μεταρρύθμιση και είναι αδύνατο να πετύχει αν δεν υποστηρίζεται από τη σχολική μονάδα ή από τις σχετικές μεταρρυθμίσεις του αναλυτικού διδακτικού προγράμματος.
- **Η συνεργασία** , όχι μόνο μεταξύ των εκπαιδευτικών αλλά και η σχέση που έχουν διαμορφώσει μεταξύ των ιδίων και των διευθυντών τους, των γονέων των παιδιών, των μαθητών και όλων των άλλων εμπλεκόμενων φορέων στην εκπαίδευση. Κατά

τον Villegas – Reimers (2003, σελ : 98-102), η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αποτελεί μέρος της καθημερινής εργασίας τους καθώς σχετίζεται με τις δραστηριότητες μαθητών και εκπαιδευτικών. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι η επαγγελματική ανάπτυξη πρέπει να έχει το χαρακτηρισμό της προώθησης και της ανάπτυξης της συνεργασίας και της συλλογικότητας μέσα από σημαντικές αλληλεπιδράσεις των εκπαιδευτικών , μεταξύ των γονέων των παιδιών , μεταξύ των παιδιών , με ανταλλαγή σκέψεων, απόψεων, τεχνογνωσίας και προβληματισμού.

Οι Elle et.al (2002, σελ: 63-74), κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών συνδέεται ακόμη και με την αξιολόγηση του διδακτικού τους έργου στα πλαίσια βαθμολογίας και ελέγχου της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης από μέρος τους , ενώ παράλληλα ενθαρρύνεται η κριτική της σκέψης τους και η ενεργός συμμετοχή τους στα διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα. Έτσι, ο κάθε εκπαιδευτικός εντάσσεται διαρκώς σε μία προσπάθεια βελτίωσης του διδακτικού του έργου, όπου από την μία αξιολογεί, επαναπροσδιορίζει τη δράση του και διατυπώνει κάποιες λύσεις σκεπτόμενος τις κοινωνικές, πολιτικές και ακαδημαϊκές συνέπειες των ενεργειών του και από την άλλη εφαρμόζει κατάλληλες πρακτικές αποδεκτές από όλους τους συνεργάτες του (μαθητές , γονείς κ.α.) . Τέλος, βασικό παράγοντα στη πορεία της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών αποτελεί η ανατροφοδότηση που λαμβάνουν οι ίδιοι σαν άμεσο αποτέλεσμα αξιολόγησής τους που συμβάλλει ξεκάθαρα στην εξασφάλιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Καταλήγοντας λοιπόν και λαμβάνοντας υπόψη όλα όσα έχουν αναφερθεί στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, διαπιστώνεται ότι η προσπάθεια προσέγγισης εννοιολογικά της επαγγελματικής ανάπτυξης εμφάνισε την πολυπλοκότητα αυτής της έννοιας καθώς και των παραγόντων διαμόρφωσης της. Το σίγουρο είναι ότι ο εκπαιδευτικός που συμμετέχει στην εκπαιδευτική ανάπτυξη ένα μόνο σκοπό έχει και αυτός δεν είναι άλλος παρά να γίνει καλύτερος και να βελτιώσει τη διδακτική του επάρκεια. Ο Rogers (2002, σελ: 63-72), υποστηρίζει ότι οι περισσότεροι ορισμοί για την επαγγελματική ανάπτυξη επικεντρώνονται στην απόκτηση γνώσεων και διδακτικών δεξιοτήτων του εκπαιδευτικού, παραμερίζοντας όλες εκείνες τις προσεγγίσεις που αφορούν γενικά στο προσδιορισμό της επαγγελματικής ανάπτυξης του. Έτσι, το σημαντικότερο στη προσέγγιση αυτής της έννοιας είναι η άποψη ότι η επαγγελματική ανάπτυξη αναφέρεται στο να μάθουν να μαθαίνουν οι εκπαιδευτικοί, στη

μάθησή τους και στη δυνατότητα να μετατρέπουν όλες τις γνώσεις τους στη πράξη για το όφελος των μαθητών τους.

1.2 Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Μία θεωρία που διατυπώθηκε από τον ψυχολόγο Maslow το 1954 βασίστηκε στις παρατηρήσεις που έκανε σχετικά με το τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος ικανοποιεί τις διάφορες προσωπικές του ανάγκες μέσα από την εργασία του και υποστήριξε ότι το άτομο ακολουθεί συγκεκριμένο πρότυπο αναγκών αναγνώρισης και ικανοποίησης σχεδόν με την ίδια σειρά. Ακόμα, υποστήριξε ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά εξαρτάται και καθοδηγείται από εξατομικευμένα ατομικά κίνητρα ικανοποίησης συγκεκριμένων αναγκών, ενώ οι ανθρώπινες ανάγκες ιεραρχούνται και σχηματίζουν μία πυραμίδα ανάλογα με τις προτεραιότητες του κάθε ενός. Όταν ικανοποιηθεί έστω και μερικώς μία ανάγκη τότε εμφανίζεται και προστίθεται στη πυραμίδα κάποια άλλη. Η εκπλήρωση της εμφανιζόμενης ανάγκης, σύμφωνα με τη θεωρία της προ-εκπλήρωσης και κατά τον Ζαβλανό (2002, σελ: 25-35) προϋποθέτει την υλοποίηση της προηγούμενης γεγονός που σημαίνει ότι ο άνθρωπος δεν αναγνωρίζει ή δεν επιδιώκει την επόμενη ιεραρχικά ανώτερη ανάγκη αν δεν τακτοποιηθεί ολικώς ή μερικώς η ήδη υπάρχουσα αναγνωρισμένη ανάγκη.

Στην κατώτερη βάση της πυραμίδας βρίσκονται κυρίως οι βασικές ανάγκες, όπως βιολογικές, ασφάλειας κ.α. ενώ ακολουθούν οι ανώτερες στη πυραμίδα ανάγκες όπως για παράδειγμα η κοινωνικότητα, η αναγνώριση και η αυτοπραγμάτωση οι οποίες ικανοποιούνται συνήθως με άυλα αγαθά. Οι βιολογικές ανάγκες είναι η δίψα, η πείνα, ο ύπνος κ.α. ενώ οι ανάγκες της ασφάλειας περιλαμβάνουν το κίνδυνο, τη προστασία, τη στέρηση κ.α., οι κοινωνικές ανάγκες περιλαμβάνουν τη φιλία, την ανάγκη για αγάπη κ.α., οι ανάγκες αναγνώρισης περιλαμβάνουν το σεβασμό, την ανάγκη για εκτίμηση ενώ οι ανάγκες για αυτοπραγμάτωση περιλαμβάνουν την επιδίωξη του ατόμου για αυτό-ανάπτυξη (Αθανασίου, Μπαλτούκας et.al., 2014, σελ: 12-39). Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι εφόσον υπάρχει δυσκολία ικανοποίησης των βασικών αναγκών του εκπαιδευόμενου ή κάποιων άλλων αναγκών του, αυτό αμέσως τον εμποδίζει να ικανοποιήσει άλλα επίπεδα αναγκών και συνεπώς αδυνατεί να επενδύσει συναισθηματικά στη μαθησιακή διαδικασία. Για αυτό το λόγο προσπαθεί να καλύψει τις βασικές ανάγκες του και δεν έχει δυνατότητα για κάλυψη των αναγκών του για μάθηση. Η μαθησιακή ανάγκη ή η συμμετοχή του εκπαιδευτικού σε κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης μπορεί να ανήκει σε οποιοδήποτε επίπεδο αναγκών της πυραμίδας.

Το 1968 ο Herzberg παρουσίασε μια ολοκληρωμένη θεωρία η οποία αναφερόταν στα κίνητρα και στηριζόταν στην επαγγελματική ικανοποίηση σαν έννοια. Δηλαδή, υποστήριζε ότι η δυσαρέσκεια από την εργασία ή η ικανοποίηση είναι δύο εντελώς διαφορετικά πράγματα και ξεχώριζε τους παράγοντες που έχουν σχέση με την επαγγελματική ικανοποίηση σε δύο κατηγορίες. Ενώ υπάρχουν μελέτες που έχουν προσπαθήσει να διαχωρίσουν τις δύο κατηγορίες των παραγόντων, παρόλα αυτά επικράτησε η άποψη ότι υπήρχε μεταξύ τους άμεση σχέση (Furnham, Petrides, et al., 2002, σελ: 119-130). Έτσι λοιπόν, στη πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι προσωπικοί κυρίως παράγοντες, οι οποίοι βοηθούν στη δημιουργία πάντα θετικών αισθημάτων της ικανοποίησης, για αυτό αυτοί οι παράγοντες ονομάστηκαν «κίνητρα» και σχετίζονται με τη φύση της εργασίας, με την επίτευξη, την αναγνώριση του ατόμου καθώς και τη δυνατότητα προαγωγής και προόδου. Στη δεύτερη κατηγορία παραγόντων εντάσσονται εκείνοι οι οποίοι έχουν σχέση με τη δυσαρέσκεια από την εργασία και τη πρόοδο. Σύμφωνα με τους Γιαννακούρου και Δενδρινό (2004, σελ: 89-100), αυτοί οι παράγοντες ονομάζονται παράγοντες υγιεινής και είναι εξωγενείς, αναφέρονται στο εργασιακό περιβάλλον και είναι οι ψυχολογικές και φυσικές συνθήκες εργασίας, η ασφάλεια, η πολιτική της επιχείρησης, ο μισθός, η εποπτεία, οι σχέσεις μεταξύ του προσωπικού και ο τρόπος της διοίκησης. Όμως με τη βελτίωση των παραγόντων υγιεινής και συντήρησης και την εξάλειψη των παραγόντων της δυσαρέσκειας δεν είναι σίγουρο ότι ικανοποιείται ο εργαζόμενος, απλά αποφεύγονται οι δυσαρέσκες και όσον αφορά τη δημιουργία των αισθημάτων ικανοποίησης και κατά επέκταση των κινήτρων για εργασία πρέπει να υπάρξει οπωσδήποτε προσαρμογή στους παράγοντες που ταυτίζονται με τους παράγοντες παρακίνησης. Ο λόγος είναι γιατί αυτοί οι παράγοντες λειτουργούν σαν υποκινητές και η εμφάνισή τους διασφαλίζει πολύ ψηλά επίπεδα ικανοποίησης με τους εργαζόμενους να παρουσιάζουν μεγαλύτερο ζήλο στην εργασία τους προκειμένου να διασφαλίσουν μεγαλύτερη ικανοποίηση (Γιαννακούρου, Δενδρινός, 2004, σελ: 89-100).

Τέλος, άλλη μία θεωρία η οποία αφορά στους παράγοντες κινητοποίησης των εκπαιδευτικών να συμμετέχουν στην επιμόρφωση και να αναπτυχθούν επαγγελματικά είναι εκείνη του Vroom το 1964 (σελ: 28-49). Σύμφωνα λοιπόν με τον Vroom υπάρχει η θεωρία της προσδοκίας του εργαζόμενου, όπου όταν ένας εργαζόμενος αυξήσει τις προσπάθειές του στην εργασία θα αποδώσει περισσότερο και αυτό θα του αυξήσει την επιθυμία για βελτίωση των αποδοχών του και των ανταμοιβών του. Οι προσωπικές ανάγκες, η ανάγκη για εκπαίδευση στη τεχνολογία, η απόκτηση πιστοποιήσεων, το εκπαιδευτικό σύστημα, η προσωπική εξέλιξη κ.α. είναι οι πιο σημαντικοί παράγοντες που ωθούν τους

εκπαιδευτικούς να συμμετάσχουν σε προγράμματα που τους βοηθούν στην επαγγελματική τους ανάπτυξη. Τα κίνητρα αυτά συνδέονται άμεσα με την επιθυμία των εκπαιδευτικών να προοδεύσουν και αποτελούν τη βάση στην επιλογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, καθώς από πολλούς ερευνητές ορίζονται σαν αιτίες ή δυνάμεις που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να επιδιώξει, ασχοληθεί και τελικά να πετύχει το στόχο του (Ξηροτύρη-Κουφίδου, 2001, σελ: 102-112).

1.3 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Σύμφωνα με τον Day (2003, σελ: 58-63), οι οικονομικές, τεχνολογικές και κοινωνικές προκλήσεις που συμβαίνουν καθημερινά έχουν δημιουργήσει μεγάλες αλλαγές, αβεβαιότητα και πολυπλοκότητα σε όλο τον κόσμο, πολύ δε περισσότερο στους εκπαιδευτικούς της προσχολικής εκπαίδευσης οι οποίοι νιώθουν ότι πρέπει να προετοιμάζονται ώστε να αντιμετωπίζουν τις καθημερινές προκλήσεις. Η ανάγκη για βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου και οι καθημερινές διδακτικές απαιτήσεις οδηγούν στη μεταβολή του ρόλου του νηπιαγωγού. Ακόμα και το νηπιαγωγείο σαν σχολική μονάδα επιδιώκει αυτή την αλλαγή διαμορφώνοντας ένα ανοικτό και δημιουργικό εκπαιδευτικό περιβάλλον με τους μαθητές να μετασχηματίζονται σε μικρούς «επιστήμονες» και «ερευνητές» οι οποίοι μέσα από μία στενή συνεργασία με τον εκπαιδευτικό τους προσεγγίζουν τη γνώση διερευνητικά και βιωματικά (Τσεμπερλίδου, Δεμερτζή, 2005, σελ: 48-72).

Οι όποιες αλλαγές πραγματοποιούνται αφορούν στο τρόπο διδασκαλίας του εκπαιδευτικού προς τα παιδιά μέσα στην αίθουσα, αφού πρέπει να λαμβάνει υπόψη κατά τη διδασκαλία, την εφαρμογή της επικοινωνιακής και συνεργατικής μαθησιακής προσέγγισης, την ανάγκη προώθησης της κριτικής σκέψης, τη διαφορετικότητα των μαθητών, καθώς και τα πρόσθετα καθήκοντα που ενδεχομένως καλείται να αναλάβει, όπως καθήκοντα λήψης αποφάσεων, καθήκοντα διαχειριστικά κ.α. Κατά την Μπατσούτα και Παπαγιαννίδου (2006, σελ: 143-158), ο εκπαιδευτικός καθημερινά καλείται να εξοπλίζει τους μαθητές του με νέες και χρήσιμες δεξιότητες, πληροφορίες και γνώσεις με απώτερο σκοπό να αποτελεί τη βασική πηγή των εμπειριών τους, να διαθέτει ικανότητες επαγγελματικές στη λήψη αποφάσεων, στο χειρισμό προβλημάτων των παιδιών, στη κριτική σκέψη και εν τέλει να επιδιώκει την καλλιέργεια των μεθοδολογικών δεξιοτήτων για αυτοκατευθυνόμενη – αυτόνομη μάθηση των παιδιών καθώς και την ενεργό συμμετοχή τους στη μάθηση.

Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός βρίσκεται αντιμέτωπος καθημερινά με νέες απαιτήσεις που αφορούν στην ευρύτερη διασύνδεση της μάθησης με τη παιδαγωγική, καθώς προκειμένου ο δάσκαλος να είναι αποτελεσματικός στη διδασκαλία πρέπει να αναπτύξει ένα ευρύ φάσμα διδακτικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων και να έχει πρόσβαση σε ρεπερτόρια διδακτικά. Εξυπακούεται ότι ανά περιόδους είναι απαραίτητο να επικαιροποιεί τις γνώσεις του και τις δεξιότητές του στα αντικείμενα διδασκαλίας και να συμπεριλαμβάνει στο διδακτικό του έργο νέες τεχνικές χρησιμοποιώντας στοιχεία τα οποία αγνοούσε κατά την αρχική του εκπαίδευση όπως είναι για παράδειγμα η εξατομικευμένη διδασκαλία, οι μαθητοκεντρικές παιδαγωγικές, η ικανοποιητική χρήση των νέων τεχνολογιών, η εισαγωγή καινοτομικών, η εφαρμογή νέων αναλυτικών προγραμμάτων κ.α. (Ματσαγγούρας, 2005, σελ: 63-81).

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού πέραν της επαγγελματικής κατάρτισης απαιτεί διευρυμένες ικανότητες και γνώσεις στο χειρισμό προβλημάτων που ανακύπτουν καθημερινά με τα παιδιά, να έχει κριτική σκέψη αλλά και ικανότητα λήψης άμεσων αποφάσεων όταν και όπου χρειασθεί. Άλλωστε ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που κατέχει το σημαντικότερο ίσως ρόλο στην επίτευξη των στόχων κάθε σχολείου καθώς και στη βελτίωση των εκπαιδευτικών συστημάτων που εφαρμόζονται στη διδασκαλία αλλά και στις όποιες καινοτομίες, αλλαγές και μεταρρυθμίσεις που προωθούνται από το Υπουργείο και εφαρμόζονται από τον ίδιο (Ματσαγγούρας, 2005, σελ: 63-81). Σύμφωνα με την Παπαναούμ και Λιακοπούλου (2014, σελ: 90-96), οι όποιες μεταρρυθμίσεις και καινοτομίες εφαρμόζονται στα σχολεία υλοποιούνται από τους δασκάλους παρά τις κοινωνικές συνθήκες, τα προβλήματα και τις δυσκολίες που τους παρουσιάζονται. Δεν πρέπει λοιπόν να παραλείπεται ότι η εργασία του εκπαιδευτικού κινείται σε ένα τέτοιο διοικητικό σύστημα όπου οι αλλαγές είναι συνήθεις και συχνές ενώ ο εργασιακός τους χώρος χαρακτηρίζεται από χαλαρή κοινωνική δυναμική.

Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, ο εκπαιδευτικός αν θέλει να έχει επιτυχία στο έργο του θα πρέπει να σταθμίζει ο ίδιος τις παρουσιαζόμενες συνθήκες και να μεταβάλει τη τακτική του αναλόγως. Οι Bredeson και Johansson το 2000 (σελ: 385-401), υποστήριξαν ότι η επαγγελματική ανάπτυξη αποτελεί ένα εργαλείο σημαντικό στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση καθώς και στις όποιες προσπάθειες γίνονται για την αναβάθμιση του σχολείου. Ο εκπαιδευτικός προκειμένου να αντιμετωπίσει την καθημερινότητά του στο σχολείο πρέπει να παρακολουθεί συνεχώς τις συγκυρίες που προκύπτουν και τις συνθήκες που μετεξελίσσονται και αυτό το επιτυγχάνει με την επαγγελματική του ανάπτυξη,

αποκτώντας δεξιότητες και γνώσεις σε νέα παρουσιαζόμενα θέματα, εμπλουτίζει παλιότερες γνώσεις του και αναπτύσσει την ικανότητα συνεργασίας, γιατί η επιτυχής εφαρμογή των αλλαγών στο σχολείο καθώς και η βελτίωση του ίδιου του σχολείου προϋποθέτουν στελέχη ικανά, δυναμικά με προσόντα τα οποία πρέπει να αποκτούν γνώσεις μέσω της επαγγελματικής ανάπτυξης. Άλλωστε σύμφωνα και με τους Bredeson και Johansson (2000, σελ: 385-401), υπάρχει μια κοινή αποδοχή και συμφωνία που έχει σχέση με τη βαρύτητα και τη σημαντικότητα της επαγγελματικής ανάπτυξης τόσο στον ίδιο τον εκπαιδευτικό όσο και στις όποιες εκπαιδευτικές αλλαγές προτείνονται και πρέπει να εφαρμοσθούν. Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός πέραν από τα προσόντα, τις γνώσεις και τη τεχνική που διαθέτει πρέπει να είναι έτοιμος και ικανός να αποφασίζει μόνος του όταν παρουσιάζονται προβλήματα στο εργασιακό του περιβάλλον και κυρίως μέσα στη τάξη. Επίσης, μία άλλη διάσταση είναι η αναγνώριση από τον ίδιο των αδυναμιών του και των ελλείψεων που μπορεί να παρουσιάζει σαν εκπαιδευτικός, γεγονός που τον καθιστά υπεύθυνο σκεπτόμενο επαγγελματία και τον ωθεί στην επαγγελματική του βελτίωση και εκπαίδευση (Bredeson, Johansson, 2000, σελ: 385-401).

Σε αυτές τις περιπτώσεις η επαγγελματική ανάπτυξη για τον εκπαιδευτικό είναι μακροχρόνια, διαρκής και συνεχιζόμενη με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε ο εκπαιδευτικός να μπορεί να παρακολουθεί τις εξελίξεις και τις αλλαγές στην εκπαίδευση, να βελτιώνει τις ικανότητες και τις δεξιότητές του και να πραγματοποιεί τα οράματα που έχει για το διδακτικό του έργο. Η ανάγκη που νιώθει ο ίδιος για ενδυνάμωση και εμπλουτισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων του, του επιτρέπει να διαλέγει την πιο κατάλληλη εκπαιδευτική μέθοδο για αυτόν ώστε να μπορεί να καλύπτει τις ανάγκες που του παρουσιάζονται στην διδακτική εργασία του.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα και οι δραστηριότητες της επαγγελματικής ανάπτυξης που κινούνται σε αυτή τη κατεύθυνση είναι βασικής σημασίας, τόσο για τον ίδιο τον εκπαιδευτικό όσο και για το σχολείο και γενικότερα για τη μάθηση και τη διδασκαλία. Από όλα λοιπόν τα ανωτέρω που αναφέρθηκαν προκύπτει ότι η πρόοδος και η επιτυχής ανάπτυξη κάθε σχολείου συνδέεται στενά με τη ποιότητα του παρεχομένου διδακτικού έργου, με το επίπεδο των εκπαιδευτικών καθώς και με το επίπεδο των μαθητών οι οποίοι αργότερα το δείχνουν με την προσωπική και επαγγελματική τους πρόοδο σαν ενήλικες. Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί σε αυτό το σημείο ότι και η ίδια η φύση της εκπαίδευσης και διδασκαλίας απαιτεί δασκάλους που πρέπει να εκπαιδεύονται και να αναπτύσσονται επαγγελματικά μέσα από τη μάθηση και την εκπαίδευση σε όλη την επαγγελματική τους

διαδρομή , ανάλογα με τις παρουσιαζόμενες ανάγκες κάθε φορά και με διαφορετικούς τρόπους (Ifanti, Fotopoulou, 2011, σελ : 40-51).

Θα μπορούσε να ειπωθεί πως ο εκπαιδευτικός είναι επαγγελματίας υψηλού κύρους που οφείλει να έχει αναγνωρισμένες επαγγελματικές ικανότητες, κρίση, ευθύνη και δικαιοσύνη, πέραν των προσόντων πανεπιστημιακού επιπέδου και των βασικών του γνώσεων. Μάλιστα, κατά τον Day (2003, σελ: 58-63), ο εκπαιδευτικός σαν φορέας επίτευξης της ανάπτυξης, της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας του σχολείου «βαρύνεται» και με μία επί πλέον ευθύνη η οποία μπορεί χαρακτηριστεί και ως δέσμευση, ως ηθική δέσμευση – επαγγελματική υποχρέωση η οποία να τον προτρέπει ώστε περιοδικά να επανεξετάζει και να ελέγχει την αποτελεσματικότητά του μέσα από την πρόοδο των μαθητών του και την ανάπτυξη του σχολείου που υπηρετεί.

Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και με την αναφορά του Clark το 1955 (σελ: 124-138), ο οποίος υποστήριζε ότι ο εκπαιδευτικός είναι επαγγελματίας σκεπτόμενος που μπορεί μόνος του να σχεδιάζει και να διαχειρίζεται προγράμματα αυτό-καθοδηγούμενης επαγγελματικής εξέλιξης και ανάπτυξης σύμφωνα με τις ανάγκες του . Άλλωστε, η ανάγκη της επαγγελματικής ανάπτυξης φαίνεται και από το γεγονός ότι ο κάθε εκπαιδευτικός που εκπαιδεύεται και αναπτύσσεται επαγγελματικά έχει τη δυνατότητα να παρουσιάσει με επιτυχία το διδακτικό του έργο μέσα στη τάξη με ιδιαίτερες ικανότητες και δεξιότητες, παρέχοντας στους μαθητές τους γνώση και ήθος.

Επιπλέον, η Παπαναούμ (2005, σελ : 82-91), αναγνωρίζει τη σημαντικότητα στο να μπορεί ο εκπαιδευτικός να δοκιμάζει, να στοχάζεται, να αναρωτιέται, να πειραματίζεται και να αναπτύσσεται επαγγελματικά μέσα από την επαγγελματική ανάπτυξη για την οποία ο ίδιος θα λάβει αποφάσεις όταν νιώσει την ανάγκη βελτίωσης των μαθησιακών δραστηριοτήτων και εφαρμογής νέας παιδαγωγικής στρατηγικής του. Την άποψη αυτή ενστερνίζεται και η Χατζηπαναγιώτου (2001, σελ: 49-52), η οποία υπογραμμίζει ότι η εκπαιδευτική επιστημονική κοινότητα κάνει λόγο για επαγγελματία εκπαιδευτικό ο οποίος πέραν της βασικής του εκπαίδευσης διαθέτει ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση, έχει εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις, δεν έχει το πρόσωπο του παντογνώστη αλλά έχει δίψα για μάθηση και περαιτέρω βελτίωση. Εν τέλει ο άριστος εκπαιδευτικός πρέπει να διαθέτει γνώσεις, διδακτικές ικανότητες και δεξιότητες, γνώσεις για το σχολείο που υπηρετεί, δημιουργικότητα, αυτοδέσμευση, έμπνευση και πολλά άλλα (Παπαναούμ, 2008, σελ: 54-61).

Επειδή η επαγγελματική ανάπτυξη αποτελεί έννοια με ιδιαίτερη σημασία για τον εκπαιδευτικό παρατηρείται ότι πολύ συχνά αναφέρεται και σαν βασικό εργαλείο που βοηθά στη μετατόπιση της εκπαίδευσης ίσως από μία μόνιμη στάσιμη κατάσταση σε ένα καλύτερο μέλλον. Για αυτό το λόγο μάλιστα έχει διαπιστωθεί ότι οι όποιες μεταρρυθμιστικές εκπαιδευτικές προσπάθειες κρίνονται απαραίτητες εστιάζονται στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού και στη διαρκή του επιμόρφωση και κατάρτιση η οποία και καθίσταται αναγκαία σε όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής του διαδρομής (Παπαναούμ, 2008, σελ: 54-61).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

2.1 Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Εδώ και αρκετά χρόνια έχει αρχίσει συζήτηση και αναζητούνται τρόποι ώστε να βελτιωθεί η μέχρι πρότινος παρεχόμενη εκπαίδευση , καθώς το θέμα θα είναι πάντα επίκαιρο και θα βρίσκεται στο κέντρο του προβληματισμού των εμπλεκομένων μιας και η εκπαίδευση είναι το βασικότερο «στοιχείο» της σχολικής κουλτούρας . Πιο συγκεκριμένα, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 παρατηρείται στροφή και αναπροσαρμογή στο ρόλο του εκπαιδευτικού, του «επαγγελματία» ή διαφορετικά του γραφειοκρατικού «υπαλλήλου - στελέχους», που από την μία πλευρά πρέπει να εφαρμόζει τις αποφάσεις των ανωτέρων του και από τη άλλη οφείλει να υλοποιεί καινοτόμες μεθόδους προκειμένου να υιοθετήσει στρατηγικές που να βελτιώνουν καθημερινά το παρεχόμενο έργο του (Παπαναούμ, 2003, σελ: 22-26).

Κατά τους Hardman, et. al. (2011, σελ: 669- 683), η προοπτική για ενδυνάμωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου με κατ επέκταση την πρόοδο και την επιτυχία του σχολείου έχει σαν αντικείμενο εκείνες τις παρεμβάσεις που αφορούν κατά κύριο λόγο στον εκπαιδευτικό. Αυτή η παραδοχή βοήθησε να ξεκινήσει η μεταρρύθμιση για την ανάπτυξη και αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο με αφετηρία τις επί πλέον γνώσεις που πρέπει να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να ενισχύσουν την επαγγελματική τους ταυτότητα με προσαρμοσμένες και διευρυμένες δεξιότητες που θα τους παρέχει η επιμόρφωση (Μαυρογιώργος,2005, σελ: 221-230).

Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τους Κωστίκα (2004, σελ: 18-42) και Μαυρογιώργος (2011, σελ: 608- 620), η επιμόρφωση δεν πρέπει να είναι μονομερής , δηλαδή ή να έχει σαν κίνητρο την ατομική πρόοδο του εκπαιδευτικού ή να έχει όφελος μόνο το σχολείο από το παρεχόμενο βελτιωμένο εκπαιδευτικό έργο. Πρέπει τα προσδοκώμενα ή τα απτά αποτελέσματα από την επιμόρφωση του εκπαιδευτικού να είναι ευρύτερα και να αναφέρονται στην ανάπτυξη, στην αλλαγή καθώς και στη βελτίωση του ισχύοντος εκπαιδευτικού συστήματος υπό το πρίσμα των εκπαιδευτικών επιταγών και των ευρύτερων κοινωνικοπολιτικών ανακατατάξεων.

Αν και η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών βελτιώνεται καθημερινά μέσα από τη διαδικασία της διδασκαλίας η οποία ενισχύεται κυρίως με τη καθημερινή τριβή και την αποκτώμενη εμπειρία από την πρακτική εφαρμογή της θεωρίας ,δεν κρίνεται επαρκής και για αυτό το λόγο ο εκπαιδευτικός οφείλει να συμμετάσχει σε οριζόμενη από συγκεκριμένο πλαίσιο και μεθοδευμένη μάθηση η οποία παρέχεται δωρεάν από συνέδρια, συνεργασίες σχολείων , επιμορφωτικά σεμινάρια και πολλά άλλα.

Σύμφωνα με τον Day (2003, σελ: 58-63), οι εκπαιδευτικοί με τη συμμετοχή τους σε μία τέτοια πολυεπίπεδη διαδικασία αποκτούν τη δυνατότητα βελτίωσης και διεύρυνσης των γνώσεών τους , αναπτύσσουν περαιτέρω δεξιότητες κινούμενοι πάντα στα πλαίσια όπου ορίζουν οι ιθύνοντες που ασχολούνται με την ανάπτυξη της εκπαίδευσης. Η «επαγγελματοποίηση» του εκπαιδευτικού εντάσσεται στην έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης ενός σύγχρονου ικανού δασκάλου που όμως απαιτεί ένα «προφίλ» που είναι εμπλουτισμένο με δεξιότητες, στάσεις , πεποιθήσεις αλλά πάνω από όλα με γνώσεις που θα βελτιώσουν αφενός την ποιότητα της παρεχόμενης διδασκαλίας στα παιδιά αλλά και αφετέρου θα βοηθήσουν τον ίδιο να προσαρμοσθεί σε νέα εκπαιδευτικά και κοινωνικά δεδομένα (Παπαναούμ,2003, σελ: 22-26).

Όπως φαίνεται λοιπόν, ο σημερινός εκπαιδευτικός πρέπει να συμπεριλάβει στα στοιχεία του εκπαιδευτικού του ρόλου και την απαραίτητη προσαρμογή του στις απαιτήσεις του πολυδιάστατου μαθησιακού περιβάλλοντος, γιατί η εκπαίδευση είναι εκείνη που συμπαρασύρεται στη προοπτική μιας παγκόσμιας ή διεθνούς τεχνολογικά εμπλουτισμένης οικονομίας της γνώσης. Για αυτό, επειδή τελευταία έχει διαμορφωθεί μία νέα τάξη πραγμάτων παγκοσμίως ο ρόλος του σύγχρονου ικανού εκπαιδευτικού απαιτεί ετοιμότητα και προσαρμογή προκειμένου να επιτυγχάνει την εφαρμογή της θεωρίας στην διδακτική πράξη , πράγμα που μπορεί να υλοποιηθεί μόνο με προγραμματισμό, σχεδιασμό και

υλοποίηση συγκεκριμένων επιμορφωτικών προγραμμάτων που προσφέρουν γνώσεις, καλλιέργεια και ανάπτυξη των δεξιοτήτων του (Παπαναούμ, 2003, σελ: 22-26).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

3.1 Η ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Στον όρο «επιμόρφωση» αποδίδονται κατά καιρούς ερμηνείες διάφορες και διαφορετικές. Ως επιμόρφωση χαρακτηρίζεται η επιπλέον μόρφωση που μπορεί να πάρει ένας ενήλικας για κάποιο συγκεκριμένο θέμα. Επειδή είναι μία μορφή συγκροτημένης και σχεδιασμένης μάθησης που έχει συγκεκριμένο στόχο και σαφή αποτέλεσμα, θεωρείται μία συγκεκριμένη διαδικασία που απευθύνεται σε ενήλικες . Σύμφωνα με την UNESCO (1970, σελ: 209-280), ορίζεται σαν μία εκπαιδευτική διεργασία που επεκτείνει χρονικά την αρχική εκπαίδευση ή και αντικαθιστά αυτήν στα σχολεία, στα πανεπιστήμια ή στα κολέγια ενώ μπορεί να είναι και μαθητεία όπου μέσα από αυτήν τα ενήλικα άτομα κάθε ηλικίας αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, βελτιώνουν τα επαγγελματικά και τεχνικά τους προσόντα, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους ή στρέφονται μέσω της εκπαίδευσης σε άλλη επαγγελματική κατεύθυνση. Υπό αυτή την έννοια, παρατηρούνται αλλαγές στη συμπεριφορά τους, στη στάση τους και στη περαιτέρω ανάπτυξη της προσωπικής και επαγγελματικής τους ζωής γιατί η «σφαίρα» της επιμόρφωσης μπορεί να καλύπτει και μη επαγγελματικούς σκοπούς . Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση των εκπαιδευτικών σαν επαγγελματικό κλάδο, πέραν της αρχικής επαγγελματικής επιστημονικής κατάρτισης που λαμβάνουν κατά τη φοίτησή τους στα παιδαγωγικά τμήματα του Πανεπιστημίου περιλαμβάνεται και η επιμόρφωσή τους σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες , για αυτό στον εκπαιδευτικό χώρο με τον όρο «εκπαίδευση» εννοούμε την επιμόρφωση, την ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση ή την ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση (Παπαναούμ, 2005, σελ : 82-91). Αυτή η μορφή της επαγγελματικής εκπαίδευσης των δασκάλων που εργάζονται σε σχολεία όλων των βαθμίδων θεωρείται απαραίτητη δεδομένου ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δέχεται αλλαγές και επιρροές λόγω και της παγκοσμιοποίησης, ενώ οι απαιτήσεις και οι συνθήκες εργασίας συνεχώς μεταβάλλονται, διαφοροποιήσεις και μεταβολές που θέλουν τον εκπαιδευτικό έτοιμο και δυνατό να αντιμετωπίζει καθημερινά τις όποιες προκλήσεις.

Ως επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς εννοείται μία συνεχής και αδιάκοπη εκπαιδευτική διαδικασία η οποία συμβάλλει στο να διευρύνει ο εκπαιδευτικός τις παιδαγωγικές και επιστημονικές του γνώσεις , να βελτιώσει τις διδακτικές του ικανότητες

και δεξιότητες ώστε να γίνεται πιο αποτελεσματικός και αποδοτικότερος μέσα στη τάξη (Ξωχέλλης, 2000, σελ: 55-69). Η Χατζηπαναγιώτου (2001, σελ: 49-52), δίνοντας μία άλλη ερμηνεία στην έννοια «επιμόρφωση» τη χαρακτηρίζει σαν τη διαδικασία ανάπτυξης τόσο των ατομικών ικανοτήτων όσο και των επαγγελματικών αναζητήσεων του εκπαιδευτικού κατά τη διάρκεια όλης της ενεργούς του θητείας. Στην ουσία, γίνεται λόγος για το σύνολο των οργανωμένων ή θεσμοθετημένων διαδικασιών με τις οποίες ο εκπαιδευτικός ανανεώνει ή και συμπληρώνει την βασική του εκπαίδευση και κατάρτιση, βελτιώνει ή αποκτά νέες γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και όποιο άλλο προσόν τον εξελίσει σαν άτομο και επαγγελματία. Η ίδια επίσης χαρακτηρίζει την επιμόρφωση σαν εμπλουτισμό, βελτίωση και ανανέωση της αρχικής βασικής εκπαίδευσης του εκπαιδευόμενου, συνδέει την επιστημονική έρευνα με την εκπαιδευτική πράξη, είναι συνεχής αλλά και επαναλαμβανόμενη. Επιπλέον εκλαμβάνεται σαν συμπλήρωση, εμπλουτισμός, βελτίωση, ανανέωση της αρχικής εκπαίδευσής του, συνδέει την εκπαιδευτική πράξη με την επιστημονική έρευνα, έχει συνέχεια και είναι επαναλαμβανόμενη διαδικασία, συνδέεται με την προσωπική εξέλιξη και την επαγγελματική σταδιοδρομία και εν τέλει βοηθά αποτελεσματικά στην επαγγελματική και ατομική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού (Χατζηπαναγιώτου, 2001, σελ: 49-52).

Αρκετά πρόσφατα και πιο συγκεκριμένα το 2015 η Σοφού και η Διερωνίτου (σελ: 61-82), χαρακτήρισαν τον όρο επιμόρφωση ίδιο με όλες τις μαθησιακές δραστηριότητες στις οποίες ένας εκπαιδευτικός μπορεί να συμμετάσχει ή να ασχοληθεί προκειμένου να έχει μία εξέλιξη θετική στην επαγγελματική του καριέρα. Συγχρόνως, πέραν από όλες τις ερμηνείες που έχουν δοθεί κατά καιρούς, η επιμόρφωση του εκπαιδευτικού έχει και προσωπικό χαρακτήρα, γιατί διαφοροποιείται από εκπαιδευτικό σε εκπαιδευτικό, επειδή κάθε ένας ξεχωριστά έχει διαφορετική προσωπικότητα, διαφορετικές ικανότητες, δυνατότητες και ανάγκες. Για αυτό το λόγο, στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης προστίθεται και ο όρος «αυτό-επιμόρφωση», που σημαίνει την ατομική και την συστηματικά οργανωμένη διαδικασία επαγγελματικής προόδου και ανάπτυξης όπως για παράδειγμα τη συμμετοχή του εκπαιδευτικού σε κάποια ομάδα εργασίας. Αυτή η συνεχιζόμενη εκπαίδευση του εκπαιδευτικού εντάσσεται στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης των ενηλίκων, εκτός του ότι κατατάσσεται και στη γενική έννοια της εκπαίδευσης των ενηλίκων ενώ ταυτόχρονα δηλώνει τη κατεύθυνση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιούνται σύμφωνα με το ανθρωπιστικό πλαίσιο.

Φαίνεται λοιπόν εν τέλει ότι από όλες τις εννοιολογικές προσεγγίσεις της επιμόρφωσης που έχουν αναφερθεί παραπάνω, επικρατέστερη είναι η ερμηνεία της Χατζηπαναγιώτου (2001, σελ: 49-52), η οποία καλύπτει όλο το φάσμα των εκπαιδευτικών κινήσεων του εκπαιδευτικού σαν εκπαιδευόμενος προκειμένου να προοδεύσει επαγγελματικά και να αναπτυχθεί ατομικά, συμμετέχοντας σε όλες τις επιμορφωτικές διαδικασίες με στόχο τη βελτίωση των δεξιοτήτων του, των γνώσεων και των ικανοτήτων του, ενέργειες που είναι συνεχείς και επαναλαμβανόμενες από την αρχική του εκπαίδευση μέχρι την αποχώρησή του από το σχολείο.

3.2 Ο ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Ο εκπαιδευτικός συμμετέχει σε διαρκή εκπαίδευση προκειμένου να βελτιώσει την επιμόρφωσή του όλο το διάστημα που διαρκεί η επαγγελματική του σταδιοδρομία καθώς το επάγγελμά του χαρακτηρίζεται σαν μη στατικό. Σαν διαδικασία εξυπηρετεί στόχους συλλογικούς και ατομικούς που όλοι όμως έχουν σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης άμεσα και μακροπρόθεσμα σε γενικότερο πλαίσιο την πολιτισμική και οικονομικοκοινωνική πρόοδο της χώρας. Σύμφωνα με τον Μαντά, Ταβουλάρη και Δαλαβίκα (2009, σελ: 195-209), στην αρχή, οι νεοδιοριζόμενοι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται για το αναλυτικό πρόγραμμα, την εκπαιδευτική πολιτική και τα διδακτικά βιβλία, γνωρίζουν τα παιδιά και γενικά προσπαθούν να προσαρμοσθούν στις συνθήκες λειτουργίας του σχολείου. Οι εκπαιδευτικοί όμως που υπηρετούν ήδη και έχουν προσαρμοσθεί στο σχολικό περιβάλλον νιώθουν την ανάγκη να συμμετάσχουν σε προγράμματα επιμόρφωσης με στόχο να καλύψουν τα κενά που διαπιστώνουν ότι έχουν από την αρχική βασική τους εκπαίδευση στη διδακτική διαδικασία, να ενημερωθούν για τις εξελίξεις της εκπαιδευτικής πολιτικής και της επιστήμης τους γενικότερα, για πιθανές νέες μεθόδους διδασκαλίας αλλά και να αναπτύξουν την ικανότητα και τις όποιες δεξιότητες διαθέτουν ώστε να ανταποκρίνονται με μεγαλύτερη ευκολία και αποτελεσματικότερα στην διδασκαλία μέσα στη τάξη.

Επιπλέον, οι Williams και Coles (2007, σελ: 812-832), επιχείρησαν την εμβάθυνση στις νέες τεχνολογίες με την απόκτηση γνώσεων μέσα από τις δυνατότητες που τους παρέχουν αυτές ενώ προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να είναι αποδοτικοί πρέπει να συμμετέχουν σε προγράμματα επιμόρφωσης. Για το λόγο αυτό, η επιμόρφωση πρέπει να προσαρμόζεται στις ατομικές ανάγκες του καθενός, να είναι εκσυγχρονισμένη και όχι συμπτωματική και αποσπασματική και να θέτει ως στόχους τους εξής:

- Την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με νέες γνώσεις στη Διδακτική, τη Παιδαγωγική, τη Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, τη Ψυχολογία κ.α.
- Τη διαχείριση προβληματικών καταστάσεων και κρίσεων μέσα στη τάξη.
- Την ενημέρωση για τα καινούργια δεδομένα που παρουσιάζονται καθημερινά στη κοινωνία όπως για παράδειγμα τη συνύπαρξη με οικονομικούς μετανάστες κ.α.
- Την ευαισθητοποίηση σε αρχές και αξίες όπως για παράδειγμα την προστασία του περιβάλλοντος, την παγκόσμια ειρήνη κ.α.

Σύμφωνα με τον Day (2003, σελ: 58-63), για τους εκπαιδευτικούς που είναι ενεργειακά και διδάσκουν, η εκπαίδευση στοχεύει στην εντατική μάθηση μέσα σε συγκεκριμένο χρόνο, πράγμα που επιταχύνει την πρόοδο και την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού είτε συμπληρωματικά με το να του παρέχει κάποιες επιπλέον γνώσεις, κατανόηση, δεξιότητες κ.α. είτε μετασχηματιστικά με το να του αλλάζει πεποιθήσεις, τρόπο σκέψης κ.α. Η επιμόρφωση σε ένα πλαίσιο ανάγκης του εκπαιδευτικού για δια βίου μάθηση μπορεί να ικανοποιεί δέκα (10) στόχους της επαγγελματικής ανάπτυξης οι οποίοι είναι οι εξής :

- 1) Η συνεχιζόμενη προσαρμογή και ανάπτυξη των παιδαγωγικών γνώσεων και του διδακτικού αντικειμένου του εκπαιδευτικού.
- 2) Η διαρκής μάθηση μέσα από θεωρητικό προβληματισμό και η δυνατότητα κάλυψης των ατομικών και συλλογικών θεμάτων των παιδιών.
- 3) Η μάθηση μέσα από συζητήσεις στο σχολείο με συναδέλφους εκπαιδευτικούς.
- 4) Η συνεχιζόμενη ανάπτυξη στη λειτουργία του σχολείου.
- 5) Η διαρκής και συνεχής ανάπτυξη της δυνατότητας συνεργασίας και αλληλεπίδρασης με όλους τους φορείς που εμπλέκονται στη λειτουργία κάθε σχολείου.
- 6) Η διαρκής ανάπτυξη μεθόδων και η συνεχιζόμενη εξειδίκευσή τους σε σύγχρονα αντικείμενα τα οποία στη συνέχεια τα διδάσκουν στους μαθητές τους με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνονται κατανοητά και εφαρμόσιμα από τα παιδιά.
- 7) Η διαρκής περισυλλογή στοιχείων τα οποία έχουν σχέση με πρακτικές και πολιτικές που εφαρμόζουν άλλα σχολεία.
- 8) Η συνεχής πρόσβαση σε νέους τρόπους σκέψης για θέματα σχετικά με την εκπαίδευση και τη βελτίωση των συνθηκών και της παρεχομένης ποιότητας του σχολείου.

- 9) Η συνεχής απόκτηση γνώσεων που σχετίζονται με την μεταβαλλόμενη κοινωνία τόσο για την αλλαγή των προγραμμάτων στη διδασκαλία, όσο και για υποστηρικτικούς λόγους και καλή επικοινωνία με τους μαθητές της τάξης και τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς στη λειτουργία του σχολικού ιδρύματος.
- 10) Η ανάγκη εφαρμογής αποφάσεων και συγκέντρωσης δεδομένων από τους εξωτερικούς παράγοντες της πολιτικής που ασκούν εξουσία στο σχολείο.

Σύμφωνα με τη Χατζηπαναγιώτου (2001, σελ: 49-52), η μόρφωση πέραν όλων των άλλων προωθεί και εξυπηρετεί τις όποιες αλλαγές πραγματοποιούνται στο εκπαιδευτικό σύστημα και στα προγράμματα σπουδών, αλλά ενημερώνει και τους εκπαιδευτικούς για ότι νέο – καινοτόμο παρουσιάζεται στη διδασκαλική μεθοδολογία με στόχο πάντα την επίλυση των προβλημάτων που απασχολούν τους εκπαιδευτικούς κατά την άσκηση του έργου τους έτσι ώστε να είναι πιο αποτελεσματικοί και παραγωγικοί. Όμως, εκτός από τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων, και την επικράτηση και διεύρυνση των επιστημονικών, τεχνικών και άλλων εξελίξεων, μέσα από την επιμόρφωση ευνοείται εμφανώς επαγγελματικά και ο εκπαιδευτικός. Σε αυτό το σημείο δεν πρέπει να παραλειφθεί ότι η συνεχής επιμόρφωση διαφέρει από την κατάρτιση γιατί αυτή καλύπτει επαγγελματικές, ατομικές και οργανωτικές ανάγκες κάθε εκπαιδευόμενου που θέλει να αναβαθμίσει την αξιοπιστία και το επαγγελματικό του κύρος με απώτερο στόχο την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα του σχολείου και δεν παραμένει στην αρχική του κατάρτιση η οποία μπορεί να είναι ελλιπής και παρωχημένη. Μάλιστα δεν είναι λίγες οι φορές όπου η επιμόρφωση προβάλλεται σαν αίτημα από το κλάδο των εκπαιδευτικών προκειμένου να καλύψουν τις επιμορφωτικές και άλλες ανάγκες τους και να ενδυναμώσουν την προσωπικότητά τους.

Η Παπαναούμ και Λιακοπούλου (2014, σελ: 83-105), συμφωνούν ότι μέσα από την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καταρχήν επιτυγχάνεται αποτελεσματικότητα στο σχολείο και κατά δεύτερον οι ίδιοι ενδυναμώνονται επαγγελματικά και αναβαθμίζουν το ρόλο τους. Η Χατζηπαναγιώτου το 2001 (σελ: 49-52), επίσης αναφέρει ότι η διαρκής και επαναλαμβανόμενη εκπαίδευση είναι δυνατόν να γίνεται από τη στιγμή που κάποιος ασχοληθεί επαγγελματικά στο χώρο της εκπαίδευσης (χρόνος πρόσληψης – διορισμού) μέχρι τη στιγμή της συνταξιοδότησης και αποχώρησής του από αυτό το επάγγελμα.

Εν κατακλείδι, διαπιστώνεται ότι η επιμόρφωση ενημερώνει τους εκπαιδευτικούς για τις σύγχρονες κοινωνιολογικές και παιδαγωγικές επιστήμες, ανανεώνει και εμπλουτίζει τις γνώσεις τους, τους βοηθά στο να κατανοούν καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να

γίνεται η διδασκαλία μέσα στη τάξη και όπου νομίζουν ότι χρειάζονται αλλαγές να είναι σε θέση να τις πραγματοποιούν με επιτυχία, να εκσυγχρονίζουν τις διδακτικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις με στόχο την αποτελεσματικότερη μάθηση από τα παιδιά, να εισηγούνται αλλαγές που σκοπό έχουν τη βελτίωση της ποιότητας των σχολικών συστημάτων και την αναβάθμιση του σχολείου γενικότερα, να επιδιώκουν την επικοινωνία με τους γονείς των παιδιών αλλά και μεταξύ τους. Σε αυτή τη προσπάθεια της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών δεν πρέπει να παραληφθεί η στήριξη που παρέχεται από τη πολιτεία σε όλη τη διαδρομή των εκπαιδευτικών, είτε είναι νεοδιοριζόμενοι είτε υπηρετούν ήδη και αυτό φαίνεται καθαρά τόσο από τις πρωτοβουλίες για επιμόρφωση όσο από τα επιμορφωτικά προγράμματα που καθιερώνονται ετησίως από το Υπουργείο και από άλλους φορείς (Παπαναούμ, 2014, σελ: 13-20).

3.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Στην Ελλάδα η επιμόρφωση εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1884 – 1921, όπου εφαρμόστηκε η άσκηση επιμορφωτικής πολιτικής στους εκπαιδευτικούς που είχαν αναλάβει να βοηθήσουν ώστε το γεωργικό Ελληνικό Κράτος να μετατραπεί σε Κράτος βιομηχανίας. Σύμφωνα με τον Ξωχέλλη (2005, σελ: 48-67), στις αρχές του 20^{ου} αιώνα το έτος 1910 περίπου ιδρύεται το Διδασκαλείο της Μέσης Εκπαίδευσης, όπου σε αυτό πραγματοποιούταν η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ενώ το 1922 ιδρύθηκε το Μαράσλειο Διδασκαλείο, από τα πρώτα ιδρύματα της πολιτείας που σκοπό είχαν την επιμόρφωση μόνο των στελεχών της διοίκησης και εποπτείας της εκπαίδευσης. Μάλιστα η επιμόρφωση είχε θεσμοθετηθεί και σύμφωνα με το Ν. 2145/1930 οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν σε επιμορφωτικά προγράμματα είχαν δικαίωμα διετούς άδειας με πλήρεις αποδοχές (Ξωχέλλης, 2005, σελ: 48-67).

Το 1951 με την ίδρυση του Ι.Κ.Υ. (Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών) η διετής μετεκπαίδευση των δασκάλων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι πλέον αρμοδιότητα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου -Ν. 4379/1964- ενώ την επιμόρφωσή τους αναλαμβάνει η Σχολή Επιμόρφωσης Λειτουργών Δημοτικής Εκπαίδευσης (Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.). Μετά τη δεκαετία του 1970 η επιμόρφωση επεκτείνεται στους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και έτσι στο Μαράσλειο Διδασκαλείο και στη Σχολή Επιμόρφωσης Λειτουργών Δημοτικής Εκπαίδευσης (Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.) φοιτούσαν εκπαιδευτικοί Δημοτικής Εκπαίδευσης ενώ στη Σχολή Επιμόρφωσης Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (Σ.Ε.Λ.Μ.Ε.) που ιδρύθηκε το 1978 φοιτούσαν καθηγητές μέσης εκπαίδευσης. Η Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. και η Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. λειτούργησαν μέχρι

το 1922 όπου στη συνέχεια αντικαταστάθηκαν με τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ) (Ξωχέλλης, 2005, σελ: 48-67).

Το 1982 με το Νόμο 1304/1982 (ΦΕΚ 144/7-12-1982) εφαρμόζεται ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου, σαν επίσημο όργανο του κράτους, που όμως ασκούσε και επιμορφωτικό ρόλο στους εκπαιδευτικούς με κύριο σκοπό την παιδαγωγική – επιστημονική καθοδήγηση, την ενθάρρυνση των προσπαθειών τους για έρευνες επιστημονικές στον εκπαιδευτικό χώρο αλλά και τη συμμετοχή του στην επιμόρφωση και αξιολόγηση των ίδιων των εκπαιδευτικών. Ο Σχολικός Σύμβουλος φρόντιζε για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και διοργάνωνε σεμινάρια για την ενίσχυση της ερευνητικής προσπάθειας με όποιον τρόπο εκείνος θεωρούσε πιο πρόσφορο στην περιφέρεια για την οποία ήταν υπεύθυνος. Με τους Νόμους 1566/1985 -άρθρα 28-31-, 1824/1988 και 2009/1992 -άρθρα 3,6,17- για τους νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς καθιερώθηκε η εισαγωγική επιμόρφωση στα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ) καθώς και η ίδρυση Τμήματος Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης υποχρεωτικού χαρακτήρα κυρίως αλλά και προαιρετικού αρκετές φορές. Συγχρόνως, με τα άρθρα 3 και 30 του Ν.1566/1985 ρυθμίστηκαν διάφορα θέματα σχετικά με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κυρίως τεχνικών – επαγγελματικών ειδικοτήτων από την Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΣΕΛΕΤΕ), μετέπειτα ΑΣΠΑΙΤΕ (Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης) καθώς και άλλα θέματα μεταπτυχιακών σπουδών σε ΑΕΙ και ΤΕΙ, παρακολούθησης διαφόρων προγραμμάτων παιδείας και μετεκπαίδευσης με τη παροχή κινήτρων. Σε αυτό το σημείο, παρατηρείται και η εμφανής συμβολή και στήριξη του κράτους στη προσπάθεια των εκπαιδευτικών που παρακολουθούσαν μεταπτυχιακά προγράμματα και έκαναν μεταπτυχιακές σπουδές με τη χορήγηση κρατικών υποτροφιών κυρίως στους εκπαιδευτικούς του Δημόσιου Τομέα (Βεργίδης, Βαϊκούση, 2003, σελ: 225-253).

Με το άρθρο 1 του Π.Δ. 320/24-08-1993 θεσπίστηκε η αξιολόγηση τόσο του ίδιου του εκπαιδευτικού όσο και του έργου του προκειμένου να διαπιστωθεί η ανάγκη επιμόρφωσης για περαιτέρω επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και βελτίωση της διδακτικής τους κατάρτισης. Ακόμα, η αξιολόγηση του έργου κάθε εκπαιδευτικού ξεχωριστά είχε ως σκοπό και την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών από την αναγνώριση του έργου τους καθώς τους παρείχε κίνητρα όσοι ήθελαν να εξελιχθούν. Επιπλέον, πρέπει να τονισθεί ότι η μελέτη και η συστηματική ανάλυση όλων των στοιχείων της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού

έργου μπορούσε να λειτουργήσει και σαν ανατροφοδοτικός μηχανισμός για την επιμόρφωσή τους σε όλα τα επίπεδα (Βεργίδης , Βαϊκούση, 2003, σελ: 225-253) .

Στη συνέχεια το 1997 ψηφίστηκε ο Νόμος 5525, άρθρο 8, (ΦΕΚ 188/23-9-1997) σύμφωνα με τον οποίο ο Σχολικός Σύμβουλος ήταν υπεύθυνος για την αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Αργότερα το 2002 υπογράφει και η Υπουργική Απόφαση Φ. 353.1/324/105657/Δ1/16-10-2002, σύμφωνα με την οποία ένα μέρος του έργου του Σχολικού Συμβούλου ήταν και η ανά κλάδο επιμόρφωση των εκπαιδευτικών έτσι ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν σε δυσκολίες και προβλήματα που πιθανόν παρουσιάζονταν καθημερινά με την εκτέλεση του εκπαιδευτικού τους έργου. Οι Σχολικοί Σύμβουλοι μπορούσαν να διοργανώσουν παιδαγωγικές συναντήσεις, ημερίδες, αναλάμβαναν πρωτοβουλίες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών , αλλά και οι ίδιοι συμμετείχαν σε διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα που οργανώνονταν από άλλους φορείς.

Στη συνέχεια το 1999 ψηφίστηκε το Π.Δ. 45 Δ (ΦΕΚ 46/11-3-1999, τ.Α΄) σύμφωνα με το οποίο προβλεπόταν η επιμόρφωση των νεοδιορισθέντων εκπαιδευτικών, μονίμων και αναπληρωτών (εισαγωγική επιμόρφωση) και των δύο βαθμίδων για ένα χρόνο μέσα σε τρεις φάσεις, ανάλογα με την εκπαιδευτική εμπειρία που διέθετε ο κάθε εκπαιδευτικός. Αυτή η επιμόρφωση ήταν υποχρεωτική και μάλιστα την πρότεινε και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Το έτος 2002, ψηφίστηκε ο Ν. 2986/2002 (ΦΕΚ 24/13-2-2002) σύμφωνα με τον οποίο μέσω του Υπουργείου Παιδείας ιδρύθηκε ο Οργανισμός Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ) ο οποίος είχε σαν αρμοδιότητα το σχεδιασμό , το συντονισμό και την υλοποίηση της επιμορφωτικής πολιτικής των εκπαιδευτικών και για τις δύο βαθμίδες. Μάλιστα, προβλεπόταν και συνεργασία με άλλες Δημόσιες Υπηρεσίες και Οργανισμούς, με Ελληνικούς και Ξένους φορείς επιμόρφωσης, με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και με διάφορα Ερευνητικά Κέντρα.

Το 2010, με την υπ' αριθμόν 37100/Γ1/31-3-2010 εγκύκλιο του ΥΠ.Π.Δ.Β.Μ.Θ σχετικά με την πιλοτική εφαρμογή της αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας (αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου), προβλέφθηκε ειδική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε όσες σχολικές μονάδες θα την εφάρμοζαν την περίοδο Μάιος –Ιούνιος 2010. Παράλληλα με το επιμορφωτικό έργο των Σχολικών Συμβούλων, θεσπίζεται και λειτουργεί ο θεσμός των υπευθύνων προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων ανά Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 119236/Γ7/24.09.2010 εγκύκλιο του ΥΠ.Π.Ε.Θ. αναφέρεται η συμβολή των προγραμμάτων σχολικών

δραστηριοτήτων στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Δεμερτζή, 2010, σελ : 40-50). Στη συνέχεια το 2012, με την υπ' αριθμόν 14841/Γ1/13-2-2012 εγκύκλιο του ΥΠ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. ρυθμιζονταν θέματα σχετικά με τις προετοιμασίες - δράσεις για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και για το λόγο αυτό θεσπίστηκε η επιμόρφωση των επιλεγέντων Σχολικών Συμβούλων (υποχρεωτικά) που εκείνοι με τη σειρά τους μετέπειτα θα επιμόρφωναν τους Διευθυντές των σχολείων . Το 2013 ακολούθησε το Π.Δ. 152/05-11-2013 σύμφωνα με το οποίο καθοριζόταν το πλαίσιο αξιολόγησης των εκπαιδευτικών τόσο της Πρωτοβάθμιας όσο και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με κύριο κριτήριο αξιολόγησης την επαγγελματική και επιστημονική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού. Αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι όσοι καλούντο να αξιολογήσουν τους εκπαιδευτικούς έπρεπε πρώτα να έχουν και οι ίδιοι παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης και να έχουν μία διαρκή επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη .

Το 2018, με το Ν.4547/12-6-2018 (ΦΕΚ102/12-6-2018) ρυθμίστηκαν ζητήματα επιμόρφωσης και θέματα που αφορούσαν στην αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ειδικότερα, στην παράγραφο 2 του εν λόγω Νόμου προβλέφθηκε η ίδρυση περιφερειακών κέντρων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.Κ.Ε.Σ) που σαν αποστολή είχαν την παιδαγωγική και επιστημονική υποστήριξη όλων των εκπαιδευτικών τόσο της δημόσιας όσο και της ιδιωτικής εκπαίδευσης αλλά και την οργάνωση της επιμόρφωσης μη εξαιρουμένης και της εισαγωγικής περιόδου του κάθε εκπαιδευτικού. Ακόμα, προβλεπόταν η οργάνωση και υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων σε περιφερειακό επίπεδο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης όπως σε σχολικές μονάδες τα οποία θα υλοποιούντο και σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς με πολύ υψηλά προσόντα, με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και με τα μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού των Α.Ε.Ι λαμβάνοντας όμως υπόψη αρχικά τις ανάγκες των εκπαιδευτικών.

Εν κατακλείδι, από όλα τα ανωτέρω που αναφέρθηκαν και τις συνεχόμενες νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν στην εκπαιδευτική πολιτική , γίνεται κατανοητό το ενδιαφέρον που έδειξε και δείχνει η πολιτεία μέσω του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων σε θέματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η επιμόρφωση είτε με τον προαιρετικό, είτε με τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της φαίνεται ότι δίνει αρκετές ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης στους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων μέσα από τους θεσμούς οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για το σχεδιασμό και την υλοποίηση όλων των επιμορφωτικών προγραμμάτων και δράσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΜΟΝΤΕΛΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

4.1 ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Όπως στις περισσότερες χώρες του κόσμου έτσι και στην Ελλάδα τα μοντέλα και οι μορφές της επιμόρφωσης που ακολουθούνται είναι στενά συνδεδεμένα με τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, τις απαιτήσεις του εκάστοτε ισχύοντος εκπαιδευτικού συστήματος , με το ιδεολογικό πλαίσιο της κάθε εποχής και με τις ανάγκες των εκπαιδευτικών για επιμόρφωση όπως αυτές παρουσιάζονται στη καθημερινή εκπαιδευτική πράξη. Στην Ελλάδα η επιμόρφωση αρχικά διακρίνεται σε προαιρετική και υποχρεωτική. Η προαιρετική επιμόρφωση αφορά όλους τους εκπαιδευτικούς, μόνιμους και αναπληρωτές και οι «πάροχοι» είναι συνήθως , οι Σχολικοί Σύμβουλοι, τα Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης αλλά και τμήματα των Α.Ε.Ι. Τα προαιρετικά προγράμματα μπορεί να είναι μακράς διάρκειας ή βραχυχρόνια με δυνατότητα πραγματοποίησης εντός ή και εκτός διδακτικού ωραρίου (Παπαναούμ, 2014, σελ: 13-20).

Η υποχρεωτική επιμόρφωση απευθύνεται στους νεοδιόριστους ή και αναπληρωτές εκπαιδευτικούς με κύριο στόχο την ομαλή ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα. Εφοδιάζει τους νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς (μόνιμους ή αναπληρωτές) με γνώσεις που αφορούν στις οργανωτικές εκπαιδευτικές δομές καθώς και το καθηκοντολόγιο που πρέπει να τηρούν στο λειτουργικό πλαίσιο του σχολείου. Τους προσφέρει επίσης γνώσεις τα οποία βασίζονται σε θέματα ψυχολογίας των παιδιών και των εφήβων, διδακτικής μεθοδολογίας, αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών στη μαθησιακή διαδικασία καθώς και διαχείρισης της σχολικής τάξης. Η υποχρεωτική επιμόρφωση κυρίως επαναλαμβάνεται κατά διαστήματα και απευθύνεται σε όλους τους εκπαιδευτικούς που έχουν διορισθεί και είναι μόνιμοι, στη περίπτωση που υπάρχει ανάγκη ενημέρωσής τους για τις όποιες αλλαγές έχουν επέλθει στα σχολικά βιβλία, στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, στην εισαγωγή νέων διδακτικών αντικειμένων ή στην εισαγωγή και διαχείριση νέων σχολικών προγραμμάτων (Φωτοπούλου, 2013, σελ: 11-36).

Η επιμόρφωση διενεργείται κυρίως από Σχολικούς Συμβούλους ή από τα Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης , είναι βραχυχρόνια και γίνεται ως επί το πλείστον σε ώρες λειτουργίας του σχολείου με την απαλλαγή των εκπαιδευτικών από τα εκπαιδευτικά τους καθήκοντα. Η υποχρεωτική επιμόρφωση επίσης μπορεί να απευθύνεται και σε στελέχη εκπαίδευσης καθώς στοχεύει στην ενημέρωσή τους πάνω σε θέματα διοίκησης και ηγεσίας της εκπαίδευσης, στη διεύρυνση των γνώσεών τους και στην επαγγελματική τους εξέλιξη (Φωτοπούλου, 2013, σελ: 11-36).

Ο Eraut το 1987 (σελ: 730-743), ήταν ο πρώτος που εισήγαγε τη θεωρία για την επιμόρφωση σύμφωνα με την οποία ανέφερε ότι οι προσεγγίσεις σχετικά με αυτή είναι οι εξής :

- α) Η προσέγγιση της επίλυσης προβλημάτων.
- β) Η προσέγγιση του ελλείμματος.
- γ) Η προσέγγιση της αλλαγής .
- δ) Η προσέγγιση της ανάπτυξης των εκπαιδευτικών.

Η πρώτη προσέγγιση αφορά όλους τους εκπαιδευτικούς που πρέπει να είναι σε θέση να επιλύουν καθημερινά εμφανιζόμενα προβλήματα μέσα και έξω από την τάξη.

Η δεύτερη προσέγγιση στηρίζεται στην παραδοχή των ελλείψεων πάνω στο γνωστικό αντικείμενο που μπορεί να έχουν οι εκπαιδευτικοί, είτε λόγω αδυναμίας επικαιροποίησης των γνώσεων τους, είτε λόγω ανεπάρκειας της αρχικής βασικής τους εκπαίδευσης.

Η τρίτη προσέγγιση αναφέρεται στον εκπαιδευτικό σαν επαγγελματία όπου νιώθει την ανάγκη μέσα από τη καθημερινή πρακτική και την εμπειρία να επιμορφωθεί με στόχο να αλλάξει προς το καλύτερο. Η αναγκαιότητα για αλλαγή στηρίζεται στην παραδοχή όλων, ότι τα σχολικά ιδρύματα επηρεάζονται από τις όποιες αλλαγές παρατηρούνται σε ιδεολογικό, πολιτιστικό και οικονομικό επίπεδο, δεδομένου ότι είναι ζωντανοί οργανισμοί. Έτσι λοιπόν, οι εκπαιδευτικοί σαν μέλη του ζωντανού αυτού οργανισμού πρέπει και οφείλουν να προσαρμόζονται και οι ίδιοι στην νέα πραγματικότητα, να προσπαθούν μέσα από την προσέγγιση αυτή της αλλαγής να επαναπροσδιορίσουν τις θέσεις και τις ανάγκες τους τόσο σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο.

Η τέταρτη και τελευταία προσέγγιση είναι αυτή της ανάπτυξης των εκπαιδευτικών μέσω της επιμόρφωσης. Το βασικότερο παραδοσιακό μοντέλο της επιμόρφωσης στηρίζεται κυρίως στην εισήγηση και τη διάλεξη που έχει δεχθεί και δέχεται κριτική δριμεία αφού θεωρείται ότι καθιστά τους εκπαιδευτικούς παθητικούς δέκτες πληροφοριών χωρίς να έχουν καμία δυνατότητα αυτενέργειας (Eraut, 1987, σελ : 730-743). Κατά τον Lieberman (1996, σελ: 182-250), οι νέοι τύποι της επιμόρφωσης πρέπει να συντελούν στη προσωπική και επαγγελματική τους ενδυνάμωση αλλά και στην εξέλιξη των εκπαιδευτικών . Οι συγκεκριμένοι τύποι διακρίνονται σε πέντε (5) κατηγορίες :

- α) Στην ενδοσχολική επιμόρφωση.

β) Στην επιμόρφωση εκτός σχολείου.

γ) Στην έρευνα και δράση.

δ) Στην εξ αποστάσεως επιμόρφωση.

ε) Στα δίκτυα μάθησης εκπαιδευτικών.

Σύμφωνα με τους Ξωχέλλη και Παπαναούμ (2000, σελ: 92-100), η ενδοσχολική επιμόρφωση αποτελεί συνήθως μία αποκεντρωμένη και ευέλικτη μορφή επιμόρφωσης η οποία υλοποιείται στο χώρο του σχολείου και σχεδιάζεται σύμφωνα με τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών κάθε σχολικού ιδρύματος . Στη φιλοσοφία της ενδοσχολικής επιμόρφωσης είναι η ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε όλες τις επιμορφωτικές δράσεις από τον αρχικό σχεδιασμό μέχρι και την τελική αξιολόγηση αλλά και η αυτονομία του σχολείου. Σε αυτή την περίπτωση, ο κάθε εκπαιδευτικός μετατρέπεται σε ενεργό μέλος της όλης διαδικασίας από παθητικός δέκτης πληροφοριών που ήταν και αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, σχεδιάζει, υλοποιεί και οραματίζεται. Η επιμόρφωση αυτού του είδους εξελίσσει τους εκπαιδευτικούς τόσο επαγγελματικά όσο και προσωπικά αφού εκτός των κύριων μαθησιακών αποτελεσμάτων η στόχος είναι η καλλιέργεια δεξιοτήτων, η λήψη αποφάσεων, η κριτική σκέψη κ.α. Παρόλα αυτά, ο Μαυρογιώργος (2005, σελ: 221-230), εντοπίζει τη περίπτωση της αδυναμίας των σχολείων να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις κάποιου επιμορφωτικού προγράμματος κυρίως από την έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και εξειδικευμένου προσωπικού.

Η επιμόρφωση εκτός σχολείου είναι ως επί το πλείστον ο πλέον διαδεδομένος τρόπος επιμόρφωσης και στηρίζεται στα σεμινάρια και τις διαλέξεις από τους επιμορφωτές. Έχει ενιαία θεματική για όλους , είναι συνήθως κεντρική και εξυπηρετεί συγκεκριμένες ανάγκες του εκπαιδευτικού συστήματος.

Ο τρίτος τύπος επιμόρφωσης είναι αυτός της έρευνας και δράσης και συνιστά ένα πιο συμμετοχικό και ενεργητικό τύπο που ενσωματώνει την αυτομάθηση και την αυτόνομη μάθηση και ο εκπαιδευτικός βρίσκεται στο επίκεντρο από τον αρχικό σχεδιασμό της δράσης μέχρι και την υλοποίησή της .Ο κύριος στόχος της έρευνας και δράσης εκτός από την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευτικών είναι και η βελτίωση της καθημερινής σχολικής διαδικασίας μέσα στη τάξη. Τα ερευνητικά προβλήματα τίθενται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς και κυρίως αντανακλούν στα καθημερινά παρουσιαζόμενα προβλήματα. Η Ζωγράφου (2002, σελ: 81-87), σημειώνει πολύ εύστοχα ότι αυτού του είδους η επιμόρφωση απαιτεί και προϋποθέτει ένα ισχυρό θεωρητικό και επιστημονικό υπόβαθρο από τους εκπαιδευτικούς,

αφού πάνω σε αυτό θα στηριχθούν για να παρατηρήσουν, να αναλύσουν και να προβληματιστούν σχετικά με τη πρακτική τους προκειμένου να βρεθούν νέες βελτιωμένες προτάσεις. Εξυπακούεται ότι η έρευνα και δράση προϋποθέτει δεξιότητες από την πλευρά των εκπαιδευτικών, όπως είναι η δυνατότητα της θέασης της οπτικής των άλλων πάνω στο ίδιο ζήτημα, καθώς και ευελιξία της σκέψης. Όμως μέσα από την έρευνα και δράση είναι δυνατόν να ενισχυθεί η συνεργασία των εκπαιδευτικών, η ανταλλαγή απόψεων και πρακτικών πάνω στη μαθησιακή διαδικασία ενώ προωθείται η καλλιέργεια των κοινοτήτων μάθησης, λαμβάνοντας υπόψη τα βιώματα και την εμπειρία των εκπαιδευτικών σχετικά με την εκπαιδευτική πρακτική.

Η εξ αποστάσεως επιμόρφωση είναι στενά συνυφασμένη με την εξ αποστάσεως μάθηση και δημιουργήθηκε από την ανάγκη εύρεσης ευέλικτων νέων μορφών μάθησης οι οποίες να μπορούν να δίνουν την ευχέρεια στους εκπαιδευόμενους να προγραμματίζουν οι ίδιοι που, πως και πότε θα παρακολουθήσουν μαθήματα εκπαίδευσης σύμφωνα με τον ελεύθερο χρόνο τους. Τελευταία, και σύμφωνα με τους Παπαδάκη και Φραγκούλη (2005, σελ. 276-285), με τη βοήθεια της τεχνολογίας μέσω του e-learning, η ηλεκτρονική μάθηση (τηλεκπαίδευση) δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης στο εκπαιδευτικό υλικό που επιθυμεί ο εκπαιδευόμενος από το χώρο του και κατά τον ελεύθερο χρόνο που έχει ακόμη και αν ευρίσκεται στις πιο δυσπρόσιτες περιοχές. Η εξ αποστάσεως μάθηση προωθεί και ενισχύει την αυτομάθηση (self-directed learning), μπορεί να πραγματοποιηθεί στον ελεύθερο χρόνο ή στο χρόνο που επιθυμεί ο εκπαιδευόμενος και για αυτό δεν παρακωλύει τη λειτουργία του σχολείου και δεν χάνονται διδακτικές ώρες. Επίσης, αποτελεί οικονομική λύση επιμόρφωσης αφού το μόνο που απαιτείται είναι ένας υπολογιστής από την πλευρά του εκπαιδευόμενου. Αν και η εξατομίκευση της μάθησης αποτελεί ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα και γνωρίσματα της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης εν τούτοις αποτελεί συγχρόνως και ένα από τα μεγαλύτερα μειονεκτήματά της. Κατά την Κωστίκα (2004, σελ: 18-42), διαπιστώνεται ότι η εξατομίκευση της εκπαίδευσης οδηγεί στη δημιουργία απρόσωπων σχέσεων και δεν υπάρχει η διαπροσωπική επικοινωνία που αναπτύσσεται με τις δια ζώσεις επιμορφωτικές δράσεις, προϋπόθεση απαραίτητη για την ενίσχυση της επίτευξης γνώσης και την ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας. Όμως το παραπάνω επιχείρημα φαίνεται να καταρρίπτεται αφού το εικονικό περιβάλλον μάθησης που δημιουργείται παρέχει τη δυνατότητα επικοινωνίας με τους άλλους συνεκπαιδευόμενους. Ακόμα, δίνεται η δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων και προβληματισμών ενισχύοντας την αλληλεπίδραση μέσω της χρήσης χώρων συζήτησης και διαλόγων κατά την διάρκεια της μάθησης. Η εξ αποστάσεως επιμόρφωση τέλος, ενθαρρύνει την αυτομάθηση (self-directed learning) του ατόμου, η

οποία βασίζεται στη γνωστική αυτοκαθοδήγηση καθώς ο επιμορφούμενος επιλέγει τι χρειάζεται να μάθει, από ποια πηγή, πως, τότε και με ποιες προϋποθέσεις. Επιπλέον, η έννοια της αυτομάθησης στηρίζεται κυρίως στην ανεξαρτησία της γνώσης και της σκέψης του ατόμου, στοιχεία που διέπουν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και φυσικά την αρχές της εκπαίδευσης.

Η τελευταία κατηγορία επιμόρφωσης είναι τα «Δίκτυα Μάθησης», τα οποία και στηρίζονται στη αδιάρρηκτη συνεργασία ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς του ίδιου σχολείου ή και άλλων σχολείων προκειμένου να ανταλλάξουν τεχνικές διδασκαλίας, να μοιραστούν εμπειρίες και προβληματισμούς σχετικά με την επαγγελματική τους ενδυνάμωση και το διδακτικό τους έργο (Lieberman, 1996, σελ: 182-250). Τα Δίκτυα Μάθησης έχουν πολλά κοινά με την ενδοσχολική επιμόρφωση και την κατηγορία της Έρευνας και Δράσης αφού σαν κοινή συνισταμένη έχουν την ενεργό συμμετοχή του εκπαιδευτικού στην επιμόρφωση και την επαγγελματική του ανάπτυξη και εξέλιξη. Αποτελεί μάλιστα μία καινοτόμο μορφή επιμόρφωσης η οποία βοηθά τους εκπαιδευτικούς να ανοίξουν τη πόρτα της διδακτικής τους αίθουσας σε άλλους συναδέλφους τους, ενισχύοντας έτσι την εξωστρέφεια τόσο των ίδιων όσο και των σχολικών μονάδων στις οποίες υπηρετούν και ανήκουν. Έτσι, συνολικά θα μπορούσε να πει κανείς ότι όλες οι παραπάνω κατηγορίες – μορφές επιμόρφωσης, ιδίως εάν συνδυαστούν, επιφέρουν μία προοδευτική, διαφορετική και σημαντική θεώρηση του εκπαιδευτικού επαγγέλματος. Ο εκπαιδευτικός προσδιορίζει τις ανάγκες του και αποκτά κεντρικό ρόλο για την μορφή της επιμόρφωσης που θα ακολουθήσει προκειμένου να πετύχει το στόχο του.

Τέλος κατά τον Παπακωνσταντίνου (2007, σελ: 62-72), ο εκπαιδευόμενος αντιμετωπίζεται σαν δια βίου επιμορφωμένος, αποκτά ενημερότητα σχετικά με το πώς μαθαίνει, δίνει προοπτική στο επάγγελμά του ενώ παράλληλα η σχολική μονάδα στην οποία υπηρετεί μετατρέπεται σε «Μανθάνοντα οργανισμό» και ακολουθεί την μεταρρυθμιστική τάση που επικρατεί σε επίπεδο ευρωπαϊκό για τον εκδημοκρατισμό, την αποκέντρωση και τη μείωση της γραφειοκρατίας.

4.2 ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Οι τεχνικές επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών ενσωματώνουν όλες τις βασικές αρχές της εκπαίδευσης καθώς προέρχονται από το χώρο Εκπαίδευσης Ενηλίκων και βασίζονται ως επί το πλείστον στην αντιμετώπιση του εκπαιδευόμενου ενήλικα σαν φορέα εμπειριών, σκέψεων, συναισθημάτων, βιωμάτων και επιθυμιών τα οποία μεταφέρει στη διάρκεια της

εκπαίδευσής του. Ο πρώτος που κατέδειξε το σημαντικό ρόλο της προσωπικής εμπειρίας στη διαδικασία της μάθησης στο βιβλίο του «Εμπειρία και Εκπαίδευση» το 1938 ήταν ο John Dewey. Εν συνεχεία τη δεκαετία του 1960, ο Carl Rogers αναφέρθηκε στη σπουδαιότητα αξιοποίησης των βιωμάτων και της εμπειρίας των ενήλικων εκπαιδευόμενων προκειμένου να επιτευχθεί το μέγιστο αποτέλεσμα στη μάθηση, εξελίσσοντας τη σκέψη του Dewey. Οι θεωρίες αυτές βοήθησαν στην ανάπτυξη μιας νέας θεωρίας η οποία ονομάστηκε «Ανδραγωγική» και εμφανίστηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1960 με εκφραστή τον Malcom Knowles η οποία και υποστήριζε ότι είναι τέχνη και επιστήμη να βοηθάς ενήλικους να μαθαίνουν. Το 1980, ο Knowles υποστήριξε ότι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά από εκείνα των ανήλικων μαθητών που μαθαίνουν, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να υιοθετηθεί διαφορετική μεθοδολογία και διδακτική τεχνική κατά την εκπαίδευσή τους (Κόκκος, 2005, σελ: 63-78). Στη θεωρία της «Ανδραγωγικής» κεντρική θέση κατέχει η αναγνώριση των ικανοτήτων και η ανάπτυξη των δυνατοτήτων των ενήλικων εκπαιδευόμενων δηλαδή η «αυτοπραγμάτωση». Το 2005 ο Κόκκος σχετικά με τη θεωρία της «Ανδραγωγικής» αναφέρει πέντε (5) βασικές επισημάνσεις που έχουν σχέση με την εκπαίδευση των ενήλικων, και αυτές είναι οι εξής :

- 1) Οι ενήλικες θεωρούν απαραίτητο το να παίρνουν οι ίδιοι τις αποφάσεις που αφορούν σε κάθε δραστηριότητα της ζωής τους, έχουν δηλαδή την ανάγκη να γνωρίζουν γιατί πρέπει να ξεκινήσουν τη διαδικασία της μάθησης και σε τι θα τους ωφελήσει αυτό, εν ολίγοις θέλουν να αυτοκαθορίζονται και να αποφασίζουν μόνοι τους για ότι έχει να κάνει με τη πρόδοό τους.
- 2) Τα βιώματα και οι πολυσύνθετες εμπειρίες των ενήλικων είναι γνωστό ότι αποτελούν πηγή έμπνευσης για νέες γνώσεις καθώς και για πηγή μάθησης, κάτι που διαφοροποιεί την εκπαίδευσή τους με εκείνη των παιδιών.
- 3) Οι ενήλικες βοηθούνται από τις γνώσεις που παίρνουν στο να αντιμετωπίζουν τα αναφεύμενα προβλήματα που εμφανίζονται καθημερινά κατά την άσκηση του έργου τους και όχι μόνο.
- 4) Τις γνώσεις που αποκομίζουν πλέον με την εκπαίδευσή τους επιθυμούν να είναι πρακτικές και όχι αφηρημένες και ασαφείς.
- 5) Τα κίνητρα των ενήλικων εκπαιδευομένων για μάθηση είναι κυρίως εσωτερικά και λιγότερο εξωτερικά.

Το 1995, ο Jarvis υποστήριξε την άποψη ότι η «Ανδραγωγική» δεν μπορεί να αποτελεί μέθοδο ή θεωρία διδασκαλίας των ενήλικων αλλά είναι μόνο ιδεολογική και ανθρωπιστική. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 μέσα από τα ερευνητικά δεδομένα και τα πορίσματα που είχαν διατυπωθεί από διάφορες έρευνες, αναπτύχθηκε η θεωρία της Μετασχηματίζουσας μάθησης η οποία αποτέλεσε και ένα κράμα εκπαιδευτικών, ψυχολογικών και κοινωνιολογικών προσεγγίσεων (Knowles, 1980, σελ: 88-99). Αργότερα, το 1997 ο Jack Mezirow (σελ: 5-12), με το βιβλίο που έγραψε για τη Μετασχηματίζουσα μάθηση εκφράζει την άποψη ότι η κατανόηση αλλά και η ταξινόμηση της εμπειρίας και η ενσωμάτωσή αυτής στην ήδη υπάρχουσα γνώση τονώνει το ανθρώπινο ον μπροστά στο χάος. Ακόμα ο Mezirow υποστηρίζει ότι η μάθηση δεν είναι μόνον η προσθήκη των νέων γνώσεων στις παλιές ήδη υπάρχουσες αλλά συνδέεται στενά με τη δυνατότητα του μετασχηματισμού της γνώσης που ήδη έχει ο εκπαιδευόμενος με τέτοιο τρόπο ώστε να διαμορφώσει μία άλλη αντίληψη και διαφορετική οπτική της νέας πραγματικότητας. Ο Mezirow υποστηρίζει επίσης ότι ασυνείδητα ο άνθρωπος ανακαλεί τα βιώματά του, κάτι που πρέπει να καταλάβει γιατί βάσει αυτών διαμορφώνει νέες αντιλήψεις οι οποίες μπορούν να τον οδηγήσουν μέσα από μία επανεξέταση των παραδοχών του σε ολική αναθεώρηση των πραγμάτων.

Σύμφωνα με τον Κόκκο (1998, σελ: 02-11), υπάρχουν και οι τεχνικές επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο πρακτικής εφαρμογής και υλοποίησης οι οποίες εσωκλείουν τις αρχές και τα χαρακτηριστικά των βασικότερων θεωριών μάθησης στην εκπαίδευση των ενηλίκων και είναι οι εξής :

- 1) **Εισήγηση:** Η συγκεκριμένη τεχνική είναι από τις πιο παραδοσιακές για τον λόγο του ότι επιφέρει συναισθήματα ασφάλειας στον εκπαιδευόμενο μιας και αρκείται στο να καταγράφει τα σημεία ενδιαφέροντος χωρίς να είναι απαραίτητο να επεξεργάζεται κάποιο συγκεκριμένο θέμα. Η τεχνική της εισήγησης δεν έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις ούτε ως προς την προετοιμασία της αλλά ούτε ως προς την υλοποίηση της ενώ παράλληλα μέσα από αυτήν μεταφέρονται οργανωμένες γνώσεις και αποδίδεται σε σύντομο χρονικό διάστημα εννοιολόγηση σε πολλούς όρους. Το μειονέκτημα αυτής της τεχνικής είναι η μειωμένη ενεργός συμμετοχής των εκπαιδευομένων αλλά και η αδυναμία στο να καλλιεργήσουν και να αναπτύξουν την δημιουργικότητα τους (Κόκκος, 1998, σελ: 02-11).
- 2) **Πρακτική Άσκηση :** Στοχεύει στην επεξεργασία και ανάλυση ενός ζητήματος ή στην επίλυση ενός προβλήματος και μπορεί να γίνει ατομικά ή με ομαδική εργασία. Ο

εκπαιδευτής έχει κεντρικό ρόλο και κατευθύνει αλλά και εποπτεύει την όλη διαδικασία η οποία πρώτα περιλαμβάνει τη θεωρία στη συνέχεια ακολουθεί το στάδιο της δράσης και τέλος καταλήγει η όλη διαδικασία με την ανάλυση των αποτελεσμάτων. Αυτή η τεχνική τοποθετεί τους εκπαιδευόμενους σε ενεργό θέση συμμετέχοντα και αφού λάβουν θετική ενίσχυση μέσα από την επίλυση των θεμάτων και αναλάβουν πρωτοβουλία προς αυτή τη κατεύθυνση αυξάνεται και η αυτοπεποίθησή τους. Αυτή η προετοιμασία απαιτεί προσοχή και μελετημένη σχεδίαση των εκπαιδευτικών στόχων από την πλευρά των εκπαιδευτών έτσι ώστε να τυγχάνουν επιτυχούς εφαρμογής και ολοκλήρωσης του εκπαιδευτικού αυτού προγράμματος (Κόκκος, 1998, σελ: 02-11).

- 3) **Μελέτη περίπτωσης** : Η μελέτη περίπτωσης στηρίζεται πάνω στη παρουσίαση ενός υποθετικού ή υπαρκτού παραδείγματος με κύριο σκοπό την σε βάθος διερεύνησή του και τον εντοπισμό των όποιων παραγόντων βοήθησαν στο να δημιουργηθεί μία κατάσταση συγκεκριμένη με την εξεύρεση πιθανών - εναλλακτικών λύσεων. Ο κύριος στόχος είναι να εμπεδωθούν οι θεωρητικές γνώσεις με το πέρασμα από το ειδικό στο γενικό διότι μέσα από συγκεκριμένες πρακτικές που ακολουθούνται αρχικά γίνεται αναγωγή σε ευρύτερα πεδία γνώσης. Στη συνέχεια ακολουθεί η αρχή της ενεργητικής μάθησης καθώς ενισχύονται οι δεξιότητες όπως για παράδειγμα αυτή της επίλυσης των προβλημάτων, της κριτικής σκέψης αλλά και της σύνθεσης και της ανάλυσης διαφόρων πληροφοριών (Κόκκος, 1998, σελ: 02-11).
- 4) **Παιχνίδι ρόλων**: Αυτή η τεχνική χαρακτηρίζεται από το μοίρασμα των ρόλων στους εκπαιδευόμενους που συμμετέχουν στο υπό εξέταση θέμα με σκοπό την καλύτερη κατανόηση των συγκεκριμένων κάθε φορά εννοιών μέσα από τη βιωματική τους προσέγγιση. Συνήθως η συγκεκριμένη πρακτική εφαρμόζεται ως επί το πλείστον στη περίπτωση που τα υπό διερεύνηση ζητήματα σχετίζονται με προβληματικές ή συγκρουσιακές καταστάσεις, στάσεις, συμπεριφορές, αντιλήψεις κ.α. Μέσα από τη τεχνική του παιχνιδιού ρόλων, η ενεργός συμμετοχή των εκπαιδευόμενων ενισχύεται, αναπτύσσονται οι δεξιότητες διαπραγμάτευσης και επικοινωνίας και έτσι δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες για αναθεώρηση απόψεων, αλλαγή θέσεων κ.α. Όμως και σε αυτή την περίπτωση, απαραίτητη προϋπόθεση είναι οι γνώσεις που πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτές γιατί σε αντίθετη περίπτωση παρατηρείται και έλλειψη διάθεσης ή και απροθυμία από τους εκπαιδευόμενους να κινηθούν δημιουργικά και να αναλάβουν ενεργούς ρόλους (Κόκκο, 1998, σελ: 02-11).

- 5) **Ερωτήσεις – Απαντήσεις** : Αυτή η τεχνική συνήθως δεν είναι αυτόνομη αλλά μπορεί να εναλλάσσεται ή να συνδυάζεται με άλλες. Κατά τον Κόκκο (1998, σελ: 02-11), μπορεί να ενσωματώνει την «μαιευτική προσέγγιση» αφού μέσα από τις ερωτώ-απαντήσεις στοχεύει στη πρόσβαση σε σχέση με κάποιο γνωστικό αντικείμενο. Ο εκπαιδευτής είναι εκείνος που συνήθως κάνει ερωτήσεις χωρίς να αποκλείεται και το ανάποδο, δηλαδή οι ερωτήσεις να γίνονται από τους εκπαιδευόμενους , παρακινώντας τους έτσι σε σκέψη και προωθώντας τους τη μαθησιακή αυτενέργεια. Παράλληλα ενισχύεται η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας και των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων. Παρόλα αυτά, δεν θεωρείται αυτονόητο ότι όλοι έχουν τις ίδιες γνώσεις έτσι ώστε να μπορούν να συμμετάσχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία για αυτό και περιορίζεται σημαντικά η μαθησιακή βιωματικότητα τη στιγμή που αυτή η τεχνική στηρίζεται περισσότερο στη θεωρία και λιγότερο στη πράξη.
- 6) **Συζήτηση**: Η τεχνική αυτή της συζήτησης ενθαρρύνει περισσότερο τους εκπαιδευόμενους, διότι τους δίνεται η δυνατότητα να ανταλλάσσουν απόψεις με κύριο στόχο τη προσέγγιση του θέματος που αναλύεται μέσα από διαφορετικές προτάσεις και οπτικές και εν τέλει να καταθέσουν εναλλακτικές λύσεις και συμπεράσματα. Το 2004 ο Jaques υποστήριξε ότι προκειμένου να επιτευχθούν οι παιδαγωγικοί στόχοι που τίθενται κάθε φορά, υπάρχουν και μπορεί να χρησιμοποιηθούν διάφορα είδη συζήτησης. Σαν πρώτο είδος μπορεί να χαρακτηριστεί η καθοδηγούμενη συζήτηση η οποία περιλαμβάνει ερωτήσεις από τον εκπαιδευτή σχετικά με την εισήγηση που παρουσιάστηκε, δίνοντας συγχρόνως και μία ανατροφοδότηση άμεσα αλλά χωρίς να ενθαρρύνει την επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη της ομάδας. Ακόμα, υπάρχει η σταδιακή συζήτηση με την οποία γίνεται σταδιακή προσέγγιση ενός θέματος μέσα από ερωτήσεις και ο λόγος δίνεται ως επί το πλείστον στους συμμετέχοντες εκπαιδευόμενους οι οποίοι με τη σειρά τους εμπλέκονται σε μία διαδικασία ερωταποκρίσεων και ανταλλαγής απόψεων με τελικό στόχο τη διερεύνηση των προσωπικών αντιλήψεων και στάσεων. Η ανοιχτή συζήτηση είναι το τρίτο είδος , όπου χωρίς κάποιο αυστηρό πλαίσιο υπάρχει δυνατότητα έκφρασης απόψεων όλων των εμπλεκομένων με απώτερο σκοπό ακόμη και την αναθεώρηση στάσεων και αντιλήψεων μέσα από μία συζήτηση που είχε προηγηθεί.
- 7) **Η χιονοστιβάδα** : Είναι μία τεχνική μάθησης που έχει συγγενική σχέση με αυτή της συζήτησης ακολουθώντας όμως άλλη εντελώς διαφορετική τεχνική. Και αυτό γιατί η

ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους είναι σύντομη, συνδυάζει το γραπτό και προφορικό λόγο καθώς επίσης γίνονται και εργασίες ατομικές και ομαδικές προκειμένου να υλοποιηθούν οι μαθησιακοί στόχοι.

- 8) **Καταιγισμός ιδεών** : Με αυτή την τεχνική παρατηρείται μία αυθόρμητη, ελεύθερη και μη καθοδηγούμενη έκφραση ιδεών, φράσεων, λέξεων, εικόνων κ.α. σχετικά με το ζήτημα που παρουσιάζεται. Προγενέστερη γνώση πάνω στο υπό εξέταση θέμα δεν είναι προϋπόθεση και δεν γίνεται σχολιασμός ή κριτική των απόψεων που εκφράζονται καθ' όλη της διάρκειας της εξέτασης του θέματος. Με αυτό τον τρόπο το μαθησιακό πλαίσιο καθίσταται ασφαλές για τους εκπαιδευόμενους και έτσι ενισχύεται η απρόσκοπτη συμμετοχή, καλλιεργείται η φαντασία και απελευθερώνεται η σκέψη (Κόκκος, 1998, σελ: 02-11).
- 9) **Επίδειξη** : Με αυτή τη τεχνική οι εκπαιδευόμενοι βοηθούνται να οδηγηθούν στη μάθηση μέσα από μία συγκεκριμένη πρακτική που εφαρμόζει ο εκπαιδευτής την οποία καλούνται στη συνέχεια οι ίδιοι να επαναλάβουν. Συνήθως στόχο έχει την απόκτηση πρακτικών γνώσεων για αυτό και χρησιμοποιείται συμπληρωματικά με άλλες τεχνικές, όπως αυτής της εισήγησης, της συζήτησης κ.α. Αδυνατεί να ενισχύσει την επικοινωνία, την ανάληψη πρωτοβουλιών και τη δημιουργικότητα αν και ενεργοποιεί το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων επειδή η μάθηση προκύπτει μεν μέσα από τη πράξη αλλά συγχρόνως αδυνατεί να ενισχύσει την ανάληψη πρωτοβουλιών, την επικοινωνία και την δημιουργικότητα.
- 10) **Ομάδες εργασίας** : Στη συγκεκριμένη τεχνική η έννοια της ομάδας καθώς και των χαρακτηριστικών της επέχει κεντρικό ρόλο στο σχεδιασμό και στην οργάνωση της εκπαίδευσης. Η αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της ομάδας αποτελεί πυρηνικό στοιχείο. Οι εκπαιδευόμενοι εργάζονται σε ομάδες, εκπονούν μελέτες, επεξεργάζονται συγκεκριμένα γνωστικά στοιχεία, επιλύουν προβλήματα, μελετούν και αναλύουν τις αιτίες κάθε προβλήματος και στο τέλος καταλήγουν σε συμπεράσματα. Αυτή η τεχνική είναι φανερό ότι ενισχύει τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση ενώ παράλληλα απαλλάσσει από το άγχος της αποτυχίας τους εκπαιδευόμενους, αφού μέσα από τη συλλογικότητα προφυλάσσονται από τυχόν αρνητικά συναισθήματα που μπορούσαν να προέλθουν από μία ελλιπή εργασία χωρίς αποτελέσματα. Σε αυτό το σημείο θα ήταν καλό να επισημανθεί ότι αυτή η τεχνική είναι ιδιαίτερα απαιτητική για τους εκπαιδευτές γιατί πρέπει να έχουν το συντονισμό των ομάδων, την εποπτεία, το καθορισμό των χρονικών και χωρικών

πλαisiών αλλά και των αποτελεσμάτων. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσε να αναφερθεί ότι για να είναι αποτελεσματικές οι πρακτικές τις περισσότερες φορές θα πρέπει να χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά και σε ειδικές περιπτώσεις. Βέβαια, μπορεί να χρησιμοποιείται η κάθε μία ξεχωριστά αλλά όλες έχουν ένα κοινό στόχο που δεν είναι άλλος από αυτόν της ενίσχυσης συγκεκριμένων δεξιοτήτων και της επίτευξης βέλτιστων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

5.1 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

Ένας από τους μακροβιότατους θεσμούς της τυπικής εκπαίδευσης των ενηλίκων είναι και ο θεσμός της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών – νηπιαγωγών ο οποίος λειτούργησε για πρώτη φορά το έτος 1922. Από το έτος 1995 έως το 2012 η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών μόνο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (νηπιαγωγοί και δάσκαλοι) εντάχθηκε στα Διδασκαλεία που δημιουργήθηκαν μέσα στα Πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα. Τότε αρκετά μεγάλος αριθμός δασκάλων από όλη τη χώρα φοίτησε για μία ακόμη διετία στα Διδασκαλεία τα οποία λειτουργούσαν στην Αθήνα αλλά και σε άλλες πόλεις της Ελλάδος οι οποίες είχαν Παιδαγωγικά Τμήματα.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η ίδρυση του Διδασκαλείου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης έγινε το 1995, στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων έγινε το 1996, στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και Πατρών το 1998, στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου το 2000 και στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης το 2005 (Αντωνίου, 2002, σελ: 22-30).

Σύμφωνα με τη Δακοπούλου (2008, σελ: 165-211), επειδή σε άλλες χώρες δεν έχει εντοπισθεί ανάλογος θεσμός, η λειτουργία των Διδασκαλείων στην Ελλάδα για εκπαιδευτικούς θα μπορούσε να αναχθεί σε Ελληνική πρωτοτυπία και αποκλειστικότητα γιατί αν και οι αποδέκτες ήταν εκπαιδευτικοί που υπηρετούσαν και εργάζονταν στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση η επιμορφωτική πολιτική πραγματοποιήθηκε στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στα Διδασκαλεία εισάγονταν φοιτητές ύστερα από εξετάσεις και οι μετεκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί που παρακολουθούσαν μαθήματα απαλλάσσονταν από τα διοικητικά και διδακτικά τους καθήκοντα και όσοι υπηρετούσαν στα σχολεία αναπληρώνονταν από άλλους εκπαιδευτικούς.

Τα Διδασκαλεία λειτουργούσαν υπό την επίβλεψη του Υπουργείου Παιδείας το οποίο και ήταν αρμόδιο για την οργάνωση και την εφαρμογή των προγραμμάτων καθώς και

την υλοποίηση των στόχων και σκοπών τους. Τελευταία λόγω της οικονομικής δυσμενούς συγκυρίας και λόγω του κόστους λειτουργίας τους το Υπουργείο Παιδείας αποφάσισε να διακόψει τη προκήρυξη των εισαγωγικών εξετάσεων και κατ' επέκταση να διακόψει τη μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών, παρά το γεγονός ότι υπήρξαν πολλές αντιδράσεις από τους Συλλόγους των μετεκπαιδευομένων, τη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας, τα Συντονιστικά Προεδρεία Διδασκαλείων και άλλους φορείς.

Στην αναστολή λειτουργίας των Διδασκαλείων συνετέλεσε και η αδυναμία εκσυγχρονισμού και μετεξέλιξης της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών μέσα από αυτά, καθώς υπήρχε προβληματισμός για το «θεσμό» της μετεκπαίδευσης που είχε αναπτυχθεί από πολύ νωρίς. Το 2002 στις 30 Μαρτίου, διοργανώθηκε στο Ρέθυμνο ημερίδα που είχε θέμα «Τα 100 χρόνια από την ίδρυση Διδασκαλείου στην Κρήτη. Από τα Διδασκαλεία Εκπαίδευσης των Εκπαιδευτικών στα Διδασκαλεία Μετεκπαίδευσης: Προβληματισμοί για το παρόν και το μέλλον ενός Θεσμού». Κατά τον Αντωνίου (2002, σελ: 22-30), σε αυτή την ημερίδα τέθηκαν διάφορα ζητήματα, όπως η φυσιογνωμία, η ταυτότητα και η αποστολή των Διδασκαλείων, ο επανακαθορισμός των στόχων της μετεκπαίδευσης, τα περιεχόμενα σπουδών των Διδασκαλείων, η επιστημονική προέλευση των μετεκπαιδευομένων, τα νέα θεσμικά δεδομένα στις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές τους στις επιστήμες της αγωγής, καθώς και τα νέα καθήκοντα των υπηρετούντων εκπαιδευτικών μέσα σε ένα αλλαγμένο κοινωνικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον. Η γενική άποψη και παραδοχή για τη λειτουργία των Διδασκαλείων ήταν ότι η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών είναι αδιαμφισβήτητο ότι συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη των συμμετεχόντων, οι οποίοι όταν επιστρέφουν στη τάξη εκτός του ότι μπορούν να εφαρμόσουν στη πράξη όποιες γνώσεις αποκόμισαν, μπορούν επίσης να αναδειχθούν και σε ικανά στελέχη μέσα στον εκπαιδευτικό χώρο (Δακοπούλου, 2008, σελ: 165-211).

5.2 Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

Σύμφωνα με το Νόμο 2327/1995, ο σκοπός του Διδασκαλείου της Αθήνας και όλων των άλλων που λειτουργούσαν στη περιφέρεια ήταν η εξειδίκευση και μετεκπαίδευση όλου του εκπαιδευτικού προσωπικού που απασχολείτο στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, ο Νόμος 2327/1995 μέσω της λειτουργίας των Διδασκαλείων, έθετε τους εξής σκοπούς για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών:

α) Να παρέχει τις ειδικές και γενικές γνώσεις αλλά και δεξιότητες, οι οποίες στη συνέχεια μπορούν να εξασφαλίσουν την ισότιμη και ελεύθερη επαγγελματική σταδιοδρομία των εκπαιδευτικών.

β) Να παρακολουθεί τις εξελίξεις στο τομέα της εκπαιδευτικής τεχνολογίας και των επιστημών της αγωγής.

γ) Να προάγει τη παραγωγή και τη μετάδοση των γνώσεων και των εμπειριών, να συμβάλλει στην έρευνα και ότι άλλο είναι δυνατόν να συντελέσει στην εκπαιδευτική ανάπτυξη της Ελλάδας (Γρόλλιος, 2007, σελ: 422-429).

- **Ειδικότεροι σκοποί και λειτουργία των Διδασκαλείων.**

Ο Νόμος 2327/1995 καθόριζε τη δομή και τη λειτουργία των Διδασκαλείων. Οι υποψήφιοι φοιτητές – μετεκπαιδευόμενοι εισάγονταν στα Διδασκαλεία ύστερα από γραπτές εξετάσεις και η μετεκπαίδευσή τους διαρκούσε τέσσερα (4) εξάμηνα. Όσοι μάλιστα αποπεράτωναν με επιτυχία τη φοίτησή τους λάμβαναν δίπλωμα διετούς μετεκπαίδευσης στις επιστήμες της αγωγής (Γρόλλιος, 2007, σελ: 422-429).

Τα έτη λειτουργίας των Διδασκαλείων διαφέρουν και πιο συγκεκριμένα :

- Με το ΦΕΚ 156/31-01-1995 το Διδασκαλείο της Αθήνας εντάσσεται στο Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών από το διδακτικό έτος 1995-1996.
- Το ίδιο ακαδημαϊκό έτος (1995-1996) εντάσσεται και το Διδασκαλείο της Θεσσαλονίκης στο Π.Τ.Δ.Ε. του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
- Με το Π.Δ.354/17-09-1996 (ΦΕΚ 231/19-09-1996) το Διδασκαλείο των Ιωαννίνων εντάσσεται στο Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων από το διδακτικό έτος 1996-1997.
- Στη συνέχεια με το Π.Δ.127 (ΦΕΚ 104/15-05-1998) το Διδασκαλείο Πατρών εντάσσεται στο Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Πατρών από το διδακτικό έτος 1998-1999 .Αργότερα και συγκεκριμένα το ακαδημαϊκό έτος 2006-2007 στο Διδασκαλείο Πατρών αρχίζει και η λειτουργία του τμήματος ειδικής αγωγής.
- Με το Π.Δ. 128/6-5-1998 (ΦΕΚ 104/15-5-98) το Διδασκαλείο Ρεθύμνου εντάσσεται στο Π.Τ.Δ.Ε. Ρεθύμνου από το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999.
- Με το Π.Δ.221 (ΦΕΚ 191/04-09-2000) το Διδασκαλείο Ρόδου εντάσσεται στο Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αιγαίου, με έδρα τη Ρόδο από το ακαδημαϊκό έτος 2001-2002.

Κατά συνέπεια παρατηρείται μία αρκετά μεγάλη διαφορά στα έτη έναρξης λειτουργίας των Διδασκαλείων όλης της χώρας καθώς και στην έναρξη λειτουργίας του τμήματος Ειδικής Αγωγής που λειτούργησε για πρώτη φορά το ακαδημαϊκό έτος 2006-2007 στο Πανεπιστήμιο Πατρών (Γρόλλιος, 2007, σελ: 422-429).

Όμως κάθε Διδασκαλείο, πέραν από τους γενικούς σκοπούς της μετεκπαίδευσης που υπηρετούσε, υποστήριζε και ειδικότερους σκοπούς και πιο συγκεκριμένα :

Στο Διδασκαλείο Αθηνών παρουσιάζεται από τα πρώτα έτη λειτουργίας του η ανάγκη επανασχεδιασμού της εκπαίδευσης. Η παρουσίαση και η εφαρμογή ενός νέου προγράμματος σπουδών κρίθηκε απαραίτητη ένεκα των επιστημονικών και κοινωνικών αλλαγών οι οποίες ήταν άμεσα εμφανείς καθώς και της ταχύτατης ανάπτυξης της τεχνολογίας. Κατά συνέπεια, και ο ρόλος του εκπαιδευτικού έπρεπε να διαφοροποιηθεί, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στις παρουσιαζόμενες προκλήσεις. Η άρτια κατάρτιση καθώς και η εξειδίκευση με επιστημονικές γνώσεις ήταν τα προσόντα με τα οποία έπρεπε να «οπλιστεί» ο δάσκαλος και ο νηπιαγωγός. Για αυτό, το νέο πρόγραμμα σπουδών προκειμένου να καλύψει τις παρουσιαζόμενες εκπαιδευτικές – επιστημονικές ανάγκες εστίασε σε δύο τομείς , ο ένας που αφορούσε στη γενική επιστημονική κατάρτιση και ο άλλος στη κατάρτιση και στις ειδικές σε βάθος γνώσεις σε μία όμως συγκεκριμένη κατεύθυνση (Γρόλλιος, 2007, σελ: 422-429).

Συγχρόνως, τότε στο Διδασκαλείο των Αθηνών έγινε αντιληπτό ότι και στην Ειδική και Γενική Αγωγή έπρεπε να υπάρξουν κατευθύνσεις. Και πιο συγκεκριμένα, οι κατευθύνσεις στην Ειδική Αγωγή έπρεπε να εστιάσουν στη διδακτική και παιδαγωγική των παιδιών τα οποία παρουσιάζουν προβλήματα στην όραση, στην ακοή και στην κίνηση. Ακόμα, έπρεπε να δοθεί προσοχή και έμφαση στη πρακτική άσκηση των μετεκπαιδευόμενων, στις ψυχολογικές και παιδαγωγικές θεωρήσεις καθώς και στις διδακτικές προσεγγίσεις αυτών.

Άλλο ένα βήμα προόδου που έγινε στο Διδασκαλείο της Αθήνας ήταν να ενταχθούν στο πρόγραμμα σπουδών οι ερευνητικές και επιστημονικές μέθοδοι οι οποίες ήταν απαραίτητες στη περίπτωση που κάποιος από τους μετεκπαιδευόμενους φοιτητές επιθυμούσε να συνεχίσει τις σπουδές του σε μεταπτυχιακό επίπεδο.

Στο Διδασκαλείο της Θεσσαλονίκης για το διδακτικό έτος 2006-2007 δεν υπάρχει Οδηγός Σπουδών μέσα από το οποίο να παρουσιάζονται ειδικότεροι σκοποί της μετεκπαίδευσης, εκτός από όσα ορίζονται μέσα από την εφαρμογή του Νόμου.

Στο Διδασκαλείο της Πάτρας μέσα από το Οδηγό Σπουδών είχαν καταστεί από την αρχή, σαφείς οι γενικοί σκοποί της εκπαίδευσης και οι οποίοι για να υλοποιηθούν με επιτυχία έπρεπε στο πρόγραμμα του πρώτου (α') ακαδημαϊκού έτους να δοθεί βαρύτητα στην υλοποίηση του «σκοπού» της μετεκπαίδευσης και στο πρόγραμμα του δεύτερου (β') ακαδημαϊκού έτους να δοθεί η βαρύτητα στην υλοποίηση του «σκοπού» της εξειδίκευσης. Με αυτόν τον τρόπο η μετεκπαίδευση κατέστη δυνατόν να αναπτυχθεί σε τρεις βασικούς άξονες, οι οποίοι είναι η μελέτη, η έρευνα και η εις βάθος γνώση «ποιον – ποια» διδάσκει ο δάσκαλος ή ο νηπιαγωγός, «πως» , «τι» και «γιατί» το διδάσκει. Η εξειδίκευση του δεύτερου (β') έτους περιελάμβανε δύο (2) τομείς επαγγελματικής σταδιοδρομίας των εκπαιδευτικών, που ήταν ο τομέας των στελεχών για τη Διοίκηση της Εκπαίδευσης και ο τομέας των σχολικών συμβούλων (Γρόλλιος, 2007, σελ: 422-429).

Για το ακαδημαϊκό έτος 2006-2007 στο τμήμα της Ειδικής Αγωγής δεν είχαν δημιουργηθεί τομείς εξειδίκευσης, αλλά έγινε η κατάλληλη προετοιμασία μελέτης - συζήτησης και έτσι αποφασίστηκε η ένταξή τους στο ακαδημαϊκό έτος 2007-2008.

Στο Διδασκαλείο των Ιωαννίνων, αν και υπήρχε Οδηγός Σπουδών, δεν έχει αναφερθεί η ύπαρξη ειδικότερων σκοπών μετεκπαίδευσης, εμί μόνο στο πρόλογο του Οδηγού Σπουδών γίνεται αναφορά ότι ο σκοπός του Διδασκαλείου αυτού κινείται «στα πλαίσια των σύγχρονων προβληματισμών» και αναφέρει ότι επειδή ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να ανανεώνεται σε θεωρητικό αλλά και σε πρακτικό επίπεδο καταρτίστηκε και υλοποιήθηκε ένα πρόγραμμα το οποίο μπορεί να καλύψει όχι μόνο τις τρέχουσες αλλά και τις όποιες μελλοντικές ανάγκες προκύψουν προκειμένου να έχουμε έναν εκπαιδευτικό ικανό να ανταποκριθεί στο απαιτητικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Στο Διδασκαλείο του Ρεθύμνου στον Οδηγό Σπουδών επίσης δεν αναφέρονται ειδικότεροι σκοποί της μετεκπαίδευσης αλλά αναφέρονται μόνο όσα ορίζονταν με το Νόμο 2327/1995.

Στο Διδασκαλείο της Ρόδου, με το όνομα «Αλέξανδρος Δελμούζος» όπου λειτούργησε το 2001-2002 ενώ το επόμενο έτος ξεκίνησε να λειτουργεί και με κατεύθυνση στην Ειδική Αγωγή είχε ενταχθεί στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου το οποίο μάλιστα ήταν υπεύθυνο για την λειτουργία και την οργάνωση του (Γρόλλιος, 2007, σελ: 422-429). Σύμφωνα με τον Οδηγό Σπουδών, ο σκοπός του ήταν :

1. Η παροχή των απαραίτητων πρόσθετων γενικών και ειδικών γνώσεων και δεξιοτήτων , εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο ισότιμη και ελεύθερη επαγγελματική και επιστημονική εξέλιξη στους εκπαιδευτικούς.

2. Η προαγωγή της έρευνας , της μετάδοσης και της παραγωγής των εμπειριών και των γνώσεων τα οποία αποτελούν βασικό παράγοντας στην εκπαιδευτική ανάπτυξη.

3. Η προσαρμογή της θεματολογίας του στις εξελίξεις που βιώνει ο τομέας της εκπαίδευσης ιδίως με την τεχνολογία.

Συμπερασματικά, διαφαίνεται ότι οι Οδηγοί Σπουδών διαφοροποιούνται από Διδασκαλείο σε Διδασκαλείο σχετικά με τους ειδικούς σκοπούς, το προσανατολισμό και γενικά τη φιλοσοφία τους. Σύμφωνα με τις Βουλγαρίδου και Γεωργιάδου (2010, σελ : 25-58), η διαφοροποίηση κυρίως της φιλοσοφίας των Διδασκαλείων ως προς την διερεύνηση και την επέκταση εφαρμογής του προγράμματος σπουδών -διαφορετικών σε κάθε ένα από αυτά και προσαρμοσμένο στους σκοπούς του - , οφείλεται στην ελευθερία κινήσεων και την απαγκίστρωσή τους από το Υπουργείο Παιδείας , ύστερα από την ένταξή τους στα Π.Τ.Δ.Ε.

Με τα Διδασκαλεία όλα τα Παιδαγωγικά Τμήματα απέκτησαν ένα πολύ ισχυρό εργαλείο που αργότερα θα τα βοηθήσει να συμβάλλουν τα μέγιστα στην συνεχή διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πράξης αλλά και να έχουν δυνατότητα στη δια βίου εκπαίδευση. Κατά τον Κοντάκο (2002, σελ: 165-171), τα Διδασκαλεία μπορούν και είναι οι πολυδύναμες εκπαιδευτικές μονάδες επιμόρφωσης και εξειδίκευσης των εκπαιδευτικών, με ευέλικτα και εναλλακτικά προγράμματα σπουδών ύστερα από την εισήγηση της Γενικής Συνέλευσης του κάθε τμήματος. Ακόμα, με την συμμετοχή εκπροσώπων από τους μετεκπαιδευόμενους των δύο τμημάτων δηλαδή της Γενικής και της Ειδικής Αγωγής, σε συνελεύσεις , συζητήσεις και λήψεις αποφάσεων σε θέματα σχετικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση Π.Σ. ελευθέρωσε τα Διδασκαλεία και τα αποδέσμευσε από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς καθώς και από τις πολιτικό - ιδεολογικές και γραφειοκρατικές αντιλήψεις, ως επί το πλείστον των κυρίαρχων τάξεων.

Επομένως αφενός μεν , ο αυτοπροσδιορισμός και η αυτονομία των Π.Τ.Δ.Ε. που διατηρούν μέχρι σήμερα και αφετέρου δε η ευελιξία που διέθεταν μέχρι το 2010-2011 τα Διδασκαλεία, σε σχέση με το τι , γιατί και πως διδάσκεται, δημιούργησαν όλες εκείνες τις προϋποθέσεις που απαιτούνταν για τον προσανατολισμό, την ανεύρεση της ταυτότητας αλλά και του ρόλου που θα μπορούσαν να επιτελέσουν και να ανταποκριθούν στις ανάγκες των καιρών με τις ισχυρές εκπαιδευτικές απαιτήσεις. Σύμφωνα με τον Παπά (1995, σελ. 28-

37), η ερμηνεία, η μελέτη και η αξιολόγηση των Προγραμμάτων Σπουδών μπορεί να βοηθήσει στο πεδίο της εκπαιδευτικής έρευνας , η οποία είναι αναγκαία προκειμένου να χαραχθεί και να υλοποιηθεί μία νέα εκπαιδευτική πολιτική στη χώρα μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΩΝ

6.1 ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Τα τελευταία χρόνια κυρίως, έχει διαπιστωθεί ότι αρκετοί μελετητές ασχολήθηκαν με το θεσμό της μετεκπαίδευσης αλλά και την ιστορική του εξέλιξη και προσέφεραν χρήσιμες πληροφορίες σε επίπεδα ιδεολογικού λόγου, κοινωνικών και εκπαιδευτικών αναγκών, οργανωτικού φορέα καθώς και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σπουδών. Σύμφωνα με τον Κοντάκο (2002, σελ: 165-171), μέσα από τις γενόμενες μελέτες έγινε προσπάθεια να αναδειχθούν οι επιδράσεις κάθε εποχής που δέχθηκε αυτός ο θεσμός από το ιδεολογικό και κοινωνικοπολιτικό πεδίο.

Από το έτος 1880 μάλιστα, τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα τις απασχόλησε και η μετεκπαίδευση κυρίως των δασκάλων, γιατί ειδικά εκείνη την χρονική περίοδο οι όποιες επιμορφωτικές ανάγκες παρουσιάστηκαν, οφείλονταν στην αντικατάσταση της αλληλοδιδασκτικής από τη συνδιδασκτική διδασκαλική μέθοδο.

Από το 1884 και ύστερα ξεκίνησαν οι επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών, οι οποίες διαρκούσαν έξι (6) εβδομάδες, ως επί το πλείστον ήταν υποχρεωτικές και είχαν σαν στόχο την εξάσκηση των δασκάλων στη συνδιδασκτική μέθοδο ενώ σύμφωνα με τον Τρούλη (2002, σελ: 67-77), την εποπτεία αυτής της επιμόρφωσης ανέλαβαν οι επιθεωρητές . Στη συνέχεια το 1895 πρωτοεμφανίσθηκαν τα παιδαγωγικά συνέδρια τα οποία συγκαλούνταν από τους περιφερειακούς επιθεωρητές μία φορά ανά έτος και στόχευαν στην ενημέρωση των εκπαιδευτικών πάνω σε παιδαγωγικά και μεθοδολογικά θέματα τα οποία καθόριζε το Υπουργείο . Κατά τον Τρούλη (1985, σελ: 15-39), με τους Νόμους 240/1914 και 2145/1920 ενισχύθηκε η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ,επιμηκύνθηκε ο χρόνος και προστέθηκαν αρκετά επιπλέον μαθήματα, πρακτικές ασκήσεις και διαλέξεις στις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας .

Το έτος 1922 θεωρείται και επίσημα το έτος ορόσημο για την καθιέρωση της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και έκτοτε διακρίνονται πέντε (5) χρονικοί περίοδοι – σταθμοί της μετεκπαίδευσης, οι οποίοι είναι :

- Από το 1922 – 1964 όπου είναι η πρώτη περίοδος της μετεκπαίδευσης , την οποία ανέλαβε υπεύθυνα η Φιλοσοφική Σχολή.
- Από το 1964 – 1967 όπου είναι η δεύτερη περίοδος αυτής και τότε η μετεκπαίδευση σαν θεσμός περιέρχεται στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Από το 1967 – 1972 όπου είναι η τρίτη περίοδος, η οποία συμπίπτει με τη περίοδο της δικτατορίας και επανέρχεται ο θεσμός στη Φιλοσοφική Σχολή.
- Από το 1973 – 1995 όπου είναι η τέταρτη περίοδος, κατά την οποία η μετεκπαίδευση υλοποιείται στο Μαράσλειο Διδασκαλείο αλλά τον έλεγχο εξακολουθεί να τον έχει το κράτος, μέσω του Υπουργείου.
- Από το έτος 1995 μέχρι και σήμερα, που είναι η πέμπτη και τελευταία περίοδος, σύμφωνα με τον Μπουζάκη (2002, σελ: 79-86) και ο θεσμός της μετεκπαίδευσης αυτονομείται και εντάσσεται στα Π.Τ.Δ.Ε.

1η περίοδος 1922-1964:

Το 1920 καταρτίστηκαν δύο νομοσχέδια, τα οποία περιελάμβαναν τη μορφή και το φορέα υλοποίησης της μετεκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, το ένα νομοσχέδιο προέβλεπε τη σύσταση ενός Παιδαγωγικού Σχολείου το οποίο θα ήταν αυτόνομο και το άλλο νομοσχέδιο προέβλεπε τη σύσταση Παιδαγωγικού Σχολείου το οποίο θα ανήκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου. Αν και η αρχική ιδέα της «έξω-πανεπιστημιακής» μετεκπαίδευσης ανήκε στο Δ. Γληνό και είχε υιοθετηθεί από αυτόν, δεν κατέστη δυνατόν να κατατεθεί στη Βουλή νομοσχέδιο με τις όποιες παρεμβάσεις, λόγω της Κυβερνητικής αλλαγής που επήλθε το 1920.

Εν συνεχεία με το Νόμο 2857/1922 θεσμοθετήθηκε η μετεκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, υπό τον πλήρη έλεγχο και τη λειτουργία από τη Φιλοσοφική Σχολή, παρουσία του καθηγητή Παιδαγωγικής και Διευθυντή σπουδών κ. Εξαρχόπουλου, ο οποίος θεωρείται και ο εμπνευστής της ενδοπανεπιστημιακής μετεκπαίδευσης. Σύμφωνα με τους Μπουζάκη, Τζήκα και Ανθόπουλο, (2000, σελ: 48-69) , στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ο ρόλος της μετεκπαίδευσης ήταν να «παράγει» ικανά στελέχη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τον Μπουζάκη (2002, σελ: 79-86), η Φιλοσοφική Σχολή είναι αυτή που πρωτοστάτησε το 1913 στις αντιδράσεις απέναντι στη μεταρρυθμιστική προσπάθεια η οποία με τα προγράμματα μετεκπαίδευσης εκείνης της περιόδου επισφράγισε τα «κυριαρχικά της δικαιώματα». Έτσι, η

μετεκπαίδευση από εκείνη τη περίοδο και ύστερα σύμφωνα και με τους Μπουζάκη, Τζήκα και Ανθόπουλο (2000, σελ: 48-69), θα αποτελέσει μονόδρομο παραγωγής στελεχών της εκπαίδευσης, και ειδικότερα επιθεωρητών.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως ο Γληνός ήταν ο βασικότερος εμπνευστής του θεσμού της μετεκπαίδευσης, ο οποίος στη συνέχεια άσκησε κριτική σε σχέση με τη κοινωνική αναβάθμιση που μπορεί να επιφέρει στους δασκάλους η φοίτησή τους στο Πανεπιστήμιο, την έλλειψη εξάσκησης στο παιδαγωγικό έργο, τα μαθήματα του σπουδαστικού προγράμματος καθώς και τις δυσκολίες που τυχόν παρουσιάζονται κατά τη κοινή φοίτηση δασκάλων και φοιτητών. Ακόμα, υποστήριζε μέσα από διαφωνίες σύμφωνα με τον Σαλτερή (1993 σελ: 21- 43), ότι το Ελληνικό Πανεπιστήμιο δεν έχει Ελληνική Παιδαγωγική και πως δεν υπάρχει κανένα γερμανικό εγχειρίδιο που να πραγματεύεται τα όποια προβλήματα παρουσιάζονται στα Ελληνικά σχολεία. Οι αντιρρήσεις και οι διαφωνίες του Γληνού ελήφθησαν υπόψη από τη τότε κυβέρνηση και το 1927 ενώ συνεχιζόταν η μετεκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο, υπογράφει νέο διάταγμα μέσα στο οποίο συμπεριλήφθηκαν αλλαγές και τροποποιήσεις κυρίως για τα προγράμματα σπουδών (Μπουζάκης, 2002, σελ: 79-86).

2η περίοδος 1964-1967 :

Το 1964 με το Νόμο 4379/1964 ιδρύεται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το οποίο και ορίζεται κύριος φορέας της μετεκπαίδευσης. Στη συνέχεια το 1966 εφαρμόζεται ένα καινοτόμο πρόγραμμα σπουδών με την συνδρομή του Ευάγγελου Παπανούτσου, το οποίο όμως εφαρμόστηκε για ένα έτος και στη συνέχεια διεκόπη από το διδακτορικό καθεστώς. Το πρόγραμμα αυτό κατά τους Σαλτερή (1993, σελ: 21- 43) και Μπουζάκη (2002, σελ: 79-86), αν και διήρκεσε λίγο διάστημα εφήρμοσε καινοτομίες όπως αυτή της έκτασης και του επιπέδου διδασκαλίας της νεοελληνικής γλώσσας, της διδασκαλίας των μαθημάτων τα οποία ανήκουν στις επιστήμες της κοινωνιολογίας, της ειδικής αγωγής, της μεθοδολογίας και της έρευνας, της ψυχολογίας της μάθησης και πολλά άλλα καθώς επίσης και τη καθιέρωση των διαλέξεων, που ήταν ακόμη ένα ανακαινιστικό στοιχείο.

3η περίοδος 1967-1972 :

Εν συνεχεία με το Νόμο 129/1967 καταργείται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και συγχρόνως ιδρύεται το Διδασκαλείο με σκοπό τον εκσυγχρονισμό και τη συμπλήρωση της μόρφωσης με τα νέα πορίσματα και διδάγματα της επιστήμης καθώς και την προετοιμασία κατάλληλων στελεχών της εκπαίδευσης. Εκείνη τη περίοδο επανέρχεται εκ νέου ο παλαιός ρόλος της Φιλοσοφικής Σχολής που είχε όμως περιορισμένα τα ψυχοπαιδαγωγικά μαθήματα

και έδινε μεγαλύτερη έμφαση στα μαθήματα Ελληνοκεντρικού περιεχομένου. Σημαντική θέση είχαν τα αρχαία Ελληνικά τα οποία ήταν και το βασικότερο κριτήριο για τη πρόοδο των μετεκπαιδευομένων και τη λήψη του πτυχίου τους.

Κατά τον Μπουζάκη (2002, σελ: 79-86). η ιδεολογική καθαρότητα και το ήθος, ήταν στοιχεία των μετεκπαιδευομένων τα οποία λαμβάνονταν υπόψη μετά από σχετικές εισηγήσεις των επιθεωρητών και τα οποία στη συνέχεια καθόριζαν την τελική επιλογή των φοιτητών της μετεκπαίδευσης. Το δικτατορικό καθεστώς εισήγαγε το θεσμικό πλαίσιο της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στην Ειδική Αγωγή και έτσι το ακαδημαϊκό έτος 1969-1970 άρχισε να λειτουργεί το πρώτο τμήμα με τίτλο «τμήμα μετεκπαιδύσεως διδασκάλων εις τον τομέα της αγωγής των καθυστερημένων αλλ' εκπαιδευσιμων παιδων», και στο οποίο συμμετείχαν (φοιτούσαν) πενήντα (50) δασκάλες και δάσκαλοι. Τα μαθήματα που περιελάμβανε το αναλυτικό πρόγραμμα ήταν τα εξής : Ιστορία της Ειδικής Αγωγής, Θεραπευτική Παιδαγωγική, Ψυχοφυσιολογία, Μέθοδοι διαγνώσεως των καθυστερημένων παιδιών, Αγωγή του λόγου, Ειδική Διδακτική των νοητικώς καθυστερημένων παιδιών με πρακτικές ασκήσεις στα ειδικά σχολεία, μέθοδοι της Στατιστικής εν τη Ψυχολογία, Γενική Ψυχολογία και Ψυχολογία του αναπτυσσόμενου ανθρώπου (Μπουζάκης, Τζήκας, Ανθόπουλος, 2000, σελ: 48-69). Το 1972 με το Νόμο 1222/1972 ιδρύονται δύο νέα τμήματα τα οποία είναι το τμήμα μετεκπαίδευσης βραχείας διάρκειας και το τμήμα μετεκπαίδευσης μείζονος διάρκειας.

Η μετεκπαίδευση βραχείας διάρκειας είχε σκοπό τη βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης και της υπηρεσιακής αποδοτικότητας των εκπαιδευτικών των νηπιαγωγείων και των δημοτικών σχολείων, ενώ η μετεκπαίδευση μείζονος διάρκειας, ήταν διετής και είχε σκοπό την επαρκή κατάρτιση των στελεχών που προορίζονταν για ανώτερες θέσεις σε διάφορους τομείς της εκπαίδευσης. Με τον ίδιο Νόμο (1222/1972) και συγκεκριμένα στα άρθρα 4 και 5 προβλεπόταν μετεκπαίδευση βραχείας διάρκειας (6 μήνες) για τους δασκάλους και νηπιαγωγούς που επρόκειτο να υπηρετήσουν μελλοντικά σε ειδικά σχολεία ή σε τάξεις που φοιτούσαν παιδιά που εμφάνιζαν απόκλιση από τη κανονικότητα. Τα προγράμματα αυτά στη πορεία θα μετεξελιχθούν σε ανεξάρτητα τμήματα της Ειδικής Αγωγής (Μπουζάκης, Τζήκας, Ανθόπουλος, 2000, σελ: 48-69).

4η περίοδος 1973-1995 :

Ο Νόμος 1222/1972 καθόρισε την αλλαγή του τρόπου οργάνωσης των σπουδών και την τότε μετεκπαίδευση ανέλαβε η Μαράσλειος Παιδαγωγική Ακαδημία που στη συνέχεια

μετονομάστηκε σε Μαράσλειο Διδασκαλείο. Λειτουργούσε αυτόνομα γιατί διέθετε μόνιμο διδακτικό προσωπικό και ο σκοπός ίδρυσης και λειτουργίας της ήταν η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε τομείς διδακτικής, έρευνας και τεχνολογίας, ψυχολογίας κ.α. Σύμφωνα με τον Τρούλη (2002, σελ: 67-77), αν και η έναρξη της λειτουργίας της Μαρασλείου Ακαδημίας έγινε προς το τέλος της προηγούμενης περιόδου, παρόλα αυτά, συνέχιζε κατά τη λειτουργία της να δέχεται τον ιδεολογικό έλεγχο που ίσχυε στη προηγούμενη περίοδο, γιατί η οργάνωση και η λειτουργία της στηριζόταν πάνω σε συντηρητικό κλίμα υπό την επιρροή της Σκινερικής ψυχολογίας και της Ερβαρτιανής Παιδαγωγικής .

Ύστερα από την πτώση της χούντας και την αλλαγή του καθεστώτος , ο θεσμός της μετεκπαίδευσης αυτονομείται και επέρχονται μεγάλες αλλαγές στα προγράμματα σπουδών. Από το 1975 επήλθε σημαντική αλλαγή και στην μετεκπαίδευση της Ειδικής Αγωγής, η οποία ακολούθησε το πρότυπο της Γενικής Αγωγής και η μετεκπαίδευση σε αυτήν ορίστηκε σε δύο (2) έτη. Το 1979 και ενώ συνεχιζόταν η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών - νηπιαγωγών στο Μαράσλειο Διδασκαλείο, με το Π.Δ.255/1979 θεσμοθετείται η ίδρυση και λειτουργία της ΣΕΛΔΕ-ΣΕΛΕΤΕ και ΣΕΛΜΕ, προκειμένου οι εκπαιδευτικοί όλης της χώρας να μπορούν να παρακολουθούν βραχυχρόνιες (μηνιαία, ολιγόμηνη, ετήσια) επιμορφώσεις , ενώ λειτουργούσαν τμήματα των σχολών αυτών σε πολλά μέρη της Ελλάδας.

Αυτές οι σχολές επιμόρφωσης λειτούργησαν μέχρι το 1992, όπου στη συνέχεια αντικαταστάθηκαν από τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.) με την επιμόρφωση να είναι διάρκειας τετράμηνη (εισαγωγική) ή τρίμηνη (περιοδική) και όπως αναφέρουν οι Λαμπροπούλου και Παντελιάδου (2005, σελ: 90-96), όλες αυτές οι επιμορφώσεις είχαν εντάξει στο πρόγραμμά τους και μαθήματα της Ειδικής Αγωγής.

Με το Νόμο 1566/1985 αναστάληκε η λειτουργία του Μαράσλειου Διδασκαλείου και η μετεκπαίδευση υλοποιείται πλέον στα Παιδαγωγικά Τμήματα των Α.Ε.Ι. όμως η νομοθετική αυτή ρύθμιση στην ουσία έμεινε ανενεργή διότι προκειμένου να ρυθμισθούν οι όποιες αλλαγές προέκυπταν από αυτή τη μεταρρύθμιση, έπρεπε να εκδοθούν Προεδρικά Διατάγματα τα οποία σύμφωνα με τον Σαλτερή (1993), δεν εκδόθηκαν ποτέ. Πολύ αργότερα, το έτος 1992 με το Νόμο 2009/1992 ρυθμίστηκαν οι όποιες εκκρεμότητες υπήρχαν στο πεδίο της μετεκπαίδευσης και τον πλήρη έλεγχο ανέλαβε πλέον το Υ.Π.Ε.Π.Θ. (Σαλτερής, 1993, σελ: 21- 43).

5η περίοδος 1995-2012:

Το 1995, με το Νόμο 2327/1995, τα Διδασκαλεία εντάχθηκαν στα Π.Τ.Δ.Ε. των Παιδαγωγικών Σχολών, οι οποίες είναι αρμόδιες για την οργάνωση και τη λειτουργία τους. Αργότερα συνεχίζεται η ίδρυση και άλλων Διδασκαλείων στις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας όπως Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Πάτρα, Ρέθυμνο και Ρόδο. Η «αποκέντρωση» αυτή έδωσε ίσες ευκαιρίες σε όλους τους εκπαιδευτικούς να μπορούν να συμμετάσχουν στα εκπαιδευτικά προγράμματα, αφού τα Διδασκαλεία στην ουσία απαγκιστρώθηκαν από τη Φιλοσοφική Σχολή και τον ιδιαίτερα ασφυκτικό κρατικό έλεγχο ενώ παρείχαν προγράμματα σύμφωνα με τις ανάγκες και τις αναζητήσεις των εκπαιδευτικών. Το 2012, λόγω της οικονομικής κρίσης που είχε αρχίσει να βιώνει η Ελλάδα, η χρηματοδότηση των Διδασκαλείων από το κράτος ήταν πλέον αδύνατη με απόρροια να ανασταλεί η λειτουργία τους (Παπαναούμ, 2014, σελ: 13-20).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας και με απώτερο σκοπό να ολοκληρωθεί επιτυχώς προσεγγίζοντας πολύπλευρα το ζήτημα της μετεκπαίδευσης των νηπιαγωγών και της επαναλειτουργίας του Διδασκαλείου ,γίνεται μία προσπάθεια να πραγματοποιηθεί μία έρευνα μέσα από την οποία τα αποτελέσματα που θα προκύψουν να είναι έγκαιρα και αξιόπιστα. Πιο συγκεκριμένα, ο βασικός σκοπός που τέθηκε είναι μέσα από το ερευνητικό εργαλείο, δηλαδή την συνέντευξη, να αναδειχθεί η συμβολή των επιμορφωτικών προγραμμάτων σε γενικότερο πλαίσιο αλλά και η συμβολή του Διδασκαλείου νηπιαγωγών ειδικότερα ως προς την επαγγελματική εξέλιξη των νηπιαγωγών και την επίτευξη των στόχων της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε τηλεφωνικά λόγω των έκτακτων μέτρων που επικρατούν στην Ελλάδα τον τελευταίο χρόνο εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού καθώς όλες οι σχολικές βαθμίδες της χώρας είχαν αναστείλει την λειτουργία τους.

7.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως ο σκοπός της έρευνας ήταν μέσα από την ανάλυση των απόψεων του δείγματος να αναδειχθεί το κατά πόσο συμβάλουν γενικότερα τα επιμορφωτικά προγράμματα στην επαγγελματική εξέλιξη των νηπιαγωγών, πως το Διδασκαλείο συνέβαλε στην επαγγελματική πορεία των εκπαιδευτικών και σε τι βαθμό συνέβαλε στην επίτευξη των στόχων της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης.

7.1.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Ως επιμέρους στόχοι της έρευνας - που συνιστούν συγχρόνως και τα βασικά ερευνητικά της ερωτήματα- τέθηκαν 3 και είναι τα εξής :

1. Είναι αναγκαία η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και κατά πόσο συμβάλει στην επαγγελματική τους εξέλιξη;
2. Ποια η αποτελεσματικότητα του Διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης ;
3. Σε τι βαθμό συμβάλει το Διδασκαλείο στην ποιοτική εκπαίδευση;

7.2 ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Λόγω του ότι ο απώτερος σκοπός της έρευνας ήταν να αναδειχθεί το κατά πόσο τα επιμορφωτικά προγράμματα γενικότερα και το Διδασκαλείο ειδικότερα συμβάλλουν στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών εξυπηρετώντας τους στόχους της ποιοτικής εκπαίδευσης, το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν εννιά (10) γυναίκες εκπαιδευτικοί οι οποίες υπηρέτησαν σε διάφορα νηπιαγωγεία του νησιού της Ρόδου και παρακολούθησαν το Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Ρόδου. Η επιλογή του δείγματος σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί τυχαία καθώς και οι δέκα εκπαιδευτικοί είχαν παρακολουθήσει μετεκπαιδευτικά προγράμματα σε Διδασκαλείο και θεωρήθηκαν οι πλέον κατάλληλες για να πραγματοποιηθεί η συγκεκριμένη έρευνα διεξάγοντας έγκυρα και αξιόπιστα αποτελέσματα.

7.3 ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί πως η επιλογή του μεθοδολογικού εργαλείου σε μία έρευνα, είναι άμεσα συνδεδεμένη με τους στόχους και τους σκοπούς που η ίδια εξυπηρετεί. Στην συγκεκριμένη ερευνητική διαδικασία το εργαλείο της έρευνας που χρησιμοποιήθηκε ήταν η συνέντευξη η οποία πλαισιώθηκε με 19 ερωτήσεις κλειστού τύπου. Μάλιστα , έχοντας ως σκοπό η έρευνα να επιφέρει έγκυρα αποτελέσματα , η συνέντευξη διαχωρίστηκε σε θεματικές ενότητες όπου περιλάμβαναν συγκεκριμένες ερωτήσεις που εξυπηρετούσαν τα ερευνητικά μας ερωτήματα και τον ερευνητικό μας σκοπό. Πιο συγκεκριμένα, η 1^η θεματική ενότητα ήταν η ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη. Η 2^η θεματική ενότητα ήταν η ανάδειξη της αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης και η 3^η θεματική ενότητα ήταν η ανάδειξη του βαθμού της συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Τέλος, για να συλλεχθούν τα δεδομένα της ερευνητικής διαδικασίας χρειάστηκαν περίπου 6 μέρες ενώ η μελέτη που προηγήθηκε προκειμένου να υλοποιηθεί η συνέντευξη διήρκησε 2 μέρες.

7.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Όπως έχει αναφερθεί και στα προηγούμενα κεφάλαια, η ερευνητική διαδικασία πραγματοποιήθηκε μέσω της συνέντευξης με κλειστού τύπου ερωτήσεις. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν από την ίδια την ερευνήτρια και η κάθε μία διήρκησε περίπου 15 με 20 λεπτά. Έτσι λοιπόν, αφού πρώτα υπήρξε ενημέρωση στην κάθε συνεντευξιαζόμενη για τον σκοπό της έρευνας και αφού δόθηκε η συγκατάθεση της να συμμετάσχει στην συγκεκριμένη προσπάθεια προγραμματίστηκε να πραγματοποιηθεί η κάθε συνέντευξη σε ώρες που θα μπορούσε το δείγμα να έχει χρόνο και ηρεμία προκειμένου να ολοκληρωθεί η έρευνα ανεπηρέαστα από άλλους παράγοντες.

Η αρχική ιδέα της έρευνας ήταν οι συνεντεύξεις να πραγματοποιηθούν στον χώρο εργασίας της κάθε μία συνεντευξιαζόμενης, σε κάποιο διάλειμμα τους προκειμένου να μην αποσπαστεί άλλος χρόνος από την ημέρα τους, όμως λόγω των έκτακτων κρατικών μέτρων για την πανδημία του κορωνοϊού που επικρατεί αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα, όλες οι σχολικές μονάδες ήταν κλειστές και έχοντας ως σκοπό να ολοκληρωθεί η έρευνα, η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε τηλεφωνικά σε ώρες που εξυπηρετούσαν τις συνεντευξιαζόμενες.

Τέλος, οι ερωτήσεις που τέθηκαν από την ερευνήτρια διατυπώθηκαν με συγκεκριμένο τρόπο έτσι ώστε η κάθε συνεντευξιαζόμενη να δίνει την δική της υποκειμενική απάντηση ενώ όπου γινόταν αντιληπτό ότι οι απαντήσεις δεν ήταν πάρα πολύ κατατοπιστικές, επιδιωκόταν η διευκρίνιση τους.

7.5 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτό το σημείο θα ήταν καλό να αναφερθούν ορισμένοι περιορισμοί που συναντήθηκαν κατά τη διεκπεραίωση της ερευνητικής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα, οι περιορισμοί αυτοί ήταν δύο. Ο πρώτος περιορισμός ήταν το γεγονός πως λόγω του ότι η έρευνα είχε επικεντρωθεί στην ανάδειξη της συμβολής του Διδασκαλείου σε σύγκριση με άλλα επιμορφωτικά προγράμματα στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη των νηπιαγωγών, έπρεπε να αναζητηθεί το κατάλληλο δείγμα που να έχει παρακολουθήσει μετεκπαιδευτικό πρόγραμμα σε Διδασκαλείο έτσι ώστε να διεξαχθούν έγκυρα αποτελέσματα. Η αναστολή της λειτουργίας του Διδασκαλείου για σχεδόν δέκα χρόνια έκανε την εύρεση δείγματος δυσκολότερη. Έτσι λοιπόν, χωρίς την συμβολή και τη βοήθεια των συναδέλφων η αναζήτηση

του δείγματος θα ήταν πολύ πιο δύσκολη και η έρευνα δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί με επιτυχία.

Ο δεύτερος περιορισμός που συναντήθηκε ήταν εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων που ισχύουν στην Ελλάδα λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού. Μάλιστα, η επιδίωξη για τις συνεντεύξεις ήταν να πραγματοποιηθούν δια ζώσης έτσι ώστε να υπάρχει άμεση επαφή της ερευνήτριας με τις συνεντευξιζόμενες, να παρατηρούνται εκφράσεις, μορφασμοί και οτιδήποτε άλλο μπορούσε να συνοδεύσει την εκάστοτε συνέντευξη. Παρόλα αυτά, αυτό ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθεί με αποτέλεσμα να δοθούν τηλεφωνικά οι συνεντεύξεις σε χρόνο και ημέρα που είχε συμφωνηθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο : ΑΝΑΛΥΣΗ

8.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενα κεφάλαια, η συνέντευξη είχε διαχωριστεί σε 3 θεματικές ενότητες . Τα αποτελέσματα που διεξήχθησαν από το συγκεκριμένο ερευνητικό εργαλείο έχουν ως εξής :

Δημογραφικά στοιχεία :

Στα δημογραφικά στοιχεία το δείγμα μας ως προς την ηλικιακή ομάδα άνηκε ως επί το πλείστον στο 45-55, 8 στις 10 νηπιαγωγούς και 2 στις 10 στο 35-45. Το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο ήταν 7 στις 10 με Πτυχίο Α.Ε.Ι. και το 3 στις 10 με Μεταπτυχιακό. Όλες οι συνεντευξιζόμενες ήταν μόνιμες εκπαιδευτικοί και σε έτη προϋπηρεσίας οι 4 στις 10 είχαν 18 έτη, οι 3 στις 10 είχαν 19 έτη και από 1 στις 10 είχε 21, 23 και 30 έτη.

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Στην πρώτη ερώτηση (Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;) το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος έδωσε θετική απάντηση και ορισμένες απαντήσεις είναι οι εξής : Σ2 « Είναι απαραίτητα», Σ4 «Πρέπει να γίνονται και να γίνονται θεσμικά απ το Υπουργείο και όχι ο εκπαιδευτικός να ψάχνεται από μόνος του.», Σ5 «Νομίζω ότι είναι απαραίτητα για την περαιτέρω μόρφωση και εξέλιξή μας.» , Σ1 «Κάποια απ αυτά είναι ιδιαίτερα χρήσιμα στη δουλειά μας.», Σ3 «Τα μέχρι τώρα δηλαδή; Δεν έχω πάρει μέρος και σε πολλά, δεν είχα χρόνο αλλά γίνονται πολλά πράγματα, έχουμε απ όλα. Το θέμα είναι αν υπάρχει χρόνος να εκπαιδευτούμε ως μητέρες.

Μακάρι να μπορούσα να τα κάνω όλα γίνεται; Εννοείται βοηθάνε αλλά δεν έχω χρόνο.»), Σ6 «Αυτά που γίνονται απ το Υπουργείο; Γενικά εντάξει είναι επαρκή θα έλεγα , όποιος ενδιαφέρεται και θέλει βρίσκει άνετα, δηλαδή το αντικείμενο που τον ενδιαφέρει για να επιμορφωθεί.». Έτσι λοιπόν οι 8 στις 10 έχουν θετική άποψη ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς , η 1 στις 10 έχει αρνητική άποψη και η 1 στις 10 δεν έχει χρόνο να παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα.

Στην δεύτερη ερώτηση (Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδακταλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;) όλο το δείγμα έδωσε θετική απάντηση.

Στην τρίτη ερώτηση (Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;) όλο το δείγμα έδωσε θετική απάντηση.

Στην τέταρτη ερώτηση (Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;) το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος δηλαδή οι 9 στις 10 έχουν παρακολουθήσει διάφορα σεμινάρια ημερίδες και επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας και η 1 στις 10 μόνο μεταπτυχιακό. Μερικές απαντήσεις είναι οι εξής : Σ2 «Επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας (3μηνο για υπολογιστές), σεμινάρια και ημερίδες», Σ6 «Σεμινάρια, ημερίδες, e-twinning 9μηνο», Σ9 «Επιμόρφωση υπολογιστών μικρής και μεγάλης διάρκειας» και Σ1 «Μεταπτυχιακό».

Στην πέμπτη ερώτηση (Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα ;) οι περισσότερες συνεντευξιζόμενες απάντησαν πως ο λόγος ήταν η διεύρυνση των γνώσεων και η επιθυμία για μάθηση προκειμένου να αποδώσουν καλύτερα στο εκπαιδευτικό τους έργο. Ορισμένες απαντήσεις είναι οι εξής : Σ2 «Για να ενημερωθώ και να μάθω , ήταν απαραίτητο για τη δουλειά μου.», Σ7 «Από δω και πέρα μάλλον θα μας είναι αρκετά απαραίτητες οι γνώσεις, δεν ξέρω αν ήρθε για να μείνει η τηλεκπαίδευση πάντως ο λόγος είναι ότι προχωράμε και εξελισσόμαστε και όσο και να' ναι ότι ξέρει κανείς καλό είναι!», Σ9 «Με ενδιέφερε να μάθω περισσότερα πράγματα πάνω στο αντικείμενο, μου αρέσει να ασχολούμαι και να φτιάχνω πράγματα μέσα από τους υπολογιστές και για τα παιδιά μου και για την τάξη μου.», Σ1 «Πίστευα ότι θα ήταν δύσκολος ο διορισμός μου, το έκανα πριν γίνω μόνιμη. Για να μου ανοίξει έναν άλλο δρόμο εργασίας σε περίπτωση που δεν μπορούσα να διοριστώ και να δουλέψω σαν νηπιαγωγός.». Έτσι λοιπόν οι 9 από τις 10 νηπιαγωγούς του δείγματος απάντησαν πως η επιθυμία τους για μάθηση ήταν ο λόγος που τους παρακίνησαν να συμμετάσχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα και η 1 στις 10 για να έχει επαγγελματική αποκατάσταση.

Στην έκτη ερώτηση (Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;) το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος απάντησε αρνητικά . Μερικές απαντήσεις είναι οι εξής : Σ1 « Όχι», Σ4 «Όλα αυτά τσέκαρε τα , έχω και τα παιδιά ο χρόνος είναι περιορισμένος!», Σ7 «Όχι ! Τουλάχιστον οικονομική επιβάρυνση όχι!», Σ5 «Ο χρόνος, στο Μεταπτυχιακό εγώ ας πούμε, κουράστηκα πάρα πολύ γιατί έπρεπε να πηγαίνω στο σχολείο έπρεπε να φεύγω το πρωί να πηγαίνω μάθημα στο Μεταπτυχιακό να φεύγω από το Μεταπτυχιακό να πηγαίνω στο σχολείο και απ το σχολείο να ξαναγυρίζω στο μεταπτυχιακό, ήταν και δύσκολο ο βαθμός δηλαδή δυσκολιών των μαθημάτων.» , Σ8 «Όχι ήταν δωρεάν και σύγχρονο!». Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις του δείγματος οι 8 στις 10 απάντησαν αρνητικά και μόνο οι 2 στις 10 απάντησαν θετικά και ότι υπήρχε περιορισμός χρόνου.

Στην έβδομη ερώτηση (Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.) όλο το δείγμα απάντησε «Ναι».

Στην όγδοη και τελευταία ερώτηση αυτής της θεματικής ενότητας (Αν ναι , με ποιο τρόπο;) το δείγμα ομόφωνα (10 στις 10) απάντησε πως η επιμόρφωση συμβάλλει στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού μέσα από τις νέες γνώσεις, νέες μεθόδους διδασκαλίας και πρακτικές. Μερικές ενδεικτικές απαντήσεις είναι οι εξής : Σ2 « Εξελίσσεσαι πάνω στη δουλειά σου , νέες γνώσεις σε νέα αντικείμενα.», Σ9 « Ο κάθε εκπαιδευτικός ανάλογα και πως θέλει να αναπτυχθεί, αν θέλει να ανέβει και τα σκαλιά της ιεραρχίας θα παρακολουθήσει περισσότερα σεμινάρια, θα κάνει και Μεταπτυχιακό και Διδακτορικό ως προς την ανέλιξη του, ως προς τις γνώσεις που θα αποκομίσει , θεωρώ ότι είναι σχετικό, σύμφωνα με πόσο ενδιαφέρεται να κάνει κάτι που σου αρέσει. Πώς θέλεις να αξιοποιήσεις τις γνώσεις που θα λάβεις, για τον καθένα είναι διαφορετικό.», Σ7 « Σίγουρα χρειάζεσαι την εξέλιξη και την ανανέωση γιατί εγώ τώρα στα 52 χωρίς όλες αυτές τις επιμορφώσεις δεν θα είχα τις γνώσεις που έχω, συν την εμπειρία. Αλλιώς είσαι στα 22 που ξεκινάς τη δουλειά, επειδή τα πράγματα τρέχουν και εξελίσσονται δεν μπορείς εσύ να είσαι μες στην τάξη παραδοσιακή πια, είσαι και παραδοσιακή γιατί όλα χρειάζονται αλλά πρέπει να ακολουθείς!» και Σ3 « Ανανέωση γνώσεων, εμπειρίες, επιστημονικά άρθρα με το τι κάνουν διάφορες χώρες πάνω στο αντικείμενο μου.»

Θεματική ενότητα 2^η :Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Στην πρώτη ερώτηση της δεύτερης θεματικής ενότητας (Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;) το δείγμα ομόφωνα και πάλι απάντησε πως ήταν πάρα πολύ ικανοποιημένο. Μερικές απαντήσεις είναι οι εξής : Σ6 «Ήταν ωραία ! Είχαμε και 2 χρόνια άδεια, ωραία ήταν!», Σ7 « Πολύ! Πολύ! Πραγματικά και χαίρομαι πολύ που το πρόλαβα γιατί την επόμενη χρονιά το Διδασκαλείο έκλεισε και τότε ήμασταν μία παρέα όλες και είπαμε πρέπει να το κάνουμε και το κάναμε, δηλαδή πήρα πολλά πράγματα.», Σ1 «Αρκετά ικανοποιημένη.», Σ9 «Αρκετά ικανοποιημένη!», Σ3 «Αρκετά για τα δεδομένα εκείνης της εποχής μου έδωσε πολλά πράγματα.».

Στην δεύτερη ερώτηση (Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα, το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;) οι περισσότερες νηπιαγωγοί του δείγματος υποστήριξαν πως το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές σχετικά με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα. Μερικές απαντήσεις είναι οι εξής : Σ5 «Ναι, ναι! Παρουσίαζε ως προς τη θεωρία και ως προς την εφαρμογή. Καταρχήν δεν μπορούμε να συγκρίνουμε το Διδασκαλείο με τα σεμινάρια γιατί το Διδασκαλείο παρείχε πολλά μαθήματα. Με ένα Μεταπτυχιακό ναι. Υπάρχουν διαφορές πάλι. Ως προς τα μαθήματα, ως προς το περιεχόμενο των μαθημάτων, δηλαδή , ως προς το περιεχόμενο του προγράμματος το Διδασκαλείο είχε περισσότερα μαθήματα από το Μεταπτυχιακό γιατί το Μεταπτυχιακό, αφορούσε, δηλαδή, εγώ έκανα την περιβαλλοντική εκπαίδευση και όλα τα μαθήματα ήταν γύρω από αυτό το θέμα, το Διδασκαλείο παρείχε γενικότερες γνώσεις εφαρμόζαμε αυτά που μαθαίναμε στη σχολική τάξη δεν υπήρχε πρακτική.» Σ7 « Νομίζω πως όχι, μπορείς να το πεις και ισάξιο Μεταπτυχιακού . Λέγανε ότι θα εξισωθεί με Μεταπτυχιακό δεν ξέρω και τι έγινε η ισχύ του πάντως ,πώς να στο πω, πήραμε πολλά πράγματα. Νομίζω δεν κάναμε έρευνα, δε βγήκαμε εμείς στα σχολεία για έρευνα τότε ούτε πρακτική.» Σ8 «Εμείς κάναμε το Διδασκαλείο το 2005 -2006, έχουν περάσει πάρα πολλά χρόνια οπότε δεν ξέρω πως μπορώ να το συγκρίνω. Έρευνα κάναμε μόνο στην πτυχιακή από ότι θυμάμαι, πρακτική στα σχολεία στην πτυχιακή επίσης απ' ότι θυμάμαι κιόλας , ναι ήταν περισσότερο θεωρητικά.» Σ1 «Παρουσίαζε διαφορά ως προς το βαθμό δυσκολίας και ευκολίας , το βρήκα πολύ πιο εύκολο από ότι το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Το πρόγραμμα μαθημάτων και οι εργασίες και όλα αυτά που απαιτούσε τέλος πάντων είχαν χαμηλό βαθμό δυσκολίας.» Έτσι λοιπόν οι 9 στις 10 του δείγματος υποστήριξαν πως υπήρχαν διαφορές ως προς το πρόγραμμα μαθημάτων και περισσότερο ως προς την πρακτική που δεν απαιτούνταν στο Διδασκαλείο σε σύγκριση με τα τωρινά

επιμορφωτικά προγράμματα ενώ η 1 στις 10 του δείγματος το χαρακτήρισε ισάξιο με Μεταπτυχιακό και ότι δεν έχει διαφορές.

Στην τρίτη και τελευταία ερώτηση της 2^{ης} θεματικής ενότητας (Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα, το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;) οι περισσότερες απαντήσεις του δείγματος ήταν αρνητικές. Κάποιες από τις απαντήσεις είναι οι εξής: Σ1 «Όχι.», Σ2 «Καμία δυσκολία», Σ5 «Εγώ προσωπικά όχι. Όχι δεν είχα πρόβλημα!», Σ4 «Ναι, όλα αυτά! Όλα θα τα τσεκάρεις βέβαια!» Σ8 «Όχι, όχι, ήταν όλα τέλεια, εμείς είχαμε πάρει εκπαιδευτική άδεια και δεν ήμασταν στην τάξη, ήμασταν αποσπασμένοι, ήταν πολύ ευχάριστη εμπειρία διότι βγαίνεις από την τάξη και με άλλη οπτική μάτια μπορείς να δεις, να αντιμετωπίσεις κάποια πράγματα, είναι τελείως διαφορετικό. Είναι καλό αυτό!». Έτσι λοιπόν οι 7 από τις 10 νηπιαγωγούς του δείγματος υποστήριξαν πως δεν συνάντησαν καμία δυσκολία κατά τη συμμετοχή τους στο Διδασκαλείο, ούτε ως προς το ωρολόγιο πρόγραμμα, ούτε ως προς το πρόγραμμα μαθημάτων ούτε και με το χρόνο που αφιέρωσαν σε σχέση με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις ενώ ο 3 στις 10 συνάντησαν δυσκολίες σε όλα τα παραπάνω και περισσότερο στον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσουν.

Θεματική ενότητα 3^η: Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών.

Στην πρώτη ερώτηση της 3^{ης} και τελευταίας θεματικής ενότητας (Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;) οι 8 στις 10 νηπιαγωγούς του δείγματος έδωσαν θετική απάντηση ενώ οι 2 στις 10 δεν θεωρούν ότι συνέβαλε το Διδασκαλείο στην επαγγελματική του ανάπτυξη σε μεγάλο βαθμό. Μερικές ενδεικτικές απαντήσεις είναι οι εξής: Σ10 «Πολύ σημαντική! Εμένα με βοήθησε πάρα πολύ!», Σ2 «Σημαντικότερη μας βοήθησε πάρα πολύ!», Σ1 «Ήταν μικρή νομίζω η συμβολή του.» και Σ9 «Δεν θα το έλεγα, ίσως σε πολύ λίγα σημεία, δηλαδή ίσως στο ότι ήρθα με θεωρία και κούμπωσα πάνω στην πράξη και την εμπειρία που είχα. Με βοήθησε σε κάποια πράγματα μέσα στην τάξη, στο να αποκωδικοποιήσω πιο εύκολα κάποιες συμπεριφορές παιδιών ή κάποιες κοινωνικές τάσεις αλλά πέραν από κάποια μαθήματα που ήταν λίγο πιο πρακτικά, όπως ήταν οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, που πραγματικά για κάποιον που είχε κάποιες γνώσεις μπορούσε να πάρει πάρα πολλά πράγματα από το κομμάτι αυτό. Ένα από τα μαθήματα δηλαδή που θεωρώ ότι μου έδωσε πολλά ήταν το μάθημα αυτό των υπολογιστών και για εκείνη την εποχή, ναι πολύ σημαντικό.».

Στην δεύτερη ερώτηση (Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;) η πλειοψηφία του δείγματος, υποστήριξε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης και μόνο η 1 είχε αντίθετη άποψη. Ορισμένες απαντήσεις είναι οι εξής: Σ9 «Δεν μπορώ να πω ότι είχε νέα αντικείμενα. Καθόλου νέα αντικείμενα, την ίδια ψυχολογία διδαχθήκαμε, την ίδια κοινωνιολογία διδαχθήκαμε, δεν είχε κάτι το διαφορετικό. Απλά επειδή υπήρχε η εμπειρία κάποιων ετών αυτό το οποίο διδαχθήκαμε στο Πανεπιστήμιο πριν από τριάντα τόσα χρόνια έγινε πιο ουσιώδες και πιο κατανοητό. Αυτό εισέπραξα εγώ, δεν εισέπραξα κάτι καινούργιο, μόνο οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, μόνο αυτό, κάποια καινούργια προγράμματα τα οποία όμως δεν θα μπορούσα να τα δουλέψω αν δεν είχα τις γνώσεις που είχα στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, δηλαδή υπήρχαν συνάδελφοι και συναδέλφισσες που δεν ήξεραν πού είναι το delete και το backspace οπότε για αυτούς όλο αυτό που δόθηκε ήταν ανούσιο αφού δεν κατανοούσαν τις λειτουργίες των υπολογιστών. Απόκτησα μόνη μου τις γνώσεις, αφιέρωνα πάρα πολύ χρόνο και ότι μάθαινα ήταν κέρδος για μένα, το δούλευα, δεν το άφηνα. Δεν ήταν δηλαδή μία στεία γνώση, ότι έπαιρνα το πήγαινα τρία επίπεδα πιο πέρα. Εγώ!», Σ7 «Ναι, ναι! Θα σου μιλάω πάντα θετικά για το Διδασκαλείο, Ναι γιατί ήταν και καθηγητές αξιόλογοι.», Σ5 «Ναι σε όλα!» και Σ8 «Ναι, για την εποχή του!».

Στην τρίτη ερώτηση (Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;) όλο το δείγμα έχει θετική στάση και επιθυμεί να ξαναλειτουργήσει το Διδασκαλείο. Κάποιες απαντήσεις έχουν ως εξής: Σ10 «Μακάρι αν και το βλέπω λίγο δύσκολο, εννοείται πως είμαι θετική!», Σ6 «Κοίταξε να δεις, αν δώσει μόρια όπως δίνουν τα Μεταπτυχιακά, γιατί κακά τα ψέματα αυτά που μαθαίναμε στα 2 χρόνια ήταν σαν να κάνεις πολλά Μεταπτυχιακά μαζί, πιστεύω ότι θα βοηθήσει πάρα πολύ. Τώρα δεν ξέρω αν δίνει μόρια το Διδασκαλείο όπως δίνει το Μεταπτυχιακό, δεν το έχω ψάξει, δεν χρειάστηκε ποτέ να κάνω μεταθέσεις, αποσπάσεις. Βοηθάει βέβαια και είναι πολύπλευρη η μόρφωση για πολλά πράγματα, μαθαίνεις για πολλά θέματα!», Σ2 «Θεωρώ ότι πρέπει να ξαναγίνει το Διδασκαλείο.» και Σ4 «Πρέπει να επαναλειτουργήσει οπωσδήποτε διότι είναι μία δωρεάν και μεγάλης χρονικής διάρκειας επιμορφωτικό πρόγραμμα που πρέπει να γίνεται από το Υπουργείο οπωσδήποτε για όλους τους εκπαιδευτικούς.».

Στην τέταρτη και τελευταία ερώτηση (Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση, τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;) η πλειοψηφία του δείγματος, δηλαδή οι 7 στις 10 θα ήθελαν

διαφορετική θεματολογία , η 1 στις 10 θα ήθελε να υπάρχει άλλος τρόπος εισαγωγής, η 1 στις 10 δεν θα άλλαζε τίποτα και η 1 στις 10 θα άλλαζε την διάρκεια και θα επιθυμούσε περισσότερο πρακτική εξάσκηση παρά μόνο θεωρία. Ορισμένες απαντήσεις που δόθηκαν είναι οι εξής : Σ4 «Κοίταξε η εισαγωγή είναι με εξετάσεις αυτό τώρα ,εντάξει ,αυτό, όταν θέλει κάποιος και δίνει δυο-τρεις φορές και δεν περνάει είναι λίγο αποκαρδιωτικό, αποθαρρυντικό ενδεχομένως αυτό δηλαδή να γινόταν με άλλον τρόπο, ή συνέντευξη ή κλήρωση. Χρειάζονται τα δύο χρόνια θεωρώ, τότε ήταν βέβαια κάθε απόγευμα έτσι όταν ήμουν εγώ όχι στη Ρόδο γενικά Αθήνα, Θεσσαλονίκη πηγαίναμε κάθε απόγευμα. Το ωρολόγιο πρόγραμμα όχι δε θα το άλλαζα σε εμάς υπήρχε πρακτική , η θεωρία είναι κουραστική όμως χρειάζεται το θεωρητικό πλαίσιο όσο κουραστικό και αν είναι δυστυχώς.», Σ8 «Φυσικά , οπωσδήποτε! Θα ήθελα να δούμε νέα μεθοδολογία, να δούμε καινούργια πράγματα, να ακολουθούσαμε την εποχή ας πούμε, να ασχολούμασταν περισσότερο, καλά... με την τεχνολογία , τη θεωρώ πια δεδομένη, πιο εξειδικευμένα με τα όρια, με τις συγκρούσεις των παιδιών ,με τη διαχείριση κρίσεων, πράγματα τα οποία δεν τα κάναμε αυτά και τα οποία τα αντιμετωπίζουμε καθημερινά πλέον στην τάξη, τα μαθήματα που κάναμε ήταν τα ίδια που κάναμε και στο Πανεπιστήμιο. Να στο πω έτσι απλά ίσως κάποια παρεμφερή ,το μόνο που θυμάμαι εγώ που με είχε εντυπωσιάσει ήταν το θεατρικό παιχνίδι το οποίο το είχαμε κάνει και στο Πανεπιστήμιο το '90 τόσο..... οπωσδήποτε ,το 2005 είχε προστεθεί και μία άλλη οπτική για τον τρόπο εισαγωγής δεν το είχα σκεφτεί. Πώς με εξετάσεις? Εμείς μπήκαμε συμπληρώνοντας την πενταετία, αυτό το καθεστώς που υπήρχε τότε να είσαι πέντε χρόνια μόνιμος. Δεν θυμάμαι καν , πρέπει να ήταν ένα τύπου ερωτηματολόγιο , ένα τέτοιο πράγμα, θα κρατούσα το ίδιο δεν μπορώ να σκεφτώ για πιο λόγο να μην είναι έτσι . Για τη διάρκεια θεωρώ ότι είναι σημαντικό να είναι πάνω από ένα έτος. Σίγουρα ένα έτος και δύο γιατί όχι , το εξάμηνο είναι πολύ λίγο.» Σ10 «Κοίταξε.... Αν άλλαζα.... Πιστεύω πως δεν θα άλλαζα πολλά πράγματα .... Ναι εντάξει ως προς την θεματολογία θεωρώ δεδομένο ότι θα έπρεπε να μπουν νέα αντικείμενα ... αλλιώς ήταν τα πράγματα τότε, αλλιώς τώρα! Και ο τρόπος εισαγωγής μια χαρά ήταν , ως προς την διάρκεια τώρα... τι να σου πω.... Νομίζω θα τα κράταγα όλα και άλλαζα την θεματολογία... αυτό!» και Σ2 «Όχι , όχι η διάρκεια του ήταν μία χαρά και ο τρόπος εισαγωγής ναι... ναι γιατί πρέπει να υπάρχει μία αξιολόγηση για να μπει εντάξει .».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Έχοντας ολοκληρώσει την ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν μέσα από το ερευνητικό μας εργαλείο, δηλαδή την συνέντευξη, σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν αναλυτικά τα αποτελέσματα που προέκυψαν έτσι ώστε να αναδειχθεί το κατά πόσο τελικά

συμβάλουν τα επιμορφωτικά προγράμματα στην επαγγελματική εξέλιξη των νηπιαγωγών, πως το Διδασκαλείο συνέβαλε στην επαγγελματική πορεία των εκπαιδευτικών και σε τι βαθμό συνέβαλε στην επίτευξη των στόχων της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης.

Πιο συγκεκριμένα , ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε σχετικά με την αναγκαιότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο αυτή συμβάλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη αναδεικνύεται πως οι 8 από τις 10 νηπιαγωγούς του δείγματος έχουν θετική άποψη ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς , η 1 στις 10 έχει αρνητική άποψη και η 1 στις 10 δεν έχει χρόνο να παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα. Μάλιστα όλο το δείγμα είχε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο αλλά και κάποιο άλλο είδος κατάρτισης, είτε σεμινάρια, οι 9 στις 10 είτε μόνο Μεταπτυχιακό η 1 στις 10. Επίσης οι 9 από τις 10 νηπιαγωγούς του δείγματος απάντησαν πως ο λόγος που παρακινήθηκαν να συμμετάσχουν στα επιμορφωτικά προγράμματα ήταν η επιθυμία τους για μάθηση και μόνο η 1 για να έχει επαγγελματική αποκατάσταση. Επίσης, οι 8 στις 10 δεν συνάντησαν καμία δυσκολία ως προς την συμμετοχή τους και μόνο οι 2 στις 10 ανέφεραν ότι υπήρχε περιορισμός χρόνου λόγω των οικογενειακών υποχρεώσεων . Τέλος, ομόφωνα το δείγμα συμφωνεί πως η επιμόρφωση συμβάλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού και αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τις νέες γνώσεις, νέες μεθόδους διδασκαλίας και πρακτικές.

Λαμβάνοντας υπόψη τα μέχρι τώρα αποτελέσματα που έχουν προκύψει αναδεικνύεται λοιπόν ότι η επιμόρφωση είναι απαραίτητη για το επάγγελμα των εκπαιδευτικών ενώ συμβάλλει σε πολύ μεγάλο βαθμό στην επαγγελματική τους ανάπτυξη. Μάλιστα αυτή η άποψη έρχεται να συμφωνήσει και με την βιβλιογραφία σύμφωνα με την οποία η επιμόρφωση συμβάλλει στο να διευρύνει ο εκπαιδευτικός τις παιδαγωγικές και επιστημονικές του γνώσεις , να βελτιώσει τις διδακτικές του ικανότητες και δεξιότητες ώστε να γίνεται πιο αποτελεσματικός και αποδοτικότερος στο εκπαιδευτικό του έργο (Ξωχέλλης, 2000, σελ: 55-69).

Στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε σχετικά με το κατά πόσο το Διδασκαλείο ήταν αποτελεσματικό σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης τα αποτελέσματα έχουν ως εξής: Το δείγμα ομόφωνα, 10 στις 10, ήταν πάρα πολύ ικανοποιημένο από την συμμετοχή του στο μετεκπαιδευτικό πρόγραμμα του Διδασκαλείου. Επίσης οι 9 στις 10 υποστήριξαν πως υπήρχαν διαφορές ως προς το πρόγραμμα μαθημάτων του Διδασκαλείου και περισσότερο ως προς την πρακτική που δεν απαιτούταν σε σύγκριση με τα τωρινά επιμορφωτικά προγράμματα ενώ μόνο 1 νηπιαγωγός του δείγματος το

χαρακτήρισε ισάξιο με Μεταπτυχιακό και ότι δεν έχει διαφορές. Τέλος, οι 7 στις 10 του δείγματος υποστήριξαν πως δεν συνάντησαν καμία δυσκολία κατά τη συμμετοχή τους στο Διδασκαλείο, ούτε ως προς το ωρολόγιο πρόγραμμα, ούτε ως προς το πρόγραμμα μαθημάτων ούτε και με το χρόνο που αφιέρωσε σε σχέση με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις ενώ οι 3 στις 10 συνάντησαν δυσκολίες σε όλα τα παραπάνω και περισσότερο στον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσουν.

Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών το Διδασκαλείο σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης ήταν αποτελεσματικότερο ενώ σύμφωνα με τον Μπουζάκη (2002, σελ: 79-86), οι εκπαιδευτικοί μέσα από τα Διδασκαλεία, είχαν την δυνατότητα να αποκτήσουν πολύ ισχυρά εργαλεία όπου θα τους βοηθούσαν να συμβάλλουν όσο το δυνατόν καλύτερα στην συνεχή διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πράξης αλλά και να έχουν δυνατότητα στη δια βίου εκπαίδευση.

Στο τρίτο και τελευταίο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε σχετικά με το κατά πόσο το Διδασκαλείο συνέβαλε στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών, τα αποτελέσματα που προέκυψαν είναι τα εξής: Το οι 8 από τις 10 νηπιαγωγούς του δείγματος θεωρούν πως η συμβολή του Διδασκαλείου στην επαγγελματική τους ανάπτυξη ήταν πολύ σημαντική και μόνο οι 2 στις 10 θεωρούν ότι δεν συνέβαλε. Επίσης, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (9 στις 10) υποστήριξε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης και μόνο η 1 στις 10 είχε αντίθετη άποψη. Τέλος, όλο το δείγμα ήταν θετικό ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου ενώ στην περίπτωση που επαναλειτουργούσε, οι 7 στις 10 θα ήθελαν να υπήρχε διαφορετική θεματολογία, οι 2 στις 10 θα ήθελαν να υπάρχει άλλος τρόπος εισαγωγής, θα άλλαζαν την διάρκεια της μετεκπαίδευσης ή θα επιθυμούσαν περισσότερο πρακτική εξάσκηση αντί για θεωρία ενώ το η 1 στις 10 δεν θα άλλαζε τίποτα.

Εν κατακλείδι, μέσα από την έρευνα διαπιστώνεται πως η επιμόρφωση ενέχει σπουδαία θέση στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού, του προσφέρει νέες γνώσεις, τον εφοδιάζει με καινούργια προσόντα και βελτιώνει τις δεξιότητες του έτσι ώστε να ανταπεξέλθει αποτελεσματικότερα στο έργο του το οποίο έρχεται αντιμέτωπο συνεχώς με νέες προκλήσεις. Από την άλλη, η σπουδαιότητα του Διδασκαλείου στην μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών είναι πλέον αδιαμφισβήτητη καθώς συνέβαλε σε πολύ μεγάλο βαθμό στην επαγγελματική τους ανάπτυξη αλλά και στην επίτευξη των στόχων της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης. Τέλος, η επαναλειτουργία των Διδασκαλείων θα συνέβαλε θετικά στην εξέλιξη και ανάπτυξη όλου του εκπαιδευτικού συστήματος όμως θα ήταν απαραίτητο να πλαισιωθεί

με νέα , διαφορετική θεματολογία, να συμπεριλάβει σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας προκειμένου να ανταπεξέλθει αποτελεσματικότερα στις προκλήσεις της σημερινής κοινωνίας .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο : ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

10.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Σε αυτό το κεφάλαιο, και αφού πρώτα έχουν αναφερθεί διεξοδικά τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα, θα ήταν καλό να διατυπωθούν ορισμένες προτάσεις αξιοποιώντας τα συγκεκριμένα ευρήματα. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την έρευνα ο στόχος που είχε τεθεί επιτεύχθηκε , καθώς αναδείχθηκε η σπουδαιότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της προσχολικής αγωγής αλλά και η συμβολή του Διδασκαλείου τόσο στην επίτευξη των στόχων της ποιοτικής εκπαίδευσης όσο και στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην συγκεκριμένη διαδικασία, υποστήριξαν πως η επιμόρφωση είναι πολύ σημαντική για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού καθώς τον εφοδιάζει με γνώσεις και δεξιότητες και πως η μετεκπαίδευση τους σε Διδασκαλείο αποτέλεσε σταθμό στην επαγγελματική τους πορεία και εξέλιξη. Αν και οι απαντήσεις που δόθηκαν από το δείγμα στην πλειοψηφία των ερωτήσεων ήταν περίπου οι ίδιες και οι ερωτηθέντες συμφωνούσαν ως επί το πλείστον μεταξύ τους, αυτό που κίνησε περισσότερο το ενδιαφέρον ήταν οι απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με το αν το Διδασκαλείο επαναλειτουργούσε και αν θα χρειαζόταν να υπάρξουν κάποιες αλλαγές ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ραγδαίες αλλαγές που βιώνει ο τομέας της εκπαίδευσης, ο οποίος ολοένα και περισσότερο είναι απαραίτητο να προσαρμόζεται στις ανάγκες μίας σύγχρονης κοινωνίας , το δείγμα ομόφωνα εξέφρασε θετική στάση ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου όμως με βασική προϋπόθεση να υπάρξουν αλλαγές , οι οποίες θα το καταστήσουν ικανό να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του σήμερα.

Έτσι λοιπόν, αξιοποιώντας τα αποτελέσματα της έρευνας η πρόταση που θα μπορούσε να διατυπωθεί είναι σαφώς η επαναλειτουργία του Διδασκαλείου όμως με διαφορετική κυρίως θεματολογία . Πιο συγκεκριμένα, θα ήταν καλό να είχε νέα αντικείμενα, πιο σύγχρονα όπως «Η τεχνολογία στην εκπαίδευση», «Οργάνωση και Διοίκηση σχολικών μονάδων» ή «Μουσική και κίνηση μέσω παιχνιδιού». Με αυτό τον τρόπο , οι εκπαιδευτικοί

θα έχουν την δυνατότητα να μετεκπαιδευτούν σε σύγχρονες θεματολογίες και να εφοδιαστούν με γνώσεις που δεν έχουν ξεπεραστεί και ανακυκλώνονται. Ο σκοπός του Διδασκαλείου εξάλλου είναι η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών προκειμένου να τους καταστήσει ικανούς να ανταποκριθούν στο έργο τους και αυτό δεν πρέπει να λησμονείται σε καμία περίπτωση.

Επιπλέον, σε μία πιθανή επαναλειτουργία του Διδασκαλείου, αυτό που θα ήταν πολύ σημαντικό να ενταχθεί είναι η πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με τον Οδηγό Σπουδών όλων των Διδασκαλείων, η πρακτική εξάσκηση εξέλιπε καθώς το ενδιαφέρον εστίαζε στην θεωρητική προσέγγιση των αντικειμένων. Αντιθέτως, οι εκπαιδευτικοί μέσα από την πρακτική έχουν την δυνατότητα να εξοικειωθούν με όλα όσα διδάσκονται, εκπαιδούνται σε ζητήματα που θα έρθουν αντιμέτωποι στην μετέπειτα επαγγελματική τους πορεία και αυτό τους καθιστά περισσότερο ικανούς να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στο έργο τους.

Άλλη μία αλλαγή που θα μπορούσε να προταθεί σχετικά με την επαναλειτουργία των Διδασκαλείων είναι αυτή της διάρκειας της φοίτησης των εκπαιδευτικών. Αν και η διάρκεια των δύο χρόνων που υπήρχε δεν μπορεί να χαρακτηριστεί υπερβολική, παρόλα αυτά λόγω του ότι γίνεται λόγος για μετεκπαίδευση και όχι για προπτυχιακές σπουδές, η φοίτηση θα μπορούσε να είναι για ένα χρόνο όπου στο πρώτο εξάμηνο οι εκπαιδευτικοί θα διδάσκονταν τη θεματολογία θεωρητικά και το δεύτερο εξάμηνο θα πραγματοποιούσαν πρακτική όλων όσων είχαν διδαχθεί.

Τέλος, σχετικά με τον τρόπο εισαγωγής των εκπαιδευτικών, η επιλογή πραγματοποιούνταν μέσω γραπτών εξετάσεων. Θα ήταν καλό να άλλαζε ο συγκεκριμένος τρόπος εισαγωγής καθώς πολλοί εκπαιδευτικοί μπορεί να δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν και αυτό να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την συμμετοχή τους. Αυτό το οποίο προτείνεται, είναι η επιλογή των μετεκπαιδευτών μέσω της συνέντευξης, με αυτό τον τρόπο οι εκπαιδευτικοί ακόμα και αν δεν επιλεγθούν, θα μπορούν να προετοιμαστούν καλύτερα και να ξαναπροσπαθήσουν την επόμενη χρονιά χωρίς το άγχος της γραπτής εξέτασης.

Συνοψίζοντας, η επαναλειτουργία των Διδασκαλείων όπως την χαρακτήρισε το δείγμα μας, θα ήταν «ευχής έργον» καθώς τα οφέλη που μπορούν να αποκομίζουν οι εκπαιδευτικοί είναι πολύτιμα τόσο σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο. Οι προτάσεις που διατυπώθηκαν για την αποτελεσματικότερη επαναλειτουργία των Διδασκαλείων είναι ο εκσυγχρονισμός των θεματικών ενοτήτων τους, εμπλουτίζοντας τες με

νέα αντικείμενα , ένταξη στον Οδηγό Σπουδών της πρακτικής εξάσκησης , διάρκεια φοίτησης ενός έτους κατά το οποίο στο πρώτο εξάμηνο θα ολοκληρώνεται η θεωρητική προσέγγιση των αντικειμένων και στο δεύτερο εξάμηνο η πρακτική τους εξάσκηση και τέλος η διαδικασία επιλογής των μετεκπαιδευτών να πραγματοποιείται μέσω συνέντευξης και όχι γραπτών εξετάσεων.

10.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε γενικότερο επίπεδο, αποτελεί ένα ζήτημα το οποίο μονοπωλεί το ενδιαφέρον της διεθνούς αλλά και της ελληνικής βιβλιογραφίας και ο λόγος έγκειται στη σπουδαιότητα του . Δεδομένης της σημασίας που ενέχει η επιμόρφωση για το επάγγελμα των εκπαιδευτικών , οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στην διάρκεια των χρόνων είναι ποικίλες όμως αυτό που προκαλεί εντύπωση είναι πως σχετικά με την συμβολή των Διδασκαλείων στην μετεκπαίδευση των νηπιαγωγών, οι βιβλιογραφικές πηγές αν και τονίζουν την αποτελεσματικότητα τους παρόλα αυτά είναι περιορισμένες με ελάχιστες ερευνητικές προσεγγίσεις.

Σε αυτό το σημείο λοιπόν, θα ήταν καλό να αναφερθεί πως η παρούσα έρευνα θα μπορούσε να αποτελέσει εφελτήριο για περαιτέρω διερεύνηση της συμβολής των Διδασκαλείων στην μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών . Αρχικά, θα άξιζε στο μέλλον να ερευνηθεί το συγκεκριμένο ζήτημα περικλείοντας μεγαλύτερο αριθμό δείγματος νηπιαγωγών, περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικούς από όλη την Ελλάδα, με απώτερο σκοπό να ερευνηθούν εις βάθος οι διάφορες απόψεις και οι στάσεις τους. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μέσα από ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια τα οποία θα διανέμονται σε όλες τις προσχολικές μονάδες και θα αφορούν εκπαιδευτικούς οι οποίοι είχαν φοιτήσει σε Διδασκαλεία.

Τέλος, άλλη μία πρόταση για περαιτέρω έρευνα θα ήταν να εξεταστούν και τα στελέχη της εκπαίδευσης που είχαν πραγματοποιήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο, να αναδειχθούν οι απόψεις τους , να συγκριθούν με εκείνες των εκπαιδευτικών, με απώτερο σκοπό να αναδειχθεί το κατά πόσο αυτές διαφέρουν μεταξύ τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η προσχολική εκπαίδευση ως θεσμός στην Ελλάδα, έχει ενταχθεί από το 1929 στο σύστημα της Γενικής Εκπαίδευσης και επιτελεί δύο πολύ σημαντικούς ρόλους , τον κοινωνικό

και τον παιδαγωγικό. Πιο συγκεκριμένα, ο κοινωνικός ρόλος προκύπτει μέσα από τις εξελίξεις της σύγχρονης ζωής οι οποίες επιτάσσουν την ανάγκη σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα να προσαρμόζεται σε αυτές προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ανάγκες κάθε εποχής. Ο παιδαγωγικός ρόλος εντοπίζεται στην προσωπική ανάπτυξη του παιδιού, στην εκπαίδευση του αλλά και στην κοινωνικοποίηση του, ενισχύοντας και βελτιώνοντας τις δεξιότητες του με απώτερο σκοπό την μελλοντική, ομαλή ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο (Κοσμά, 1975, σελ: 116-129).

Δεδομένου την σπουδαιότητα που ενέχει η προσχολική εκπαίδευση, ο ρόλος του νηπιαγωγού δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί και αυτό γιατί μέσα από αυτόν προωθείται η εκπαιδευτική διαδικασία και η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος γενικότερα. Έτσι λοιπόν, εύκολα γίνεται κατανοητό πως ο εκπαιδευτικός, είναι απαραίτητο να είναι εφοδιασμένος με γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες που θα τον βοηθήσουν να επιτελέσει αποτελεσματικά το εκπαιδευτικό του έργο, να προσαρμόζεται στις εξελίξεις της σύγχρονης κοινωνίας και να ενημερώνεται για νέες εκπαιδευτικές μεθόδους. Το κλειδί της επιτυχίας όλων των ανωτέρων είναι η επιμόρφωση.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της συγκεκριμένης διπλωματικής, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ενέχει μεγάλη σημασία καθώς ως θεσμός με στρατηγική σημασία, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαρκούς και συνεχούς επαγγελματικής και προσωπικής ανέλιξης των εκπαιδευτικών της προσχολικής εκπαίδευσης η οποία συμβάλει στον εκσυγχρονισμό, στην εξέλιξη και στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού συστήματος γενικότερα (Μαυρογιώργος, 2011, σελ: 608- 620). Η παραπάνω άποψη έρχεται να συμφωνήσει απόλυτα και με τα αποτελέσματα που προέκυψαν στην έρευνα μας, καθώς η πλειοψηφία του δείγματος (8 στις 10) θεωρεί πολύ σημαντικά τα επιμορφωτικά προγράμματα σχετικά με την εξέλιξη, τη βελτίωση των γνώσεων και των εμπειριών των νηπιαγωγών μιας και τους δίνεται η δυνατότητα να επιτελέσουν αποτελεσματικότερα το έργο τους.

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η επαγγελματική εξέλιξη και η πρόοδος των εκπαιδευτικών κατέχει τον πιο σημαντικό ρόλο στην ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου, για αυτό η επιμόρφωση και η μετεκπαίδευσή τους θεωρούνται ουσιαστικές προσπάθειες προκειμένου να αναβαθμισθεί το πεδίο της εκπαίδευσης και να επιτευχθούν τα μέγιστα στην σχολική μονάδα μέσα από την πρόοδο των μαθητών. Σύμφωνα με το Δούκα (2004, σελ: 81-93), η επιμόρφωση βοηθά τους εκπαιδευτικούς να εξελιχθούν και να βελτιώσουν την διδακτική διαδικασία σε όλη την επαγγελματική τους σταδιοδρομία, καθώς η επιμόρφωση αυτών είναι

στρατηγικό σημείο τόσο για τους ίδιους όσο και για το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα που ισχύει σε κάθε χώρα και εν προκειμένω στην Ελλάδα.

Όμως και για την πρόοδο των παιδιών ευθύνεται κατά ένα μεγάλο μέρος η διδακτική διαδικασία που εφαρμόζει ο εκπαιδευτικός. Κατά τον Bayar (2014, σελ: 319-327), η βασική εκπαίδευση του εκπαιδευτικού, η επιμόρφωση και η μετεκπαίδευση που λαμβάνει με σκοπό να βελτιώσει το γνωσιακό του επίπεδο καθώς και οι γνώσεις και οι δεξιότητες του , καθορίζουν την σχολική επιτυχία και των βαθμό μάθησης των παιδιών. Οι εκπαιδευτικοί που έχουν γνώσεις και ικανότητες καταφέρνουν να προσαρμοσθούν στις απαιτήσεις του σύγχρονου κόσμου , ενώ οι παιδαγωγικές αντιλήψεις τους επηρεάζονται θετικά από τις βασικές σπουδές τους και την συνεχή εκπαίδευσή τους. Έτσι αντιλαμβάνεται κανείς ότι η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σύμφωνα και με τον Τσούλια (2011), είναι στενά συνδεδεμένη με το βασικό εκπαιδευτικό σύστημα και έχει σαν στόχο την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και κατ' επέκταση του ισχύοντος εκπαιδευτικού συστήματος.

Στη σύγχρονη κοινωνία η επιμόρφωση βοηθάει τον κάθε εκπαιδευτικό μέσα από τη διδασκαλία να κατανοεί τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε παιδιού, όπως επίσης και να αναλαμβάνει ευθύνες και πρωτοβουλίες μέσα από ένα μεγαλύτερο πλαίσιο που καθορίζεται από το κρατικό σύστημα. Υπάρχουν έρευνες σε διεθνές επίπεδο , όπου δείχνουν ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κρίνεται απολύτως αναγκαία, προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν στις όποιες αλλαγές συντελούνται τόσο μέσα στη κάθε σχολική μονάδα, όσο και στη κοινωνία, στη τεχνολογία, στην οικονομία και σε πολλούς άλλους τομείς (Φιλοκώστα, 2010, σελ: 72-90).

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και οι εξελίξεις στις επιστήμες οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια σε ριζικές αλλαγές στις παιδαγωγικές μεθόδους και στα προγράμματα σπουδών , για αυτό και οι εκπαιδευτικοί σε όλη την επαγγελματική τους σταδιοδρομία πρέπει να μάθουν να ακολουθούν την πρόοδο, να εφαρμόζουν νέες διδακτικές μεθόδους, νέες τεχνολογίες, καθώς όλες οι επιστήμες , όπως για παράδειγμα η πληροφορική , παρουσιάζουν αλματώδη εξέλιξη. Την ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ενισχύει ακόμη και η νέα κοινωνική πραγματικότητα , η οποία παρουσιάζεται μέσα από την ανομοιογένεια των μαθητών, από τις διαφορετικές μορφωτικές ανάγκες τους και από την ένταξη πολιτισμικών μειονοτήτων στο μαθησιακό δυναμικό με απόρροια να τους καλεί μέσα από τη μαθησιακή διαδικασία να προάγουν την διαφορετικότητα και την ισότητα μέσα στη τάξη (Φιλοκώστα, 2010, σελ: 72-90).

Έτσι, ο κάθε εκπαιδευτικός εστιάζει σε επιμορφωτικά θέματα που σχετίζονται με τις καθημερινές ανάγκες των μαθητών του, καθώς και σε καταστάσεις που καλείται το κάθε σχολείο να αντιμετωπίσει, ενώ παράλληλα επιδιώκει την επιμόρφωσή του από βραχυχρόνια έως και μακράς διάρκειας, προκειμένου να βελτιώσει ουσιαστικά τις ικανότητές του και να εμπλουτίσει τις εκπαιδευτικές βασικές του γνώσεις (Bayar, 2014, σελ: 319-327). Άλλωστε, σύμφωνα και με τον Φιλοκώστα (2010, σελ: 72-90), η συνεχής και μακρά επιμόρφωση εκτός του ότι βοηθάει τον εκπαιδευτικό να βελτιώσει την καθημερινή του διδακτική απόδοση και να είναι σε θέση να αντιμετωπίζει καθημερινά αναφύομενα προβλήματα μέσα και έξω από την αίθουσα, αποτελεί και ένα μέσο επαγγελματικής προόδου και αυτό-αξιολόγησης του ιδίου.

Πέραν των ανωτέρω, ο εκπαιδευτικός έχει καταλάβει ότι στη σημερινή σύγχρονη κοινωνία ο ρόλος του έχει αλλάξει και απαιτεί περαιτέρω επαγγελματικές ικανότητες που μόνο μέσα από την επιμόρφωση και από την μετεκπαίδευση μπορεί να αποκτήσει, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις και συνθήκες που παρουσιάζονται καθημερινά με κοινωνικά, φυλετικά, θρησκευτικά, περιβαλλοντικά και άλλου είδους προβλήματα (Σιπητάνου, et.al., 2012, σελ: 41-76).

Η βασική εκπαίδευση έχει αποδειχθεί ότι δεν είναι δυνατόν να καλύψει τους εκπαιδευτικούς ιδίως της προσχολικής εκπαίδευσης σε όλη την επαγγελματικής τους διαδρομή, τις γνώσεις, τις ικανότητες, τις δεξιότητες και ότι άλλο απαιτείται προκειμένου να ασκούν το έργο τους με επιτυχία. Γιατί και το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα αλλάζει συχνά, τα εκπαιδευτικά προγράμματα τροποποιούνται, τα βιβλία και τα μέσα διδασκαλίας αλλάζουν και οι εκπαιδευτικοί καλούνται να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα. Διεθνείς έρευνες αποδεικνύουν συνεχώς την ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και υποστηρίζουν ότι τους προσφέρουν τα παρακάτω: Πρώτον, ανανέωση των βασικών γνώσεων σε όλους εκείνους τους εκπαιδευτικούς που έχουν περιορισμένη επιστημονική, επαγγελματική, παιδαγωγική και ψυχολογική κατάρτιση και γνωρίζουν ελάχιστα έως καθόλου τις εξελίξεις στον εκπαιδευτικό τους χώρο. Δεύτερο, προσαρμογή των εκπαιδευτικών σε όλες τις συντελούμενες τεχνολογικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές. Τρίτον, γνώσεις και δεξιότητες ώστε να ανταποκρίνονται στην διδακτική διαδικασία που έχει εξελιχθεί σε μία πολύπλευρη και σύνθετη δραστηριότητα. Τέταρτον, αποτελεσματικότητα των νέων εκπαιδευτικών συστημάτων με τον εκπαιδευτικό να κατέχει τη θέση «κλειδί» για την υλοποίηση κάθε νέου και καινοτόμου προγράμματος που εφαρμόζει η σχολική μονάδα. Πέμπτον, προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη που πρέπει

να τον συνοδεύει σε όλο τον εργασιακό του βίο , καθώς η επιμόρφωσή του αντανακλά και επηρεάζει την εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος. Και έκτον, διάρκεια της σταδιοδρομίας του στην εκπαίδευση. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αντανακλά και επηρεάζει άμεσα την εξέλιξη όλου του εκπαιδευτικού συστήματος (Bayar, 2014, σελ: 319-327).

Κατά τον Day (2003, σελ: 58-63), οι εκπαιδευτικοί με τη συμμετοχή τους σε μία τέτοια πολυεπίπεδη διαδικασία αποκτούν τη δυνατότητα βελτίωσης και διεύρυνσης των γνώσεών τους αναπτύσσοντας περαιτέρω τις δεξιότητες τους. Η μόρφωση πέραν όλων των άλλων προωθεί και εξυπηρετεί τις όποιες αλλαγές πραγματοποιούνται στο εκπαιδευτικό σύστημα και στα προγράμματα σπουδών, αλλά ενημερώνει και τους εκπαιδευτικούς για ότι νέο – καινοτόμο παρουσιάζεται στη διδασκαλική μεθοδολογία με στόχο πάντα την επίλυση των προβλημάτων που απασχολούν τους εκπαιδευτικούς κατά την άσκηση του έργου τους έτσι ώστε να είναι πιο αποτελεσματικοί και παραγωγικοί. Μάλιστα, αυτό γίνεται εύκολα κατανοητό και μέσα από την έρευνα όπου οι 9 από τις 10 νηπιαγωγούς του δείγματος υποστήριξαν πως το κίνητρο που τους ώθησε να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα και σεμινάρια ήταν η επιθυμία τους για μάθηση, να αναπτύξουν τις δεξιότητες τους , να ενημερωθούν για νέα εκπαιδευτικά αντικείμενα , να ανανεώσουν τις γνώσεις τους και να γνωρίσουν νέες εκπαιδευτικές μεθόδους που θα μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν κατά τη διδακτική διαδικασία.

Σε γενικότερο πλαίσιο τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ερευνητική διαδικασία συμφωνούν απόλυτα με την βιβλιογραφία, γεγονός το οποίο προσδίδει αξιοπιστία και εγκυρότητα σε αυτά . Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Μαυρογιώργο (2011, σελ : 608- 620), αν και η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών βελτιώνεται καθημερινά μέσα από τη διαδικασία της διδασκαλίας, η οποία ενισχύεται κυρίως με τη καθημερινή τριβή και την αποκτώμενη εμπειρία από την πρακτική εφαρμογή της θεωρίας , παρόλα αυτά, δεν κρίνεται επαρκής με απόρροια ο εκπαιδευτικός να οφείλει να συμμετάσχει σε μεθοδευμένη μάθηση μέσω επιμορφωτικών σεμιναρίων και προγραμμάτων. Αυτή η άποψη επιβεβαιώνεται και μέσα από την ερευνητική διαδικασία όπου το δείγμα ομόφωνα υποστήριξε πως η επιμόρφωση συμβάλει στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού , τον βοηθά να διευρύνει τους ορίζοντες του και να αναδιαμορφώνει με νέα εργαλεία τον τρόπο που διδάσκει.

Επίσης, οι 8 από τις 10 νηπιαγωγούς που έλαβαν μέρος στην έρευνα, υποστήριξαν πως δεν συνάντησαν καμία δυσκολία ως προς την συμμετοχή τους στα επιμορφωτικά

προγράμματα γεγονός που επιβεβαιώνει τις Παπαναούμ και Λιακοπούλου (2014, σελ: 83-105) σύμφωνα με τις οποίες οι περισσότερες επιμορφωτικές δράσεις που πραγματοποιούνται σήμερα, με απώτερο σκοπό να προσελκύσουν όλο και περισσότερους εκπαιδευτικούς, οργανώνονται με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να είναι ευέλικτες και να μην έχουν απαιτητικό ωρολόγιο πρόγραμμα με απώτερο σκοπό να μην αποτρέπονται οι εκπαιδευτικοί να ενταχθούν σε αυτά εξαιτίας άλλων προσωπικών υποχρεώσεων .

Ο θεσμός της μετεκπαίδευσης, λαμβάνοντας υπόψη όλα όσα έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα αποτελεί κινητήριο δύναμη για να επιτευχθεί η πρόοδος και η εξέλιξη στην εκπαίδευση. Για αυτόν ακριβώς το λόγο και το Διδασκαλείο αν και η λειτουργία του διήρκεσε λίγα χρόνια (1995-2012), έχει αφήσει την σφραγίδα του στον τομέα της εκπαίδευσης καθώς προωθούσε την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών , ο βαθμός συμβολής του στην ποιοτική εκπαίδευση ήταν μεγάλος και τα οφέλη που αποκόμιζε ο εκπαιδευτικός μέσα από αυτό ήταν τόσο σημαντικά που τον βοηθούσαν να διαχειριστεί αποτελεσματικότερα την εκπαιδευτική διαδικασία ούτως ώστε σαν επαγγελματίας να είναι επαρκής και να παρεμβαίνει αποτελεσματικά με σκοπό την επίτευξη των εκπαιδευτικών του στόχων.

Το Διδασκαλείο των νηπιαγωγών αποτελεί σταθμό στην μετεκπαίδευση τους και αυτό αποδεικνύεται από τα ευρήματα της έρευνας σύμφωνα με τα οποία, οι 8 από τις 10 νηπιαγωγούς του δείγματος υποστήριξαν πως η συμβολή της μετεκπαίδευσης τους στην επαγγελματική τους ανάπτυξη ήταν πολύ σημαντική . Μάλιστα, η πλειοψηφία του δείγματος υποστήριξε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους τις ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης και εκδήλωσε θετική στάση σχετικά με την πιθανή επαναλειτουργία του συγκεκριμένου θεσμού. Σύμφωνα με τον Μπουζάκη (2002, σελ: 79-86), τα Διδασκαλεία Μετεκπαίδευσης των νηπιαγωγών δημιούργησαν όλες εκείνες τις προϋποθέσεις που απαιτούνταν για τον προσανατολισμό, την ανεύρεση της ταυτότητας αλλά και του ρόλου που θα μπορούσαν να επιτελέσουν και να ανταποκριθούν στις ανάγκες των καιρών με τις ισχυρές εκπαιδευτικές απαιτήσεις.

Από όλα τα ανωτέρω διεξάγεται το συμπέρασμα ότι είναι επιτακτική ανάγκη η χάραξη μίας συγκεκριμένης εκπαιδευτικής πολιτικής με έμφαση και βαρύτητα στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της προσχολικής αγωγής, γιατί δεν προάγει μόνο την επαγγελματική και προσωπική ανέλιξη του ίδιου του ατόμου , αλλά ενισχύει και αναπτύσσει το εκπαιδευτικό σύστημα στη χώρα γενικότερα και ιδιαίτερα την σημερινή εποχή όπου οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης ήταν και είναι εμφανείς και η επένδυση στην επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού θεωρείται αναγκαία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αθανασίου, Α., Μπαλντούκας, Α., Παναούρα, Ρ., Παναγίδης, Ο., Ροδοσθένους Ειρ. & Χατζηγεωργίου, Έ. (2014). Εγχειρίδιο προς εκπαιδευτές ενηλίκων. Έκδοση Πανεπιστημίου Frederick, Λευκωσία σελ: 12-39.
- Αντωνίου, Χ. (2002). Η εκπαίδευση των Ελλήνων δασκάλων. (1828-2000). Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα, σελ: 22-30.
- Βεργίδης, Δ. & Βαϊκούση, Δ. (2003). Πρόγραμμα «Μελίνα-Εκπαίδευση και Πολιτισμός»: επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, ΥΠΠΟ, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, σελ: 225-253.
- Βουλγαρίδου Ο., Γεωργιάδου Ε., (2010). «Τα Προγράμματα Σπουδών στα Τμήματα Ειδικής Αγωγής των Διδασκαλείων». Πρακτικά Συνεδρίου «Έρευνα, Εκπαιδευτική Πολιτική & Πράξη στην Ειδική Αγωγή», Αθήνα, 8-10 Οκτωβρίου 2010, σελ : 25-58.
- Γιαννακούρου, Μ. & Δενδρινός, Ι. (2004). Η ποιότητα της εργασίας: Θεωρητικές προσεγγίσεις – Θεσμικές διαστάσεις. Τεύχος 33, σελ: 89-100. Αθήνα: Επιθεώρηση Εργασιακών Σχέσεων.
- Γρόλλιος, Γ. (2007). «Σκοποί και Προγράμματα Σπουδών των Διδασκαλείων Δημοτικής Εκπαίδευσης». Στο: Καψάλης, Γ. & Κατσίκης, Α. (επιμ.). Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας. Πρακτικά Συνεδρίου Ιωάννινα-Σχολή Επιστημών Αγωγής, σελ : 422-429.
- Δακοπούλου, Α. (2008). Εκπαιδευτική Αλλαγή - Μεταρρύθμιση - Καινοτομία. Στο: Αθανασούλα-Ρέππα, Α., Δακοπούλου, Α., Κουτούζης, Μ., Μαυρογιώργος, Γ., Χαλκιώτης. Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Τομ. Α'(2η έκδ.) Εκπαιδευτική Διοίκηση και Πολιτική (σελ. 165-211), Πάτρα, Ε. Α. Π.
- Δούκας , Χ. (2004). Ανοιχτή μάθηση στην ανοιχτή κοινωνία . Αθήνα, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, σελ: 81-93.
- Ζαβλανός, Μ. (2002). Οργανωτική συμπεριφορά. Αθήνα: Σταμούλη, σελ: 25-35.
- Ζωγράφου, Β. (2002). Προϋποθέσεις και όρια της εκπαιδευτικής έρευνας δράσης για τον έλληνα/ελληνίδα εκπαιδευτικό της τάξης. Στο Γ.Μπαγάκης (επιμ) Ο Εκπαιδευτικός ως ερευνητής.(σελ.81-87). Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Κόκκος,Α.(1998). Αρχές μάθησης ενηλίκων στο Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Σχέσεις διδασκόντων και διδασκομένων, Τόμ. Β΄ .Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο , σελ: 02-11.
- Κόκκος,Α.(2005). Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο. Αθήνα: Μεταίχμιο, σελ: 63-78.
- Κοντάκος, Α. (2002). «Τα Διδασκαλεία ως πολυδύναμες μονάδες μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης, μια δεύτερη ανάγνωση του Π.Δ. 2327/95 για μια δεύτερη ευκαιρία». Στο: Χουρδάκης, Α., Παπαδογιαννάκης, Ν., Ανδρεαδάκης, Ν., Πεδιαδίτης, Α. (επιμ). Από τα Διδασκαλεία εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στα Διδασκαλεία μετεκπαίδευσης. Προβληματισμοί για το παρόν και το μέλλον ενός θεσμού. Ρέθυμνο: Πρακτικά ημερίδας, σελ: 165-171.
- Κοσμά, Α. (1975). Ιστορία Προσχολικής Αγωγής, Θεσσαλονίκη, σελ: 116-129.
- Κωστίκα, Ιωάννα Γ. (2004). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: διερεύνηση απόψεων και στάσεων των στελεχών εκπαίδευσης. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, σελ: 18-42.
- Μαντάς, Π., Ταβουλάρη, Ζ. & Δαλαβίκας, Θ. (2009). Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 15 , σελ: 195-209, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Μασσαγγούρας, Η. (2005). Επαγγελματισμός και επαγγελματική ανάπτυξη. Στο Μπαγάκης, Γ. (επιμ.). Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού, Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 63-81.
- Μαυρογιώργος, Γ. (2011). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών: Γιατί οι εκπαιδευτικοί δεν αντιμετωπίζονται ως ενήλικες διανοούμενοι;. Στο: Β. Οικονομίδης (Επιμ.). Εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών. Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Πεδίο, σσ. 608- 620.
- Μαυρογιώργος, Γ. (2005). Το σχολείο και ο εκπαιδευτικός: Μια σχέση ζωής και σχετικής αυτονομίας στην υπόθεση της επαγγελματικής ανάπτυξης. Αθήνα: Μεταίχμιο , σελ: 221-230.
- Μπουζάκης, Σ. (2002). «Διδασκαλεία Δημοτικής Εκπαίδευσης: Από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό της Φιλοσοφικής Σχολής στο φυσικό παιδαγωγικό τους χώρο». Στο: Χουρδάκης, Α., Παπαδογιαννάκης, Ν., Ανδρεαδάκης, Ν., Πεδιαδίτης, Α. (επιμ). Από τα Διδασκαλεία εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στα Διδασκαλεία μετεκπαίδευσης. Προβληματισμοί για το παρόν και το μέλλον ενός θεσμού», Ρέθυμνο: Πρακτικά ημερίδας, σελ: 79-86.

- Μπουζάκης, Σ., Τζήκας, Χ., Ανθόπουλος, Κ. (2000). Η Επιμόρφωση και η Μετεκπαίδευση των Δασκάλων-Διδακταλισσών και των Νηπιαγωγών στο Νεοελληνικό Κράτος. Αθήνα: Gutenberg, σελ: 48-69.
- Ξηροτύρη-Κοφίδου, Σ. (2001). Διοίκηση ανθρωπίνων πόρων: Η πρόκληση του 21ου αιώνα στο εργασιακό περιβάλλον, Αθήνα: Ανίκουλα, σελ: 102-112.
- Ξωχέλλης, Π. (2000). Η ενδοσχολική επιμόρφωση στην Ελλάδα: μια καινοτομία στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση των εκπαιδευτικών. Στο Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, Συνεχιζόμενη εκπαίδευση εκπαιδευτικών και ανάπτυξη του σχολείου, Θεσσαλονίκη, σελ: 55-69.
- Ξωχέλλης, Π. (2005). Ο εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο. Ο ρόλος και το επαγγελματικό του προφίλ σήμερα, η εκπαίδευση και η αποτίμηση του έργου του. Αθήνα: Τυπωθήτω, σελ: 48-67.
- Ξωχέλλης, Π. & Παπαναούμ, Ζ. (επιμ.). (2000). Η ενδοσχολική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ελληνικές εμπειρίες 1997-2000. Θεσσαλονίκη: Action, σελ: 92-100.
- Παπάς, Γ. (1995). Αξιολογικές Κρίσεις – Βελτιωτικές Προτάσεις για την Επιμόρφωση, των Μετεκπαιδευομένων στο Μ.Δ.Δ.Ε. Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ. 85, σελ: 28-37.
- Παπαδάκης, Σ. & Φραγκούλης, Ι. (2005). Διερεύνηση επιμορφωτικών αναγκών και στάσεων εκπαιδευτικών για την παροχή εξ αποστάσεως επιμόρφωσης σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης (e-Learning). Στο Γιώργος Μπαγάκης (επιμ.), Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού, (σσ. 276-285). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Παπακωνσταντίνου, Γ. (2007). Διοίκηση της Εκπαίδευσης: Τάσεις Νέο-Τεϊλορισμού στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Διοικητική Ενημέρωση, τ. 41, σελ. 62-72.
- Παπαναούμ, Ζ. (2014). Υποστηρίζοντας την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών: αρχές και πρακτικές της επιμόρφωσης. Στο Παπαναούμ, Ζ. & Λιακοπούλου, Μ. (Επιμ.). Υποστηρίζοντας την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, σελ: 13-20.
- Παπαναούμ, Ζ. (2008). Για ένα καλύτερο σχολείο: ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Στο Εκπαίδευση και ποιότητα στο ελληνικό σχολείο, εισηγήσεις διημερίδων. Αθήνα, Ίδρυμα Ευγενίδου, 20-21 Μαρτίου 2008 & Θεσσαλονίκη, Πολυτεχνική Σχολή ΑΠΘ, 17-18 Απριλίου 2008, σσ. 54-61.
- Παπαναούμ, Ζ. (2005). Ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην επαγγελματική τους ανάπτυξη: γιατί, πότε, πώς. Στο Γ. Μπαγάκης (επιμ.).

- Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού. Αθήνα: Μεταίχιμο, σελ: 82-91.
- Παπαναούμ, Ζ. (2003). Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση. Αθήνα: Τυπωθήτω, σελ: 22-26.
  - Παπαναούμ, Ζ. & Λιακοπούλου, Μ. (2014). Υποστηρίζοντας την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, εγχειρίδιο επιμόρφωσης. Αθήνα: Υ.ΠΑΙ.Θ. σελ: 83-105.
  - Σαλτερής, Ν. (1993). «Επιχειρήματα και ιδεολογικός λόγος γύρω από τη δίχρονη μετεκπαίδευση των δασκάλων». *Επιστημονικό βήμα των λειτουργών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*, τ.2, σελ: 21- 43.
  - Τρούλης, Γ. (1985). Η διαρκής επιμόρφωση των Ελλήνων εκπαιδευτικών (Δασκάλων και Νηπιαγωγών). Αθήνα: Δίπτυχο, σελ: 15-39.
  - Τρούλης, Γ. (2002). «Η Μετεκπαίδευση των δασκάλων: Ιστορικό-Κριτική προσέγγιση και προοπτικές». Στο: Χουρδάκης, Α., Παπαδογιαννάκης, Ν., Ανδρεαδάκης, Ν., Πεδιαδίτης, Α. (επιμ). *Από τα Διδασκαλεία εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στα Διδασκαλεία μετεκπαίδευσης. Προβληματισμοί για το παρόν και το μέλλον ενός θεσμού*». Ρέθυμνο: Πρακτικά ημερίδας, σελ: 67-77.
  - Τσεμπερλίδου, Μ. & Δεμερτζή, Β. (2005). Διδάσκω αεί διδασκόμενος... εν δράσει (Επιμόρφωση στο πλαίσιο προαιρετικών προγραμμάτων Πολιτιστικών Θεμάτων και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης). Στο Γ. Μπαγάκης (επιμ.). *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχιμο, σελ: 48-72.
  - Φωτοπούλου, Β. (2013). Επαγγελματισμός, Επαγγελματική Ανάπτυξη, Επαγγελματική Ταυτότητα και Εκπαιδευτικός. Η περίπτωση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Πατρών, σελ: 11-36.
  - Χατζηπαναγιώτου, Π. (2001). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ζητήματα οργάνωσης, σχεδιασμού και αξιολόγησης. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, σελ: 49-52.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Avalos, B. (2011). Teacher professional development in Teaching and Teacher Education over ten years. *Teaching and Teacher Education*, 27, σελ: 10-20.
- Bredeson, P.V. (2002). The architecture of professional development: Materials, messages and meaning. *International Journal of Educational Research*, 37, σελ: 661-675.

- Bredeson P.V. & Johansson, O. (2000). The School Principal's Role in Teacher Professional Development. *Journal of In Service Education*, 26 (2), σελ: 385-401.
- Clark, Ch. (1995). Οι εκπαιδευτικοί ως σχεδιαστές στην αυτοκαθοδηγούμενη επαγγελματική εξέλιξη. Στο Hargreaves, A. & Fullan, M. (μτφ. Χατζηπαντελή Π.). Η εξέλιξη των εκπαιδευτικών, Αθήνα: Πατάκη, σσ. 124- 138.
- Day, C. (2003). Η εξέλιξη των εκπαιδευτικών, οι προκλήσεις της δια βίου μάθησης, Αθήνα: Τυπωθήτω, σελ: 58-63.
- Dewey, J. (1938, 1980). Εμπειρία και Εκπαίδευση. Μετάφραση Πολενάκης Λ. Αθήνα : Γλάρος.
- Ellet et al. (2002). Web based support for teacher evaluation and professional growth: The professional assessment and comprehensive evaluation system (PACES). *Journal of Personnel evaluation in education*, 16:1, σελ: 63-74.
- Eraut, M. (1987). In-service teacher education. In M. Dunkin (ed.), *The international encyclopedia of teaching and teacher education*, (pp. 730-743). Oxford: Pergammon Press.
- European Commission (2010). Teachers' professional development, Europe in international comparison, an analysis of teachers' professional development based on the OECD's teaching and learning international survey (Talis). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union, (pp. 1- 202).
- Evans, L. (2008). Professionalism, professionalism and the development of education professionals. *British Journal of Educational Studies*, 56(1), σελ: 20-38.
- Furnham, A., Petrides, K.V. & Spencer-Bowdage S. (2002). The effects of different types of social desirability on the identification of repressors. *Personality and Individual Differences*, 33, σελ: 119-130.
- Hardman F., Ackers J., Abrishamian N. & O'Sullivan M., (2011). Developing a systemic approach to teacher education in sub-Saharan Africa: emerging lessons from Kenya, Tanzania and Uganda, *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 41 (5), σελ: 669- 683.
- Ifanti, A. & Fotopoulou, V. (2011). Teachers' perceptions of professionalism and professional development: a case study in Greece, *World Journal of Education*, 1, (1), σελ: 40-51.
- Jaques, D. (2004). Μάθηση σε ομάδες. Εγχειρίδιο για όσους συντονίζουν ομάδες ενήλικων εκπαιδευόμενων (μτφ.: Ν. Φίλλιπς). Αθήνα: Μεταίχμιο. (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 1984).

- Jarvis, P. (1995). *Adult and continuing education-Theory and practice*. Great Britain: Biddles Ltd, Guilford and King`s Lynn.
- Jovanova-Mitkovska, S. (2010). The need of continuous professional teacher development. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2 (2), 2921-2926.
- Knowles, M. (1980) *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy*. New York: Cambridge Books, σελ: 88-99.
- Lieberman, A. (1996). Practices that support teacher development: Transforming conceptions of professional learning. In M. W. McLaughlin & I. Oberman (eds.), *Teacher Learning: New Policies, New Practices*. New York: Teachers College Press, σελ: 182-250.
- Maslow A.H. (1954). *Motivation and Personality*, Harper Collins Publishers.
- Mezirow, J. (1997). New directions for adult and continuing education. *Transformative Learning: Theory to Practice*, 74, σελ: 5-12.
- Rogers, A. (2002). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σελ: 63-72.
- Villegas–Reimers, E. (2003). *Teacher Professional Development: an international review of literature*. Paris: UNESCO/International Institute for Educational Planning, σελ: 98-102.
- Vroom V.(1964). “*Work and Motivation*”, New York – Εκδ. J. Wiley and Sons, σελ: 28-49.
- Williams, D. & Coles, L. (2007). Evidence-based practice in teaching: an information perspective. *Journal of Documentation*, vol. 63, issue 6, pp. 812-832.

ΠΗΓΕΣ

- Βερυκίου, Α., Καλογεράτος, Γ. & Δελέγκος, Ν. (2015). Επαγγελματισμός & επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Στο Γ. Αλεξανδράτος, Α. Τσιβάς & Τ. Αρβανίτη-Παπαδοπούλου (Επιμ.). *2 ο Επιστημονικό Συνέδριο Πανελληνίας Ένωσης Σχολικών Συμβούλων. Εκπαιδευτικές πολιτικές για το σχολείο του 21ου αιώνα*, 27-29 Μαρτίου 2015, Θεσσαλονίκη: ΠΕΣΣ, σσ. 258- 267. Ανακτήθηκε από [http://www.pess.gr/attachments/article/256/%CE%93%20%CE%A4%CF%8C%CE%B%CF%82%20\(%CE%9D\)%20%20%CE%A0%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%BF%CF%85%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%B4%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85.pdf](http://www.pess.gr/attachments/article/256/%CE%93%20%CE%A4%CF%8C%CE%B%CF%82%20(%CE%9D)%20%20%CE%A0%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%BF%CF%85%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%B4%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85.pdf) . Προσπελάστηκε 02/03/2021.

- Δεμερτζή, Κ. (2010). Επιμόρφωση στο πλαίσιο των πολιτιστικών προγραμμάτων. Στο Γ. Μπαγάκης (Επιμ.). Θεσμοθετημένες και νέες μορφές επιμόρφωσης. Προς αναζήτηση συνέργειας και καλών πρακτικών, ΟΕΠΕΚ, σσ. 40-50. Ανακτήθηκε από http://www.oeppek.gr/pdfs/Vivlio_kales_praktikes.pdf. Προσπελάστηκε 08/03/2021.
- Δούκας, Χ., Βαβουράκη, Α., Θωμοπούλου, Μ., Κούτρα, Χ. & Σμυρνωτοπούλου, Α. (2007). Η προσέγγιση της ποιότητας στην επιμόρφωση: Επιμόρφωση για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και τη βελτίωση του σχολείου. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 13, σελ: 113-123. Ανακτήθηκε από <http://www.pi-schools.gr/download/publications/epitheorisi/teyxos13/113-123.pdf>. Προσπελάστηκε 28/02/2021.
- Λαμπροπούλου, Β. & Παντελιάδου, Σ. (2005). Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα-Κριτική θεώρηση, σελ: 90-96. Διαθέσιμο στο: <http://specialeducation.gr/modules> Προσπελάστηκε 08/04/2021.
- Μπατσούτα, Μ. & Παπαγιαννίδου, Χ. (2006). Διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των νηπιαγωγών. Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων, 11, σελ: 143-158. Ανακτήθηκε από <http://www.pi-schools.gr/download/publications/epitheorisi/teyxos11/f15.pdf>. Προσπελάστηκε 05/03/2021
- Σιπητάνου, Α. Α., Σαλπινγίδης, Α.Ε & Πλατσίδου, Μ. (2012). Οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Συνέδριο «Η ποιότητα στην εκπαίδευση: Τάσεις και Προοπτικές» σελ: 41-76, Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ανακτήθηκε από <https://www.academia.edu>. Προσπελάστηκε στις 25/05/2021.
- Σοφού, Ε. & Διερωνίτου, Ε. (2015). Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών μέσα από τις διαδικασίες και τις πρακτικές της αυτοαξιολόγησης του σχολείου: μελέτη περίπτωσης, Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «εκπ@ιδευτικός κύκλος», 1, σελ: 61-82. Ανακτήθηκε από <http://www.educircle.gr/periodiko/images/teuxos/2015/teuxos1/4.pdf>. Προσπελάστηκε 08/03/2021.
- Τσούλιας Ν. (2010). Αναγκαία η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. («ΤΟ ΑΡΘΡΟ», Σε δυο συνέχειες: 27.6.10, 4.7.10) Ανακτήθηκε από <https://anthologio.wordpress.com/2011/06/06/%CE%AF-%CF%8C-i/> Προσπελάστηκε στις 25/05/2021.
- Φιλοκώστα Θ. (2010). Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επιμόρφωσή τους. Διπλωματική Εργασία Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών Οργάνωση και

Διοίκηση της Εκπαίδευσης, σελ: 72-90. Ανακτήθηκε από <http://ir.lib.uth.gr/bitstream/handle/11615/14334/P0014334.pdf> Προσπελάστηκε στις 25/05/2021

- Bayar, A. (2014). The Components of Effective Professional Development Activities in terms of Teachers; Perspective. International Online Journal of Educational Sciences, 2014, Vol.6, No.2, p.319-327 ISSN: 1309-2707. Ανακτήθηκε από <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED552871.pdf> Προσπελάστηκε στις 25/05/2021.
- OECD (2014). Talis 2013 results: an international perspective on teaching and learning, OECD Publishing, pp. 85-119. Ανακτήθηκε από <http://dx.doi.org/10.1787/9789264196261-en> Προσπελάστηκε 28/02/2021.
- UNESCO (1970). Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property. Υπογράφηκε στο Παρίσι στις 14.11.1970 και τέθηκε σε ισχύ στις 24.4.1972 (επικύρωση από την Ελλάδα με Ν.Δ. 1103/29.12.1980, ΦΕΚ Α' 297), σελ: 209-280. Ανακτήθηκε από http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13039&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html . Προσπελάστηκε 05/03/2021.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Δημογραφικά στοιχεία:

- Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;
- Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;
- Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;
- Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Θεματική ενότητα 1^η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

- Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;
- Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;
- Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

- Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;
- Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;
- Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;
- Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.
- Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Θεματική ενότητα 2^η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

- Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;
- Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;
- Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Θεματική ενότητα 3^η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

- Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;
- Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;
- Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;
- Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

1^η Συνεντευξιαζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ1: 35-45

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ1: Μεταπτυχιακό

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ1: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ1: 18

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ1: Κάποια από αυτά είναι ιδιαίτερα χρήσιμα στη δουλειά μας.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ1: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ1: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ1: Μεταπτυχιακό.

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ1: Πίστευα ότι θα ήταν δύσκολος ο διορισμός μου, το έκανα πριν γίνω μόνιμη. Για να μου ανοίξει έναν άλλο δρόμο εργασίας σε περίπτωση που δεν μπορούσα να διοριστώ και να δουλέψω σαν νηπιαγωγός.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ1: Όχι.

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ1: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ1: Αποκτάς περισσότερες γνώσεις , δεξιότητες , εργαλεία σκέψης.

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ1: Αρκετά ικανοποιημένη.

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ1: Παρουσίαζε διαφορά ως προς το βαθμό δυσκολίας και ευκολίας, το βρήκα πολύ πιο εύκολο από ότι το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Το πρόγραμμα μαθημάτων και οι εργασίες και όλα αυτά που απαιτούσε τέλος πάντων είχαν χαμηλό βαθμό δυσκολίας.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ1: Όχι.

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ1: Ήταν μικρή νομίζω η συμβολή του.

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ1: Ναι, σε κάποια αντικείμενα ας πούμε καταρτίστηκα πολύ καλύτερα όπως ας πούμε το παιδικό βιβλίο, αυτό δηλαδή μου έχει μείνει πάρα πολύ.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ1: Νομίζω θα ήταν χρήσιμη.

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ1: Θα έβαζα περισσότερη πρακτική εξάσκηση σε νέους τομείς και όχι τόσο πολύ θεωρία διότι οι περισσότεροι οι οποίοι συμμετέχουν έχουν την εμπειρία, τους λείπουνε νέα δεδομένα νέα αντικείμενα το χρόνο λειτουργίας εννοείς αν είναι ένα ή δύο χρόνια? Θα Το έκανα 1 χρόνο νομίζω, ήταν υπερβολικά τα δύο χρόνια δεν χρειαζόταν τόσο πολύ. Ως προς τον τρόπο εισαγωγής θα έβαζα συνέντευξη αντί γραπτές εξετάσεις γιατί θεωρώ ότι μπορείς να έχεις μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα στη συνέντευξη και να αποκτήσεις περισσότερες πληροφορίες σε μικρότερο χρόνο.

Ερευνήτρια : Σε αυτό το σημείο ολοκληρώθηκε η έρευνα! Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας!

Σ1: Εγώ σας ευχαριστώ!

2^η Συνεντευξιαζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ2: 45-55

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ2: Πτυχίο Α.Ε.Ι.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ2: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ2: 30

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ2: Είναι απαραίτητα.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδακταλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ2: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ2: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ2: Επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας (3μηνο για υπολογιστές), σεμινάρια και ημερίδες.

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ2: Για να ενημερωθώ και να μάθω , ήταν απαραίτητο για τη δουλειά μου.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ2: Όχι.

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ2: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ2: Εξελίχθησαν πάνω στη δουλειά σου , νέες γνώσεις σε νέα αντικείμενα.

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ2: Αρκετά ευχαριστημένη.

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ2: Νομίζω ότι ήτανε καλύτερο το Διδασκαλείο.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ2: Καμία δυσκολία.

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ2: Σημαντικότερη μας βοήθησε πάρα πολύ !

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ2: Εξοικείωση με νέα προγράμματα, με νέα αντικείμενα. Ναι!

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ2: Θεωρώ ότι πρέπει να ξαναγίνει το Διδασκαλείο .

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ2: Όχι , όχι η διάρκεια του ήταν μία χαρά και ο τρόπος εισαγωγής ναι... ναι γιατί πρέπει να υπάρχει μία αξιολόγηση για να μπει εντάξει .

Ερευνήτρια : Σε αυτό το σημείο μόλις ολοκληρώθηκε η έρευνα! Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας!

Σ2: Να είστε καλά! Καλά αποτελέσματα!

3^η Συνεντευξιαζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ3: 45-55

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ3: Πτυχίο Α.Ε.Ι.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ3: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ3: 18

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ3: Τα μέχρι τώρα δηλαδή; Δεν έχω πάρει μέρος και σε πολλά, δεν είχα χρόνο αλλά γίνονται πολλά πράγματα, έχουμε απ όλα. Το θέμα είναι αν υπάρχει χρόνος να εκπαιδευτούμε ως μητέρες. Μακάρι να μπορούσα να τα κάνω όλα γίνεται; Εννοείται βοηθάνε αλλά δεν έχω χρόνο.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ3: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ3: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ3: Σεμινάριο 500 ωρών.

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ3: Έπρεπε να ανανεώσω οπωσδήποτε τις γνώσεις μου γιατί τα πράγματα αλλάζουν τα επιστημονικά δεδομένα αλλάζουν κ εγώ ήμουν πίσω.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ3: Όχι.

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ3: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ3: Ανανέωση γνώσεων, εμπειρίες, επιστημονικά άρθρα με το τι κάνουν διάφορες χώρες πάνω στο αντικείμενο μου.

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ3: Αρκετά για τα δεδομένα εκείνης της εποχής μου έδωσε πολλά πράγματα .

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ3: Έρευνα, δεν υπήρχε δυνατότητα εφαρμογής , υπήρχε θεωρία αυτό, δεν κάναμε κάτι άλλο εμείς δίνουμε τα μαθήματα δεν είχε πρακτική στην ειδική αγωγή είχε παρακολούθηση, να πάμε να δούμε και αυτά αλλά παρέμβαση επί της ουσίας να μπορώ να παρέμβω σε ένα παιδί και αυτά δεν είχε, ένα Μεταπτυχιακό όμως σου ζητάει στην ειδική αγωγή να παρέμβεις να κάνεις πρόγραμμα παρέμβασης. Τα μεταπτυχιακά σου λένε κάνε πρακτική αυτή τη στιγμή, κάνε, βρες ένα παιδί. Έχω πολλές κοπέλες από Μεταπτυχιακά ,ακόμα και η ΑΣΠΑΙΤΕ ζητάει να παρακολουθούν ένα τμήμα ένταξης . Η πρακτική υπάρχει ας πούμε αλλά τότε το διδασκαλείο δεν το ζητούσε.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ3: Όχι εντάξει μας άφηναν καθόμασταν ας πούμε δύο μήνες και κάναμε μετά δύο εβδομάδες από το πρωί ως το βράδυ. Θα ήταν και παράλογο να λέμε ότι συναντήσαμε δυσκολίες. Όχι μια χαρά ήτανε! Ούτε το πρόγραμμα μαθημάτων! Επί της ουσίας έμαθα και περισσότερη κοινωνιολογία.

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ3: Εγώ νομίζω μου έδωσε μία είσοδο. Έχω μπει δηλαδή στο τούνελ της ειδικής αγωγής. Εντάξει βρήκα και τη θέση μου στο τμήμα ένταξης δεν το συζητώ. Εννοείται υπήρχε επαγγελματική αποκατάσταση επειδή εκείνη τη στιγμή δεν μπαίνανε πολλοί νηπιαγωγοί στα τμήματα ένταξης αλλά τουλάχιστον μου έδωσε το... ήθελα να ασχοληθώ πολύ με αυτό το πράγμα και μου το έδωσε το Διδασκαλείο. Ήθελα να ασχοληθώ γιατί υπάρχουν και περιπτώσεις που κάνουν ειδική αγωγή και δεν την υπηρετήσαν. Με βοήθησε αρκετά στο αντικείμενό μου και να μην υπηρετούσα πάλι η ειδική αγωγή βοηθάει πολύ στο αντικείμενο της νηπιαγωγού. Όποιος δεν το έχει κάνει κακώς!

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ3: Για τα δεδομένα της εποχής, μην κοιτάς τώρα που έχουν περάσει τόσα χρόνια με κείνη τη στιγμή ήταν ένα καλό επιμορφωτικό πλαίσιο που μπορούσες να δεις πολλά πράγματα. Για εκείνη τη στιγμή ήταν μία χαρά!

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ3: Συμφωνώ απόλυτα φτάνει να ακολουθήσει τα νέα δεδομένα τα επιστημονικά έτσι; Έχουν αλλάξει πολλά πράγματα από τότε .

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ3: Σίγουρα θα άλλαζα το αντικείμενο, την ύλη και θα έβαζα την πρακτική . Τώρα πώς θα εισάγονται με εξετάσεις; Γιατί είναι πάρα πολλοί συνάδελφοι που θέλουν να μπουν όλοι αυτοί, Μακάρι... μακάρι.... Λειτουργήσε καλά δηλαδή δύο χρόνια ίσως πιο απλωμένα τα μαθήματα να μην είναι τόσο κουραστικά από το πρωί μέχρι το βράδυ ας πούμε να κάθεσαι δύο μήνες και μετά δύο εβδομάδες να σου βγαίνει το λάδι... αυτό, λιγάκι αυτό!

Ερευνήτρια : Σε αυτό το σημείο μόλις ολοκληρώθηκε η έρευνα! Χίλια ευχαριστώ για την συνεργασία!

Σ3: Εγώ ευχαριστώ!

4^η Συνεντευξιαζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ4: 35-45

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ4: Μεταπτυχιακό.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ4: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ4: 18

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ4: Πρέπει να γίνονται και να γίνονται θεσμικά απ το Υπουργείο και όχι ο εκπαιδευτικός να ψάχνεται από μόνος του.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ4: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ4: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ4: Μεταπτυχιακό ,σεμινάριο 400 ωρών.

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ4: Απόκτηση περισσότερων γνώσεων, να γίνω καλύτερη στη δουλειά μου , να αλληλεπιδράς και να παίρνεις απόψεις από άλλες συναδέλφους για τον τομέα που ασχολούμαι. Γενικά να γίνω καλύτερη.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ4: Όλα αυτά τσέκαρε τα , έχω κ τα παιδιά ο χρόνος είναι περιορισμένος!

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ4: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ4: Πρέπει να ανοίξεις τους ορίζοντες σου, να αποκτήσεις περισσότερες γνώσεις γιατί ο τομέας της εκπαίδευσης... πώς να το πω.... Εξελίσσεται, υπάρχει μία εξέλιξη στην εκπαιδευτική διαδικασία με τα χρόνια και γενικά στις σπουδές στις ανθρωπιστικές, εφόσον απευθύνεται στον άνθρωπο υπάρχει μία εξελικτική πορεία την οποία πρέπει να ακολουθούμε. Τα παιδιά δεν είναι όπως ήταν στη δεκαετία του '80, έχουν πολύ περισσότερες γνώσεις και εμπειρίες, ερεθίσματα οπότε...

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ4: Αρκετά έως πάρα πολύ μπορώ να πω.

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ4: Κοίταξε, οπωσδήποτε, γιατί κατ' αρχήν ήταν δια ζώσης ,τώρα όλα αυτά που κάνουμε θα μου πεις είναι για το τώρα όμως είναι εξ αποστάσεως, υπήρχαν αρκετές ώρες έτσι ,δύο χρόνια υπήρχε αρκετά μεγάλος χρόνος για να αναπτυχθεί το θεωρητικό πλαίσιο και μετά

μας έδινε και τη δυνατότητα να κάνουμε και πράξη μέσα στις τάξεις του νηπιαγωγείου τη θεωρία, να την μεταλλάξουμε σε πράξη. Υπήρχε πολύ συνεργασία με τους συναδέλφους που υπήρχαν εκεί και ήταν και πάρα πολλά τα αντικείμενα και ακολουθούσαν και οτιδήποτε καινούργιο έβγαινε τότε όσον αφορά την εκπαιδευτική διαδικασία πάντα.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ4: Ναι όλα αυτά! Όλα θα τα τσεκάρεις βέβαια!

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ4: Ναι , υπήρχε μία ανατροφοδότηση, κάποια καινούργια πράγματα που δεν με άφησαν πίσω ακολούθησα τις εξελίξεις με αυτήν την έννοια.

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ4: Ναι όλα αυτά.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ4: Πρέπει να επαναλειτουργήσει οπωσδήποτε διότι είναι μία δωρεάν και μεγάλης χρονικής διάρκειας επιμορφωτικό πρόγραμμα που πρέπει να γίνεται από το Υπουργείο οπωσδήποτε για όλους τους εκπαιδευτικούς.

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ4: Κοίταξε η εισαγωγή είναι με εξετάσεις αυτό τώρα ,εντάξει ,αυτό, όταν θέλει κάποιος και δίνει δυο-τρεις φορές και δεν περνάει είναι λίγο αποκαρδιωτικό, αποθαρρυντικό ενδεχομένως αυτό δηλαδή να γινόταν με άλλον τρόπο, ή συνέντευξη ή κλήρωση. Χρειάζονται τα δύο χρόνια θεωρώ, τότε ήτανε βέβαια κάθε απόγευμα έτσι όταν ήμουν εγώ όχι στη Ρόδο

γενικά Αθήνα, Θεσσαλονίκη πηγαίναμε κάθε απόγευμα. Το ωρολόγιο πρόγραμμα όχι δε θα το άλλαζα σε εμάς υπήρχε πρακτική , η θεωρία είναι κουραστική όμως χρειάζεται το θεωρητικό πλαίσιο όσο κουραστικό και αν είναι δυστυχώς .

Ερευνήτρια : Σε αυτό το σημείο μόλις ολοκληρώθηκε η συνέντευξη! Ευχαριστώ πολύ για την συμμετοχή σας!

Σ4: Να είστε καλά!

5^η Συνεντευξιαζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ5: 45-55.

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ5: Μεταπτυχιακό.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ5: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ5: 18

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ5: Νομίζω ότι είναι απαραίτητα για την περαιτέρω μόρφωση και εξέλιξή μας.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδακταλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ5: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ5: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ5: Μεταπτυχιακό και 3 σεμινάρια 400 ωρών.

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ5: Μου άρεσε η θεματολογία του.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ5: Ο χρόνος, στο Μεταπτυχιακό εγώ ας πούμε, κουράστηκα πάρα πολύ γιατί έπρεπε να πηγαίνω στο σχολείο έπρεπε να φεύγω το πρωί να πηγαίνω μάθημα στο Μεταπτυχιακό να φεύγω από το Μεταπτυχιακό να πηγαίνω στο σχολείο και από το σχολείο να ξαναγυρίζω στο μεταπτυχιακό, ήταν και δύσκολο ο βαθμός δηλαδή δυσκολιών των μαθημάτων.

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ5: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ5: Γιατί τα πράγματα εξελίσσονται διαρκώς οπότε κάθε επιμόρφωση νομίζω είναι χρήσιμη και ως προς το να επιμορφωθούμε εμείς περισσότερο.

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ5: Πάρα πολύ.

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ5: Ναι, ναι! Παρουσίαζε ως προς τη θεωρία και ως προς την εφαρμογή. Καταρχήν δεν μπορούμε να συγκρίνουμε το Διδασκαλείο με τα σεμινάρια γιατί το Διδασκαλείο παρείχε πολλά μαθήματα. Με ένα Μεταπτυχιακό ναι. Υπάρχουν διαφορές πάλι. Ως προς τα μαθήματα, ως προς το περιεχόμενο των μαθημάτων, δηλαδή ως προς το περιεχόμενο του προγράμματος το Διδασκαλείο είχε περισσότερα μαθήματα από το Μεταπτυχιακό γιατί το Μεταπτυχιακό αφορούσε, δηλαδή εγώ έκανα την περιβαλλοντική εκπαίδευση και όλα τα μαθήματα ήταν γύρω από αυτό το θέμα, το Διδασκαλείο παρείχε γενικότερες γνώσεις εφαρμόζαμε αυτά που μαθαίναμε στη σχολική τάξη δεν υπήρχε πρακτική.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα, το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ5: Εγώ προσωπικά όχι. Όχι δεν είχα πρόβλημα!

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών.

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ5: Ναι! Εμένας πούμε με βοήθησε πάρα πολύ!

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ5: Ναι σε όλα.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ5: Εγώ θεωρώ ότι τα Διδασκαλεία πρέπει να ξαναλειτουργήσουν.

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση, τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ5: Όχι, όχι τρόπος εισαγωγής ήταν εξετάσεις, ναι η διάρκεια του ήταν τέσσερα εξάμηνα, ήταν εντάξει στο Διδασκαλείο. Καταρχήν ήσουν απαλλαγμένος από τα μαθήματα, από τη δουλειά δεν πηγαίναμε στο σχολείο ήταν απόσπαση δύο χρόνια. Κανένα από αυτά!

Ερευνήτρια : Τέλεια! Λοιπόν μόλις φτάσαμε στο τέλος της συνέντευξης! Ελπίζω να μην σας κούρασα! Σας ευχαριστώ πολύ για την συμμετοχή σας!

Σ5: Όχι καθόλου! Καλή επιτυχία!

6^η Συνεντευξιαζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ6: 45-55.

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ6: Πτυχίο Α.Ε.Ι.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ6: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ6: 19

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ6: Αυτά που γίνονται απ το Υπουργείο; Γενικά εντάξει είναι επαρκή θα έλεγα , όποιος ενδιαφέρεται και θέλει βρίσκει άνετα, δηλαδή το αντικείμενο που τον ενδιαφέρει για να επιμορφωθεί.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ6: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ6: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ6: Σεμινάρια, ημερίδες , e-twinning 9μηνο.

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ6: Για να με βοηθήσει στο έργο μου , στη διδασκαλία μου και εγώ να μάθω προγράμματα.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ6: Όχι.

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ6: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ6: Σε βοηθάει πρώτων στο να γνωρίσεις καινούργια αντικείμενα διδασκαλίας. Τρόπο που να τα εφαρμόζεις στο εκπαιδευτικό έργο μέσα στη τάξη, για εφαρμογή στη διδασκαλία.

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ6: Ήταν ωραία! Είχαμε και 2 χρόνια άδεια, ωραία ήταν!

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ6: Κοίταξε να δεις , εγώ τότε ας πούμε δεν ήξερα καν τι είναι η έρευνα, δεν υπήρχε έρευνα τότε, ξεκίνησε κάποια πράγματα μας είχαν πει, εγώ ας πούμε δεν ήξερα να κάνω και εργασίες γιατί στο Πανεπιστήμιο όταν ήμουν εγώ το 1995 που τελείωσα δεν κάναμε εργασίες όπως γίνονται τώρα, με βοήθησε πάρα πολύ. Θεωρία πιο πολύ μας έκαναν είχαμε κάνει και

πτυχιακή εργασία και κάναμε και ερωτηματολόγια, μοιράσαμε τότε, ήταν πρώτη φορά για εμένα εντελώς άγνωστο!

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ6: Όχι. Γιατί δεν πηγαίναμε στη δουλειά, μας είχαν δώσει την άδεια και ήταν αυτό η εργασία μας σε εμάς τότε, καθόμασταν δύο μήνες και πηγαίναμε 10 μέρες συνεχόμενες από τις 9:00 το πρωί μέχρι τις 9:00 το βράδυ αλλά εντάξει τις υπόλοιπες μέρες καθόμασταν γιατί έρχονταν από άλλες περιοχές συναδέλφισσες, αλλά ήταν ωραίο . Ήταν αυτό, όταν έχεις μεγάλα παιδιά δεν είναι τόσο δύσκολο.

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ6: Σίγουρα!

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ6: Σίγουρα! Ναι σας λέω! Έμαθα να κάνω εφαρμογή αυτών που είχα μάθει, ενώ πρώτα ήταν πιο πολύ στο Πανεπιστήμιο . Να πω την αλήθεια ήταν πολύ αρχή ακόμα που ξεκίνησε εδώ, ήταν πολύ τα πράγματα φλου, δεν ξέρω πώς είναι τώρα!

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ6: Κοίταξε να δεις, αν δώσει μόρια όπως δίνουν τα Μεταπτυχιακά, γιατί κακά τα ψέματα αυτά που μαθαίναμε στα 2 χρόνια ήταν σαν να κάνεις πολλά Μεταπτυχιακά μαζί, πιστεύω ότι θα βοηθήσει πάρα πολύ. Τώρα δεν ξέρω αν δίνει μόρια το Διδασκαλείο όπως δίνει το Μεταπτυχιακό, δεν το έχω ψάξει, δεν χρειάστηκε ποτέ να κάνω μεταθέσεις , αποσπάσεις . Βοηθάει βέβαια και είναι πολύπλευρη η μόρφωση για πολλά πράγματα , μαθαίνεις για πολλά θέματα!

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ6: Όχι νομίζω αξιοκρατικό ήταν, εξετάσεις δώσαμε , η διάρκεια του ήταν ωραία! Δεν ξέρω πώς θα ήταν αν ξαναλειτουργήσει αλλά ήταν ωραία .

Ερευνήτρια : Πάρα πολύ ωραία! Μόλις ολοκληρώσαμε την συνέντευξη! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας!

Σ6: Να είστε καλά!

7^η Συνεντευξιαζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ7: 45-55.

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ7: Πτυχίο Α.Ε.Ι.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ7: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ7: 19

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ7: Εννοείς τώρα τα διαδικτυακά; Είναι μια καλή προσπάθεια, νομίζω ότι αν πραγματικά έχεις το χρόνο και ενδιαφέρεσαι κάτι θα πάρεις, δε μας καλύπτουν πάντα όπως θα έπρεπε. Ικανοποιητικά όχι όσο θα έπρεπε.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ7: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ7: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ7: Σεμινάρια μικρής διάρκειας, ημερίδες, ένα μουσικοκινητικό 3 μήνες, επιμόρφωση-υπολογιστές 8 εβδομάδες .

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ7: Από δω και πέρα μάλλον θα μας είναι αρκετά απαραίτητες οι γνώσεις, δεν ξέρω αν ήρθε για να μείνει η τηλεκπαίδευση πάντως ο λόγος είναι ότι προχωράμε και εξελισσόμαστε και όσο και να' ναι ότι ξέρει κανείς καλό είναι!

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ7: Όχι ! Τουλάχιστον οικονομική επιβάρυνση όχι!

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ7: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ7: Σίγουρα χρειάζεσαι την εξέλιξη και την ανανέωση γιατί εγώ τώρα στα 52 χωρίς όλες αυτές τις επιμορφώσεις δεν θα είχα τις γνώσεις που έχω , συν την εμπειρία. Αλλιώς είσαι στα 22 που ξεκινάς τη δουλειά, επειδή τα πράγματα τρέχουν και εξελίσσονται δεν μπορείς εσύ να είσαι μες στην τάξη παραδοσιακή πια, είσαι και παραδοσιακή γιατί όλα χρειάζονται αλλά πρέπει να ακολουθείς!

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ7: Πολύ! Πολύ ! Πραγματικά και χαίρομαι πολύ που το πρόλαβα γιατί την επόμενη χρονιά το Διδασκαλείο έκλεισε και τότε ήμασταν μία παρέα όλες και είπαμε πρέπει να το κάνουμε και το κάναμε, δηλαδή πήρα πολλά πράγματα.

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ7: Νομίζω πως όχι, μπορείς να το πεις και ισάξιο Μεταπτυχιακού. Λέγανε ότι θα εξισωθεί με Μεταπτυχιακό δεν ξέρω και τι έγινε η ισχύ του πάντως , πώς να στο πω ,πήραμε πολλά πράγματα . Νομίζω δεν κάναμε έρευνα, δε βγήκαμε εμείς στα σχολεία για έρευνα τότε ούτε πρακτική.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ7: Ναι φυσικά! Αν σκεφτεί κανείς ότι το κάνεις, είσαι ενήλικη με οικογένεια από πίσω αν και τα μαθήματα ήταν 1 εβδομάδα το μήνα, η δουλειά η οποία έπρεπε να κάνεις σου έπαιρνε όλο το μήνα ,οι εργασίες, είχε φόρτο . Εντάξει δυσκολία φοβερή και τρομερή όχι ήταν χρόνος από το χρόνο σου που έπρεπε να αφιερώσεις, δηλαδή το Διδασκαλείο δεν το έβγαζες έτσι για την πλάκα έπρεπε να στρωθείς.

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ7: Ναι, ναι βέβαια ναι!

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ7: Ναι ,ναι! Θα σου μιλάω πάντα θετικά για το Διδασκαλείο, Ναι γιατί ήταν και καθηγητές αξιόλογοι.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ7: Θα ήταν πολύ, πολύ ευχής έργων ,πώς να το πω ,να ξαναλειτουργήσει ! Κρίμα δηλαδή για τους νεότερους να μην παρακολουθήσουν κάτι τέτοιο. Εντάξει τα παιδιά κάνουν Μεταπτυχιακά κι αυτά. Ναι μεν αλλά κάποιος που δεν θέλει να μπει στη διαδικασία ενός Μεταπτυχιακού ,που θεωρώ ότι είναι πιο απαιτητικό και κοστίζει κιάλας, ένα παιδί τέτοιο που δεν έχει τη δυνατότητα το Διδασκαλείο είναι ότι πρέπει.

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ7: Τι να σου πω τώρα; Ο τρόπος εισαγωγής ήταν εξετάσεις αν θυμάμαι καλά ,μπήκαμε με εξετάσεις. Πώς αλλιώς να έμπαινες δηλαδή με μόρια; Ίσως νομίζω... όχι θα άφηνα τις εξετάσεις γιατί ήταν και βάτες πρέπει να σου πω, θα το άφηνα ως είχε. Ως προς τη διάρκεια νομίζω ότι ήταν τόσο όσο, ήταν μία χαρά τα 2 χρόνια, ο ένας χρόνος νομίζω δε θα ήταν αρκετός και παραπάνω δε θα είχε νόημα . Ίσως βέβαια κάπου να υπήρχε μία εξέλιξη μία διαφορά που δεν μπορώ να σκεφτώ. Ίσως σε πρακτική και έρευνα θα μπορούσε, γιατί τότε ήμασταν χωρισμένοι σε δύο τμήματα γενικής και ειδικής αγωγής, τα κορίτσια της ειδικής αγωγής δεν πήγαν ποτέ σε ειδικά σχολεία αλλά ούτε και εμείς σε νηπιαγωγεία θα μπορούσε αυτό να γίνει.

Ερευνήτρια : Μάλιστα! Σε αυτό το σημείο μόλις φτάσαμε στο τέλος της συνέντευξης! Να σας ευχαριστήσω και πάλι για την συμμετοχή σας και να σας ευχηθώ καλή συνέχεια!

Σ7: Εγώ ευχαριστώ ! Είναι πολύ ωραία η έρευνα που κάνεις , εύχομαι να έχεις καλά αποτελέσματα!

8^η Συνεντευξιζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ8: 45-55.

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ8: Πτυχίο Α.Ε.Ι.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ8: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ8: 23

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ8: Γενικά; Είναι θετική θεωρώ, ότι μας δίνουν ανατροφοδότηση στο έργο μας, εισάγουν νέες ιδέες και τεχνικές. Νομίζω πως είναι επαρκή. Δε γνωρίζω όλο το εύρος των σεμιναρίων που διεξάγονται τώρα στην Ελλάδα, από την εικόνα που έχω να είναι αρκετά, είναι επαρκή, πάντα όμως πιστεύω ότι χρειάζονται να γίνονται νέα πράγματα, που συμβαίνουν στο χώρο μας και στην επιστήμη μας, νέες τεχνικές όπως το steam για παράδειγμα, το οποίο δεν έχω παρακολουθήσει εγώ ως σεμινάριο. Είναι καινούργια πράγματα που δεν έχουμε διδαχτεί. Νομίζω θέλουμε και άλλα.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ8: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ8: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ8: Τετραετές διαδικτυακό σεμινάριο με το ΚΕΠΛΗΝΕΤ Κυκλάδων.

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ8: Οπωσδήποτε να γνωρίσω τις νέες τεχνολογίες καλύτερα, να δω πως μπορώ να τις χρησιμοποιήσω μέσα στην τάξη να επιμορφωθώ ουσιαστικά, να δω τι καινούργιο υπάρχει στο χώρο.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ8: Όχι , ήταν δωρεάν κ σύγχρονο!

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ8: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ8: Προστίθενται νέες γνώσεις , νέες τεχνικές , νέες μέθοδοι, αναδιαμορφώνεις τον τρόπο που διδάσκεις, αναθεωρείς κάποια πράγματα.

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ8: Πάρα πολύ!

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ8: Εμείς κάναμε το Διδασκαλείο το 2005 -2006 , έχουν περάσει πάρα πολλά χρόνια οπότε δεν ξέρω πως μπορώ να το συγκρίνω. Έρευνα κάναμε μόνο στην πτυχιακή από ότι θυμάμαι, πρακτική στα σχολεία στην πτυχιακή επίσης απ' ότι θυμάμαι κίολας, ναι ήταν περισσότερο θεωρητικά.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ8: Όχι ,όχι, ήταν όλα τέλεια, εμείς είχαμε πάρει εκπαιδευτική άδεια και δεν ήμασταν στην τάξη, ήμασταν αποσπασμένοι, ήταν πολύ ευχάριστη εμπειρία διότι βγαίνεις από την τάξη και με άλλη οπτική μάτια μπορείς να δεις, να αντιμετωπίσεις κάποια πράγματα, είναι τελείως διαφορετικό. Είναι καλό αυτό!

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ8: Θα απαντήσω θετικά, στην επαγγελματική μου ανάπτυξη εννοείς αν με βοήθησε κατόπιν μπαίνοντας μέσα στην τάξη; Φυσικά, φυσικά βοήθησε .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ8: Ναι, για την εποχή του!

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ8: Είμαι υπέρ, είμαι θετική!

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ8: Φυσικά , οπωσδήποτε! Θα ήθελα να δούμε νέα μεθοδολογία, να δούμε καινούργια πράγματα, να ακολουθούσαμε την εποχή ας πούμε, να ασχολούμασταν περισσότερο, καλά... με την τεχνολογία , τη θεωρώ πια δεδομένη, πιο εξειδικευμένα με τα όρια, με τις συγκρούσεις των παιδιών ,με τη διαχείριση κρίσεων, πράγματα τα οποία δεν τα κάναμε αυτά και τα οποία τα αντιμετωπίζουμε καθημερινά πλέον στην τάξη, τα μαθήματα που κάναμε ήταν τα ίδια που κάναμε και στο Πανεπιστήμιο. Να στο πω έτσι απλά ίσως κάποια παρεμφερή ,το μόνο που θυμάμαι εγώ που με είχε εντυπωσιάσει ήταν το θεατρικό παιχνίδι το οποίο το είχαμε κάνει και στο Πανεπιστήμιο το '90 τόσο..... οπωσδήποτε ,το 2005 είχε προστεθεί και μία άλλη οπτική για τον τρόπο εισαγωγής δεν το είχα σκεφτεί. Πώς με εξετάσεις? Εμείς μπήκαμε συμπληρώνοντας την πενταετία, αυτό το καθεστώς που υπήρχε τότε να είσαι πέντε χρόνια μόνιμος. Δεν θυμάμαι καν , πρέπει να ήταν ένα τύπου ερωτηματολόγιο , ένα τέτοιο πράγμα, θα κρατούσα το ίδιο δεν μπορώ να σκεφτώ για πιο λόγο να μην είναι έτσι . Για τη διάρκεια θεωρώ ότι είναι σημαντικό να είναι πάνω από ένα έτος. Σίγουρα ένα έτος και δύο γιατί όχι , το εξάμηνο είναι πολύ λίγο.

Ερευνήτρια : Πολύ ωραία! Η συνέντευξη μόλις ολοκληρώθηκε! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την συμμετοχή σας!

Σ8: Εγώ ευχαριστώ ! Να είστε καλά!

9^η Συνεντευξιαζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ9: 45-55.

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ9: Πτυχίο Α.Ε.Ι.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ9: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ9: 21

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ9: Όλα χρήσιμα είναι άσχετα αν δεν τα παρακολουθώ. Εξαρτάται από το περιεχόμενο τους. Υπάρχουν πολλά επιμορφωτικά σεμινάρια απλά δεν ξέρω και κατά πόσο είναι όλα χρήσιμα. Αυτά που είναι πιο πρακτικά σίγουρα είναι πιο χρήσιμα από τα πολύ θεωρητικά.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδακταλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ9: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ9: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ9: Επιμόρφωση υπολογιστών μικρής και μεγάλης διάρκειας.

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ9: Με ενδιέφερε να μάθω περισσότερα πράγματα πάνω στο αντικείμενο, μου αρέσει να ασχολούμαι και να φτιάχνω πράγματα μέσα από τους υπολογιστές και για τα παιδιά μου και για την τάξη μου.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ9: Όχι!

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ9: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ9: Ο κάθε εκπαιδευτικός ανάλογα και πως θέλει να αναπτυχθεί ,αν θέλει να ανέβει και τα σκαλιά της ιεραρχίας θα παρακολουθήσει περισσότερα σεμινάρια , θα κάνει και Μεταπτυχιακό και Διδακτορικό ως προς την ανέλιξη του, ως προς τις γνώσεις που θα αποκομίσει , θεωρώ ότι είναι σχετικό , σύμφωνα με πόσο ενδιαφέρεσαι να κάνεις κάτι που σου αρέσει. Πώς θέλεις να αξιοποιήσεις τις γνώσεις που θα λάβεις, για τον καθένα είναι διαφορετικό .

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ9: Αρκετά ικανοποιημένη!

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ9: Ήτανε θεωρώ . Είχε συγκεκριμένα πράγματα να σου δώσει, συγκεκριμένη γνώση που κάποιες φορές μπορεί να μην σε ενδιέφεραν κιόλας τα αντικείμενα. Πιο πολύ ήταν μία επανάληψη της ήδη υπάρχουσας γνώσης , δηλαδή τα μαθήματα που υπήρχαν κυρίως της γενικής αγωγής ακολουθούσαν το πρόγραμμα του Πανεπιστημίου που βγάλαμε , που τελειώσαμε , απλά ήταν πιο ενδιαφέροντα τα μαθήματα διότι απευθύνονταν πια σε ενήλικες και μάλιστα με πρακτική κατάρτιση, αυτό. Δηλαδή, η θεωρία ήταν πολύ πιο ουσιαστική, διότι προϋπήρχε πια και η εμπειρία ετών βλέπαμε τα πράγματα τελείως διαφορετικά από ότι τα μάθαμε σαν φοιτητές, ήταν μόνο θεωρία , δόθηκε η ευκαιρία σε κάποιους να κάνουν έρευνα εγώ δεν το επέλεξα, επέλεξα το θεωρητικό κομμάτι, δεν ήταν προαπαιτούμενο δεν κάναμε πρακτική, καμία πρακτική.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ9: Σίγουρα συναντάς κάποιες δυσκολίες , δεν είναι πολύ εύκολο όταν έχεις οικογένεια αλλά θεωρώ ότι μπορούσες να το ξεπεράσεις αν ήθελες, δηλαδή να ασχοληθείς με σοβαρότητα , σίγουρα υπήρχε δυσκολία. Αν ήθελες να περάσεις τα πράγματα λίγο πιο ανάλαφρα μπορούσες και να το κάνεις , τα μαθήματα δεν τα θεώρησα δύσκολα αλλά ήθελαν το χρόνο τους ήθελαν, να αφιερώσεις χρόνο. Αν ήθελες να έχεις το σωστό αποτέλεσμα εντάξει; Και εάν πραγματικά έπαιρνες στα σοβαρά το λόγο για τον οποίο βρισκόσουν εκεί και δεν θεωρούσες ότι έκανες δύο χρόνια διακοπές από τα εκπαιδευτικά σου καθήκοντα γιατί υπήρχε και αυτή η κατηγορία των “μαθητών” .

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ9: Δεν θα το έλεγα, ίσως σε πολύ λίγα σημεία, δηλαδή ίσως στο ότι ήρθε με θεωρία και κούμπωσε πάνω στην πράξη και την εμπειρία που είχα. Με βοήθησε σε κάποια πράγματα μέσα στην τάξη, στο να αποκωδικοποιήσω πιο εύκολα κάποιες συμπεριφορές παιδιών ή κάποιες κοινωνικές τάσεις αλλά πέραν από κάποια μαθήματα που ήταν λίγο πιο πρακτικά,

όπως ήταν οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές ,που πραγματικά για κάποιον που είχε κάποιες γνώσεις μπορούσε να πάρει πάρα πολλά πράγματα από το κομμάτι αυτό . Ένα από τα μαθήματα δηλαδή που θεωρώ ότι μου έδωσε πολλά ήταν το μάθημα αυτό των υπολογιστών και για εκείνη την εποχή, ναι πολύ σημαντικό.

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ9: Δεν μπορώ να πω ότι είχε νέα αντικείμενα. Καθόλου νέα αντικείμενα, την ίδια ψυχολογία διδαχθήκαμε, την ίδια κοινωνιολογία διδαχθήκαμε, δεν είχε κάτι το διαφορετικό. Απλά επειδή υπήρχε η εμπειρία κάποιων ετών αυτό το οποίο διδαχθήκαμε στο Πανεπιστήμιο πριν από τριάντα τόσα χρόνια έγινε πιο ουσιώδες και πιο κατανοητό. Αυτό εισέπραξα εγώ, δεν εισέπραξα κάτι καινούργιο, μόνο οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, μόνο αυτό, κάποια καινούργια προγράμματα τα οποία όμως δεν θα μπορούσα να τα δουλέψω αν δεν είχα τις γνώσεις που είχα στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, δηλαδή υπήρχαν συνάδελφοι και συναδέλφισσες που δεν ήξεραν πού είναι το delete και το backspace οπότε για αυτούς όλο αυτό που δόθηκε ήταν ανούσιο αφού δεν κατανοούσαν τις λειτουργίες των υπολογιστών. Απόκτησα μόνη μου τις γνώσεις, αφιέρωνα πάρα πολύ χρόνο και ότι μάθαινα ήταν κέρδος για μένα, το δούλευα, δεν το άφηνα. Δεν ήταν δηλαδή μία στείρα γνώση, ότι έπαιρνα το πήγαινα τρία επίπεδα πιο πέρα . Εγώ!

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ9: Δεν θα ήμουν αρνητική αλλά ίσως σε ένα διαφορετικό πλαίσιο.

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ9: Θα έβαζα νέα αντικείμενα, πιο σύγχρονα όπως ας πούμε : Η τεχνολογία στην εκπαίδευση ,αντικείμενα όπως , η Οργάνωση και Διοίκηση των σχολικών μονάδων και όχι αυτά τα τετριμμένα, η ψυχολογία παιδιού και εμμ... το Παιδικό βιβλίο πολύ ωραίο αντικείμενο αλλά όχι με αυτή τη στείρα μορφή, ξέρεις αυτό το απομνημονεύσετε αυτά και ελάτε να εξεταστείτε όχι, να μπεις πιο βαθιά στο παιδικό βιβλίο και σε πιο πρακτικά θέματα και θα μου άρεσαν και πράγματα που κάνουμε μέσα στο νηπιαγωγείο και που κανένας τελικά δεν έρχεται να σου τα δείξει στην πράξη, όπως να ασχοληθείς με μουσική και κίνηση, με παιχνίδι, με όλα αυτά που κάνουμε μέσα στην τάξη που δεν υπάρχουν τελικά σε πιο πρακτικά, δηλαδή

θέματα που σε φέρνουν πιο κοντά πραγματικά με το αντικείμενο σου , θεατρικό παιχνίδι με κίνηση ,θα προτιμούσα λιγότερη θεωρία και πρακτική άσκηση οπωσδήποτε. Αυτή η θεωρία που υπήρξε στο Διδασκαλείο ήταν ουσιαστικά μία επανάληψη των όσων κάναμε στο Πανεπιστήμιο απλά ήταν πολύ πιο κατανοητή αυτή τη φορά, εγώ αυτό καταλάβαινα. Αν μπορούσε να υπάρχει ένας διαφορετικός τρόπος εισαγωγής θα τον προτιμούσα αλλά δεν ξέρω , θα μπορούσε κλήρωση, συνέντευξη γιατί και οι εξετάσεις ήταν πολύ αγχωτικές ρε παιδί μου, νόμιζα ότι έδινα πανελλήνιες , μου ήταν επί αγνώστου κειμένου, δύσκολες ήτανε. Ναι και κυρίως στη λογοτεχνία έδινες σε άγνωστο κείμενο. Εμείς δώσαμε με ερωτήσεις ανάπτυξης πάνω σε ψυχολογία, πάνω σε λογοτεχνία . Στη λογοτεχνία μας είπαν αόριστα διαβάστε για αυτήν την περίοδο ποίησης , διαβάστε Ρίτσο ,Σεφέρη και 800 ποιητές και ότι σου λάχει, θα προτιμούσα ίσως και το πολλαπλής επιλογής ερωτηματολόγιο . Εμένα θα μου άρεσε να γίνεται σε πιο τακτά χρονικά διαστήματα , για παράδειγμα, θα μπορούσε να γίνεται ανά δεκαετία να έχεις το δικαίωμα ανά 10 χρόνια δεν είναι ανάγκη να είναι για δύο έτη θα μπορούσε να είναι για μικρότερο χρονικό διάστημα, θα μπορούσε να είναι για ένα χρόνο, για έξι μήνες, να είναι επαναλαμβανόμενο, όχι μία φορά και τελειώσαμε , θα μπορούσαν να έμπαιναν και με συνέντευξη και με κλήρωση. Ίσως αν ήταν πιο συχνά επαναλαμβανόμενο να μην χρειαζόταν καν να μπεις σε κλήρωση. Καταλαβαίνεις τι θέλω να πω . Βέβαια είμαστε και τόσοι πολλοί που θα άδειάζαν τα σχολεία δεν θα μπορούσε να γίνει και αυτό. Ίσως με εξετάσεις ,αλλά καταρχήν με διαφορετική θεματολογία, πιο συγκεκριμένα πιο βατά πράγματα δηλαδή τώρα λογοτεχνία , νηπιαγωγοί είμαστε, θα μπορούσε να είναι περισσότερο κοντά στο αντικείμενό μας δεν είναι ανάγκη να είναι διεισδυτική θα μπορούσε να είναι μονοετές αλλά να σου δίνεται η δυνατότητα να το επαναλάβεις και εξάμηνο θα μπορούσε να είναι και να είχες τη δυνατότητα να το επαναλάβεις , γιατί βλέπεις ότι τα πάντα εξελίσσονται τα πάντα αλλάζουν οι θεωρίες βέβαια ίδιες μένουν στην ουσία πάνω στα αντικείμενα που διδάσκονταν τότε , εντάξει, δεν είχε αλλάξει κάτι την ίδια Κοινωνιολογία διδαχθήκαμε στο Πανεπιστήμιο, την ίδια διδαχθήκαμε και τότε αλλά εάν άλλαζε το περιεχόμενο των μαθημάτων και άλλαζε και η στόχευση του ίδιου του Διδασκαλείου θεωρώ θα ήταν πολύ καλύτερο.

Ερευνήτρια : Υπέροχα! Σε αυτό το σημείο μόλις ολοκληρώσαμε την συνέντευξη! Σας ευχαριστώ και πάλι που δεχτήκατε να συμμετάσχετε σε αυτή μου την προσπάθεια!

Σ9: Τίποτα! Εύχομαι να έχετε καλά αποτελέσματα! Καλή συνέχεια!

10^η Συνεντευξιαζόμενη :

Δημογραφικά στοιχεία :

Ερευνήτρια : Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε ; 25-35, 35-45, 45-55 ή 55 και άνω ;

Σ10: 45-55.

Ερευνήτρια : Ποιο είναι το εκπαιδευτικό σας υπόβαθρο ; 1. Σχολή νηπιαγωγών, 2. Πτυχίο ΑΕΙ, 3. Μεταπτυχιακό, 4. Διδακτορικό;

Σ10: Πτυχίο Α.Ε.Ι.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η σχέση εργασίας σας; Μόνιμη ή Αναπληρώτρια;

Σ10: Μόνιμη

Ερευνήτρια : Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε;

Σ10: 19

Θεματική ενότητα 1η : Ανάδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το κατά πόσο συμβάλλει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψή σας ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νηπιαγωγούς;

Σ10: Είναι πολύ σημαντικά για το δικό μας το επάγγελμα.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο νηπιαγωγών; Ναι ή Όχι;

Σ10: Ναι.

Ερευνήτρια : Έχετε παρακολουθήσει κάποιο άλλο είδος κατάρτισης ή εξειδίκευσης; Ναι ή Όχι;

Σ10: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι, τι είδους κατάρτισης ή εξειδίκευσης ήταν αυτό; Σεμινάριο, επιμόρφωση μικρής ή μεγάλης διάρκειας, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό;

Σ10: Σεμινάριο 400 ωρών.

Ερευνήτρια : Ποιος ήταν ο λόγος που σας παρακίνησε να δηλώσετε συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Σ10: Θεωρώ πως είναι απαραίτητο να εξελίξω τις γνώσεις μου , να διευρύνω τους ορίζοντες μου για να μπορέσω να ανταπεξέλθω καλύτερα στο έργο μου, στη διδασκαλία μου.

Ερευνήτρια : Συναντήσατε κάποια δυσκολία ως προς την συμμετοχή σας στο τελευταίο επιμορφωτικό πρόγραμμα όπως ωρολόγιο πρόγραμμα, βαθμός δυσκολιών μαθημάτων, χρόνος ή οικονομική επιβάρυνση;

Σ10: Όχι , όχι τίποτα!

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι η επιμόρφωση συμβάλλει στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ; Ναι ή Όχι.

Σ10: Ναι.

Ερευνήτρια : Αν ναι , με ποιο τρόπο;

Σ10: Αποκτάς καινούργιες γνώσεις τι ποιο σημαντικό από αυτό; Μέσα από τις γνώσεις ανανεώνεσαι και εσύ σαν άνθρωπος, εξελίσσεσαι και ανοίγεις τους ορίζοντες σου !

Θεματική ενότητα 2η : Ανάδειξη αποτελεσματικότητας του διδασκαλείου σε σύγκριση με τις υπάρχουσες μορφές επιμόρφωσης.

Ερευνήτρια : Πόσο ικανοποιημένη ήσασταν από το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης του Διδασκαλείου;

Σ10: Μπορώ να πω πάρα πολύ!

Ερευνήτρια : Σε σύγκριση με τα υπάρχοντα επιμορφωτικά προγράμματα , το Διδασκαλείο νηπιαγωγών παρουσίαζε διαφορές στην ποιότητα του προγράμματος μαθημάτων ως προς το θεωρητικό πλαίσιο , την έρευνα, ή την δυνατότητα εφαρμογής ;

Σ10: Θεωρώ γενικότερα πως πιο ποιοτική ήταν η εκπαίδευση μας στο Διδασκαλείο .

Ερευνήτρια : Συναντήσατε δυσκολίες κατά τη συμμετοχή σας στο Διδασκαλείο νηπιαγωγών όπως το ωρολόγιο πρόγραμμα , το πρόγραμμα μαθημάτων ή με τον χρόνο που έπρεπε να αφιερώσετε σε σχέση με τις οικογενειακές σας υποχρεώσεις;

Σ10: Όχι.

Θεματική ενότητα 3η : Ανάδειξη βαθμού συμβολής του Διδασκαλείου στην επαγγελματική ανάπτυξη των νηπιαγωγών .

Ερευνήτρια : Θεωρείτε ότι ήταν σημαντική η συμβολή του Διδασκαλείου ως προς την επαγγελματική ανάπτυξη σας;

Σ10: Πολύ σημαντική ! Εμένα με βοήθησε πάρα πολύ !

Ερευνήτρια : Θεωρείτε πως το Διδασκαλείο εξυπηρετούσε τους στόχους της ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης όπως ας πούμε καλύτερη κατάρτιση, εξοικείωση με νέα προγράμματα ή επαφή με νέα αντικείμενα;

Σ10: Ναι σε όλα όσα ανέφερες.

Ερευνήτρια : Ποια είναι η άποψη σας ως προς την επαναλειτουργία του Διδασκαλείου νηπιαγωγών;

Σ10: Μακάρι αν και το βλέπω λίγο δύσκολο, εννοείται πως είμαι θετική !

Ερευνήτρια : Στην περίπτωση που το Διδασκαλείο νηπιαγωγών επαναλειτουργούσε θα αλλάζατε κάτι ως προς την στόχευση ,τον τρόπο εισαγωγής ή λειτουργίας του;

Σ10: Κοίταξε.... Αν άλλαζα.... Πιστεύω πως δεν θα άλλαζα πολλά πράγματα .... Ναι εντάξει ως προς την θεματολογία θεωρώ δεδομένο ότι θα έπρεπε να μπουν νέα αντικείμενα ... αλλιώς ήταν τα πράγματα τότε, αλλιώς τώρα! Και ο τρόπος εισαγωγής μια χαρά ήταν , ως προς την διάρκεια τώρα... τι να σου πω.... Νομίζω θα τα κράταγα όλα και άλλαζα την θεματολογία... αυτό!

Ερευνήτρια : Πάρα πολύ ωραία ! Η συνέντευξη μόλις ολοκληρώθηκε και σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την συμμετοχή σας!

Σ10: Εγώ σας ευχαριστώ! Να είστε καλά!